

Tilburg University

Variatie wordt nieuwe realiteit in de EU

Hirsch Ballin, Ernst; Dijstelbloem, Huub; Segers, Mathieu

Published in:
Nederlands Dagblad

Publication date:
2018

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Hirsch Ballin, E., Dijstelbloem, H., & Segers, M. (2018). Variatie wordt nieuwe realiteit in de EU. *Nederlands Dagblad*, 12-13.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

nederlandsdagblad

JAARGANG 74 NR. 19.951 WWW.ND.NL REDACTIE@ND.NL 088 1 999 999 **CHRISTELIJK BETROKKEN**

NL

SJOERD MOUISSIE nd.nl/nederland BEELD ANP / ALEXANDER SCHIPPERS

Opnieuw protest tegen uitzetting Armeens gezin

► DEN HAAG

Een nieuwe uitzetting naar Armenië zorgt voor opschudding. Het gezin is al negen jaar in Nederland en moest zes jaar wachten op het definitieve besluit in hun asielaanvraag. De uitzetting ligt met name gevoelig bij de ChristenUnie.

Woensdag demonstreerden in Katwijk zo'n honderd mensen tegen de uitzetting. Een petitie is getekend door bijna 7500 mensen. Het gezin bestaat uit Hayarpi (20), haar zus Warduhl (19), broer Seyran (15) en hun ouders. Omdat de kinderen in Nederland ingeburgerd zijn, deden ze een aanvraag voor het kinderpardon. Hun asielaanvraag werd afgewezen, mede omdat het kinderpardon was aangevraagd, aldus advocaat Liz Garnett. 'Die aanvraag wordt gezien als "niet meewerken aan vertrek".' Hierdoor is het gezin dus 'uitzetbaar' naar Armenië, wat deze week zou moeten gebeuren. De zaak komt politiek zeer ongelegen, na de ophef over de - eveneens Armeense - kinderen Lili en Howick. Staatssecretaris Mark Harbers (Asiel) verleende hun een verblijfsvergunning, terwijl hun moeder loog over haar nationaliteit en identiteit, en negen jaar lang het asielproces traineerde met allerlei nieuwe procedures.

Daar is bij het gezin van Hayarpi geen sprake van, aldus Garnett. 'Zij hebben nooit gelogen over hun identiteit, of hun procedure gerekt. Ik begrijp niet wat de overheid wil, hoe zij zich anders zouden moeten gedragen.' Want het was juist de Immigratie- en

Naturalisatiedienst (IND) die in hoger beroep ging toen het gezin gelijk kreeg van de rechter, stelt de advocaat. Toen de immigratiedienst de asielaanvraag van het gezin in 2010 weigerde, oordeelde de rechter tot twee keer toe dat dit niet zorgvuldig was en dat er een nieuwe beslissing moest komen. Daar deed de IND vervolgens bijna drie jaar over. Pas in 2016 werd de afwijzing definitief, waarna vergeefs het kinderpardon werd aangevraagd.

Perspectief

Voor de ChristenUnie ligt de zaak gevoelig, omdat dochter Hayarpi zeer actief is voor de partij. Ze is lid van jongerenorganisatie Perspectief, waar ze de afdeling Brabant oprichtte. De jongeren stuurden al een open brief aan Harbers. In een video spreekt Hayarpi de ChristenUnie-politici Gert-Jan Segers en Joël Voordewind aan. 'Jullie hebben de macht. Gebruik die voor ons, en voor de vierhonderd kinderen als wij.' Voordewind kan 'in het belang van de zaak' niet reageren.

Het gezin van Hayarpi vroeg asiel aan, omdat de vader in de Armeense oppositie zat. Hij werd ontvoerd en gemarteld toen hij bewijzen van verkiezingsfraude openbaar wilde maken. 'Maar de IND vindt dat zij onvoldoende kunnen aantonen dat ze in Armenië gevaar lopen', zegt advocaat Garnett. Een woordvoerder van de IND laat weten dat de dienst 'niet ingaat op individuele gevallen'. ►► zie ook pagina 2

Daklozen op de rode loper

Bij het maken van The Disciples drong het echte leven binnen

pagina 4

MH17

Rusland weerlegt eigen onweerlegbare bewijzen

pagina 8

Kinderen tijdens een demonstratie van DeGoedeZaak en Defence for Children tegen het uitzetten van gewortelde kinderen in Nederland.

advertentie

Op zoek naar een baan met waardering?

Kom werken bij Curadomi

WILLEKE

nd.nl/cartoons

PRIJS € 1,75 ZATERDAG € 3,00

Verbied in het verkeer ook koptelefoons COMMENTAAR PAGINA 3

‘Denken aan het busje maakt gek’

... Haar gezin is er ziek van, zegt de 20-jarige Hayarpi over de mogelijke uitzetting naar Armenië, deze week.

... ‘Misschien staat morgen het busje op de stoep. Dan zijn we ons leven niet meer zeker.’

► KATWIJK

‘Wacht, ik krijg net een e-mail ... Of ik me voor de ChristenUnie kandidaat wil stellen voor de Provinciale Statenverkiezingen, volgend jaar.’ Hayarpi (20) zucht ongemakkelijk aan de telefoon. Want wat is er te zeggen? Zij en haar ouders, zusje en broertje worden misschien deze week uitgezet naar Armenië. Zonder dat de partij waar zij zo actief voor is, dat (tot nu) heeft kunnen voorkomen.

Even daarvoor las ze een eigen gedicht voor tijdens een demonstratie bij het asielzoekerscentrum in Katwijk, waar het gezin woont. ‘Ik had het uitgeschreven op mijn telefoon, want met al die stress kom ik soms niet uit mijn woorden.’ Hayarpi, tweedejaars studente econometrie aan de Universiteit Tilburg, vond het ‘spannend en beangstigend’ om er te staan, en niet alleen vanwege de zenuwen. ‘We stonden dicht bij de gebouwen van de Dienst Terugkeer en Vertrek. En zij grijpen alles wat ik doe – studeren, demonstreren, of iets anders – aan om te stellen dat ik “niet meewerk” aan uitzetting.’ Het gezin doet er juist alles aan om de overheid niet tegen te werken, zegt hun advocaat.

vergelijken

Het wrange is dat hun uitzetting daardoor veel makkelijker gaat – in tegenstelling tot bijvoorbeeld die van de Armeense kinderen Lili en Howick.

‘Ik wil niet over ze oordelen’, zegt Hayarpi, ‘en zelfs niet onze zaken met elkaar vergelijken. Ik wil alleen maar zeggen dat wij altijd eerlijk geweest zijn. We hebben niet gelogen

Hayarpi (midden) leest een eigen gedicht voor, tijdens de demonstratie bij het asielzoekerscentrum in Katwijk.

over onze naam of nationaliteit. Dat werkt nu tegen ons.’

Van ‘haar’ politieke partij, de ChristenUnie, verwacht Hayarpi ‘weinig’. Ze is actief lid, als oprichter van de jongerenbeweging in Brabant. ‘Ik heb hun werk in de Tweede Kamer altijd goed gevolgd, alle debatten over het asielbeleid, alle moties, alles. In de oppositie deden ze het ene goede voorstel na het andere. Door Joël Voordewind ben ik lid van de Chris-

tenUnie geworden. Ik had zo’n grote bewondering voor zijn inzet voor het kinderpardon en de strijd tegen christenvervolging.’

Hayarpi bezocht fractievergaderingen in Katwijk, werd lid van het campagne team en flierde voor de landelijke verkiezingen van 2017 en de gemeenteraadsverkiezingen van eerder dit jaar.

Maar de liefde is bekoeld. ‘Nu de ChristenUnie in het kabinet zit, hoor

je niets meer. “Het is net de VVD”, verzucht ik weleens.’

Inmiddels heeft Hayarpi wel wat anders aan haar hoofd. Het gaat slecht met het gezin. Haar vader viel flauw, in het ziekenhuis kreeg hij medicijnen. ‘Het ene moment gaat het iets beter, maar dan kan het weer heel slecht gaan. Mijn broertje en zusje zijn steeds in paniek. Dat de Armeense autoriteiten zeggen dat we daar onveilig zijn, door het verleden van

mijn vader, maar het busje voor de uitzetting elke dag op de stoep kan staan ... Dat is gekmakend.’

De demonstratie was een steun in de rug. ‘Door de vlaggetjes, die staan voor vierhonderd kinderen in dezelfde situatie, wist ik waarvoor ik het deed. En toen ik mensen uit de kerk zag die als familie voor me zijn, en de dominee die direct van Schiphol naar ons toe was gekomen, zonder thuis te zijn geweest ... Dat deed me veel.’ <

Waardering Nederlander voor EU groeit

► DEN HAAG

Nederlanders zijn positiever gaan denken over de Europese Unie. Steeds minder burgers willen dat Nederland uit de EU stapt. Steun voor een Nexit (vertrek van Nederland uit de EU) is gedaald van 24 procent in 2015 naar 16 procent nu.

Dat blijkt uit het derde kwartaalbericht van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven dat door het Sociaal en Cultureel Planbureau wordt uitgevoerd en vandaag verschijnt.

De voorstanders van een Nexit zijn vooral te vinden bij aanhangers van PVV en Forum voor Democratie, bleek uit een Ipsos-onderzoek dat op Prinsjesdag werd gepubliceerd. Twee op de drie aanhangers van deze twee partijen menen dat Nederland beter af is, als het kiest voor een Nexit. Dat de steun voor een Nexit is gedaald, heeft volgens het SCP te maken met de wat gegroeide tevredenheid over de nationale politiek. De EU lift daarop mee, stellen de onderzoekers.

De steun voor de EU is overigens niet uitbundig. De helft van de onderzochte burgers vindt dat het EU-lidmaatschap een ‘goede zaak’ is. 19 procent vindt dat dat niet het geval is en 32 procent staat er neutraal tegenover. De reden waarom mensen de EU positief beoordelen, is dat het goed is voor de Nederlandse economie, die sterk afhankelijk is van handel. Verder bevordert Europese samenwerking vrede en stabiliteit. De ondervraagden willen dat de EU meer werk maakt

van samenwerking op het gebied van vluchtelingen en immigratie.

Europa zou minder tijd en aandacht moeten besteden aan wat als ‘geneuzel’ wordt omschreven, zoals de kromming van een komkommer of het geluid van een stofzuiger.

Uit het onderzoek van het SCP blijkt dat 71 procent van de hoger opgeleiden pro-EU is. Bij de middelbaar opgeleiden ligt dat percentage op 44. Lager opgeleiden zijn het meest negatief over de EU, met 29 procent. <

Hof: tabaksbesluit binnen twee maanden

► DEN HAAG

Het gerechtshof in Den Haag neemt binnen zeven tot acht weken een besluit over het al dan niet strafrechtelijk vervolgen van de tabaksindustrie. Advocaat Bénédicte Ficq, die aandringt op de vervolging, zei dat woensdag na afloop van een zitting waarbij zij, de tabaksindustrie en het Openbaar Ministerie (OM) hun standpunt aan het hof konden toelichten.

Omdat het een besloten zitting was mag Ficq geen inhoudelijke mededelingen doen. <

nieuwsvandaag

10.00

IJsselmeertop

Bestuurders in IJsselmeergebied praten over droogte, zeespiegelstijging en energiewinning.

11.40

Eenzaam

Koningin Máxima opent tijdens congres in Enschede nationale week tegen eenzaamheid.

HELE DAG

Steun aan Syrië

Kamer spreekt experts over de steun die Nederland verleende aan de gewapende oppositie.

NL

EYMEKE VERHOEVEN nd.nl/politiek

Politici en artsen bevechten subsidie Siriz

► DEN HAAG

PvdA en GroenLinks gaan een amendement indienen om de subsidie voor Siriz stop te zetten, omdat de stichting gekleurde en onjuiste informatie zou verstrekken.

De partijen vinden dat de geldkraan voor Siriz dicht moet omdat de stichting ongewenst zwangeren van abortus af zou praten. Dit jaar kreeg Siriz – die voortkomt uit prolife-organisatie VBOK – 1,7 miljoen euro subsidie. Ook VVD, D66, SP en PVV menen dat staatssecretaris Paul Blokhuis van Volksgezondheid moet ingrijpen, berichtte actualiteitenprogramma *EenVandaag* woensdag. Siriz-bestuurder Ronald Zoutendijk heeft zijn bedenkingen bij de berichtgeving. 'Van contacten in de Tweede Kamer hoorde ik dat het waarschijnlijk niet klopt dat een ruime meerderheid van de Kamer voor een subsidiestop is.'

Hoewel *EenVandaag* stellig beweert dat de coalitiepartijen D66 en VVD het voorstel steunen, klinkt met name in de reactie van D66-Kamerlid Pia Dijkstra toch enig voorbehoud: 'Als blijkt dat Siriz inderdaad sturend

advies geeft, is er geen reden om hen nog van subsidie te voorzien.'

PvdA en GroenLinks hebben aangekondigd het amendement bij de begroting van Volksgezondheid, in het voorjaar, in te dienen.

SGP-leider Kees van der Staaij wijst in de uitzending van *EenVandaag* op het waarderingscijfer dat vrouwen Siriz gemiddeld geven: een 7,9. Ook Carla Dik-Faber (ChristenUnie) noemt die hoge beoordeling, en het belang van keuzevrijheid. 'Ik vind Siriz een waardevolle partij in het palet van organisaties die deze ondersteuning bieden.'

Blokhuis was al bezig nieuwe kwaliteitsstandaarden te formuleren waaraan alle hulporganisaties voor onbedoeld zwangere vrouwen moeten voldoen om financiering te krijgen. 'Daarbij hoort ook dat helder is vanuit welke missie en met welke doelstellingen een organisatie werkt.' Volgens zijn woordvoerder heeft de bewindsman nog geen interventieverzoek van de Kamer gekregen met betrekking tot Siriz. 'Het lijkt me goed het nu eerst met elkaar over de kwali-

teitseisen te hebben.' Zoutendijk heeft er vertrouwen in dat Siriz aan die criteria voldoet en is dan ook niet bang dat de subsidie zal verdwijnen.

psychische problemen

Het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG) en de NVOG, de beroepsvereniging van gynaecologen, vinden dat de stichting onware informatie verstrekt. Het NHG noemt het zeer kwalijk dat Siriz verkondigt dat abortus leidt tot psychische problemen. Zoutendijk: 'Wij stellen niet dat iedereen die een abortus ondergaat als gevolg daarvan in psychische problemen komt. Wel worden wij in onze dagelijkse praktijk geconfronteerd met hulpvragers die kampen met psychische problemen na een afbreking van de zwangerschap.'

Hij benadrukt dat Siriz opstaat voor extern onderzoek en dat eventuele fouten op de website zullen worden gecorrigeerd. 'We zullen de komende periode nog meer aandacht gaan geven aan training en begeleiding van vrijwilligers, omdat het altijd beter kan.' <

APPEN OP DE FIETS

WIE IN HET VERKEER ANDERE PRIORITEITEN STELT dan de andere mens, is een moordenaar. Theoloog en columnist Bram van de Beek schreef dat vier jaar geleden in deze krant. Het probleem van afleiding in het verkeer, zei Van de Beek, 'zit in mensen en juist in het verkeer zie je wat er in mensen zit'. We zijn geneigd God en de naaste te haten, citeerde hij de catechismus, en dat betekent in de Bijbel óók het geven van een lagere prioriteit aan onze medemens.

Een boude stellingname. Maar wie kent het niet: vrachtwagenchauffeurs die langzaam uit hun rijstrook raken, of automobilisten die je met gebogen hoofd ziet rijden. Wellicht een telefoon in de hand? En fietsers die apathisch hun dagelijkse ritje maken, starend naar een schermje. Óf ... herken ik mijzelf hierin? Snel even kijken wie er geappt heeft. Toch maar even dat telefoontje plegen. Veel gedrag waaraan we ons ergeren bij de ander, is niet ver verwijderd van onszelf.

VANAF 1 JULI 2019 IS HET VERBODEN een 'mobiel elektronisch apparaat' vast te houden als bestuurder van welk voertuig dan ook. Een prima plan van de ministers Cora van Nieuwenhuizen (Infrastructuur) en Ferd Grapperhaus (Justitie). Het voorstel zou ook een spiegel moeten zijn. Voor de samenleving, maar ook voor elke individuele chauffeur, fietser of (hard)loper. Die spiegel toont hoe techniek ons leven heeft veranderd. Was een mobiele telefoon twintig jaar geleden een apparaat voor dringende situaties, nu is het een platform voor niet alleen optimale bereikbaarheid, maar ook continu amusement. Filmpjes en series kijken op je smartphone is de normaalste zaak van de wereld, en verminderde bereikbaarheid kan bij sommigen de stemming al behoorlijk verpesten.

De spiegel laat ook zien hoezeer we onszelf door techniek hebben laten veranderen. Want hebben we het vaak niet tamelijk willoos over ons heen laten komen?

DE DERTIENJARIGE TOMMY-BOY werd in 2015 doodgeregeden terwijl hij op zijn telefoon aan het kijken was. Hij belande pardoos op een doorgaande weg. De auto die hem aanreed, heeft hij nooit zien aankomen. Deelnemen aan het verkeer is een uiterst serieuze bezigheid. Voor iedereen: voor zich onaantastbaar achtende SUV-rijders, en voor fietsers die kwetsbaarder zijn dan ze vaak denken. Terecht dat straks niet alleen bellen en appen op de fiets verboden zijn, maar ook het vasthouden van een smartphone of vergelijkbaar apparaat. Dat maakt de handhaving makkelijker. Maar de ministers hadden nog een stap verder mogen gaan. Omgevingsgeluid wegfilteren is in het verkeer gevaarlijk. Kop- en oortelefoon(tje)s zouden ook taboe moeten zijn, in het belang van de medemens en onszelf.

GERARD BEVERDAM

REDACTIE ND nd.nl/buitenland BEELD ANP / ROBIN UTRECHT

Trump haalt uit naar China

President Donald Trump (rechts) beschuldigde woensdag, tijdens een zitting van de VN-Veiligheidsraad, China van bemoeienis met de komende Congresverkiezingen in de VS. Trump stelde dat Peking zijn Republikeinse partij wil tegenwerken vanwege zijn harde opstelling op handelsgebied. 'Ze willen niet dat ik of wij winnen omdat ik de eerste president ooit ben die China uitdaagt op handelsgebied', zei Trump. Premier Mark Rutte (links) legde in zijn toespraak nadruk op samenwerking tussen landen en organisaties. <

HELE DAG

Rod Rosenstein

De Amerikaanse onderminister van Justitie moet op het matje komen bij Donald Trump.

'Aan de Macron-factor heeft het Merkel altijd ontbroken.'

Ton Nijhuis, pagina 11

nederlandsdagblad

CHRISTELIJK BETROKKEN

Nog geen abonnee? Ga naar nd.nl/abonnementen

NL

ANP nd.nl/politiek

Groen licht voor langer ouderschapsverlof

► DEN HAAG

Het partnersverlof na een geboorte kan volgend jaar van twee naar vijf dagen.

Vrijwel de hele Tweede Kamer schaarde zich tijdens een debat achter het plan, hoewel meerdere partijen liever een nog langer ouderschapsverlof hadden gezien.

De vijf vrije dagen voor de partner van de moeder worden volledig betaald. Vanaf 2020 krijgen werknemers in het eerste half jaar na de geboorte recht op nog eens vijf weken verlof tegen 70 procent van het loon. Minister Wouter Koolmees (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) is trots over de uitbreiding: 'Een grote sprong vooruit'. Het is goed voor de band tussen ouder en kind en het is goed voor de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt, vindt hij van de Wet invoering extra geboorteverlof (WIEG).

Oppositiepartij SGP plaatste een kritische kanttekening. De christelijke partij vindt de vijf weken extra verlof een beetje te veel van het goede. In plaats daarvan ziet de SGP liever de invoering van een week rouwverlof voor werknemers.

rouwverlof

'Het overlijden van een geliefde heeft grote impact. Je hoofd staat er dan niet naar om gewoon door te werken', meent SGP-Kamerlid Chris Stoffer. 'Als we het vaderschapsverlof uitbreiden naar twee weken, zitten we op het Europese gemiddelde en houden we daarnaast ook nog ruimte voor een verlofregeling bij rouw. Als je te veel focust op alleen verlof bij het 'lief', is er geen financiële ruimte meer voor een verlofregeling bij de verwerking van leed', aldus het SGP-Kamerlid. <

NL

ANP nd.nl/nederland

'Controle op luchtvracht op Schiphol rammelt'

► SCHIPHOL

De controle op de doorvoer van luchtvracht op vliegveld Schiphol rammelt. Meerdere cargobedrijven en doorvoerbedrijven die de zendingen moeten regelen en controleren, doen dat niet goed.

Onder meer ladingen met militaire goederen, onderdelen en andere strategische spullen kunnen daardoor via Schiphol worden doorgevoerd naar landen waartegen een wapenembargo geldt, zoals Rusland en Saudi-Arabië. Dat meldt de *Groene Amsterdammer* na eigen onderzoek. De douane weet nog wel geregeld militaire zen-

dingen te onderscheppen, waarna vervolging wordt ingesteld. De afgelopen jaren is het aantal strafrechtelijke onderzoeken verdubbeld, bevestigde het Openbaar Ministerie de berichtgeving. Tussen 2013 en 2016 waren het jaarlijks tussen de vijf en acht zaken. In 2017 waren het er tien en halverwege dit jaar staat de teller ook al op tien. De cargobedrijven moeten zelf de (binnenkomende) zendingen controleren en in Nederland eventueel vergunningen aanvragen voor het doorsturen van ladingen. Maar dat gebeurt niet altijd of niet goed. <

NL

REDACTIE ND nd.nl/nederland BEELD ANP

Schip ramt Groningse brug

De Paddepoelsterbrug ligt in het Van Starckenborghkanaal, nadat een binnenvaartschip de brug geramd heeft. De voetgangersbrug, ten noorden van de stad Groningen, wordt op afstand bediend door Rijkswaterstaat. Binnenvaartschipper Ronald Sipsma verklaarde tegenover de NOS dat hij het 'sein groen' had gekregen, maar de brug onverwacht toch dichtging. Voor stoppen was het toen te laat. Volgens Sipsma komen aanvaringen vaker voor sinds bruggen op afstand worden bediend. Rijkswaterstaat spreekt dat tegen. <

NL

GERARD TER HORST nd.nl/nederland BEELD GUSTO ENTERTAINMENT

Rauw filmdebuut va

...Het dak- en thuislozenkoor *De Straatklinders*, een initiatief van de protestantse diaconie in Amsterdam, maakt zijn filmdebuut.

... 'Het leven heeft zijn rol opgeëist bij het maken van de film', vertelt regisseur Ramón Gieling.

► AMSTERDAM - UTRECHT

Voor een groep dak- en thuislozen uit Amsterdam wordt vrijdagavond de rode loper uitgerold op het Nederlands Film Festival in Utrecht. Daar gaat de film *The Disciples* onder regie van Ramón Gieling in première. De Amsterdamse leden van het dak- en thuislozenkoor *De Straatklinders* bekleeden in deze film de hoofdrol. Met een bus worden ze vanuit Amsterdam naar de Utrechtse Stadsschouwburg gereden, waar ze hun gang over de rode loper maken.

Het echte leven drong bij het maken de film binnen, vertelt regisseur Ramón Gieling aan de telefoon. Hij maakte eerder *Erbarme Dich*, een documentaire uit 2015 over hoe mensen de Matthäus Passion beleven, waarin de leden van *De Straatklinders* een figurantenrol hadden. 'Toen wist ik al dat ik iets wilde maken waarin zij de hoofdrol moesten vertolken.' Hij schreef een scenario voor het koor, waarin het eigen leven van de dak- en thuislozen is weerspiegeld. 'Ik heb van hen geen zielige mensen gemaakt, maar mensen die in de wildernis van de moderne wereld, onder een viaduct, moeten zien te overleven.'

The Disciples vertelt twee verhalen door elkaar: het toont een 'straatopera' die wordt opgevoerd door de dak- en thuislozen, en het toont het koor tijdens de repetities van deze opera. Het zijn deze repetities waarin het harde leven doorsijpelt: het overlijden van een koorlid, leden die ziek worden, een hoofdrolspeler die te laat komt, spelers die hun teksten niet leren, onderlinge ruzies. 'Het leven heeft zijn rol opgeëist bij het maken van de film', zegt Gieling. En dat komt in beeld.

Luc Tanja, voormalig Amsterdams straatpastor voor de protestantse diaconie en nu werkzaam bij het Leger des Heils, was vanuit de diaconie nauw betrokken bij het koor, bij de opnames en speelt er zelfs een belangrijke rol in. Dat laatste zegt niet

Het filmproject *The Disciples* gaf dak- en thuislozen een familiegevoel.

hijzelf maar Gieling, die uitlegt hoe Tanja als vervanger van een zieke hoofdrolspeler werd ingezet en die rol is blijven vertolken toen het herstel lang op zich liet wachten.

gelaagd

Tanja zelf is vooral opgetogen over de betekenis van de film voor de dak- en thuislozen zelf. 'Die zitten in een aparte, kwetsbare positie', maar voor deze film zullen ze waardering oogsten voor hun inzet, verwacht hij. 'Het zijn niet alleen arme en zielige mensen die geholpen moeten worden, het zijn ook heel interessante, talentvolle mensen.' Dat laatste mag gezien worden en laat de film juist ook zien.

Hij heeft de film inmiddels een paar keer zelf gezien en spreekt van een heel 'gelaagde film'. 'Sommige koorleden vertellen direct over hun leven. Er zitten rauwe elementen in van wanhoop, een verblijf in de gevangenis, van dingen die misgaan in het leven.' Dat wordt weerspiegeld in de eveneens rauwe opera die ze oefenen en opvoeren. 'Maar je ziet ook hoe de groep het met elkaar uithoudt, ondanks spanningen, ruzies en gedoe. Hoe ze dit doormaakt en het filmproject afmaakt. Dat is een prachtig voorbeeld van solidariteit.' De titel *The Disciples* doet denken aan de discipelen van Jezus. Regisseur Gieling draait het in de film om: de dak- en thuislozen zijn de discipelen van

NL

REDACTIE ND nd.nl/nederland

'Regering wist van misdaden Syrische rebellenbeweging'

► HILVERSUM

De Nederlandse regering was tot in detail op de hoogte van de misdaden die werden begaan door de Syrische rebellenbeweging Jabhat al-Shamiya.

Dat blijkt uit een mailwisseling uit 2016 tussen Amnesty International en Buitenlandse Zaken, die is ingezien door *Trouw* en *Nieuwsuur*.

De mensenrechtenschendingen van de rebellengroep staan beschreven in het rapport 'Marteling was mijn straf' van 5 juli 2016. Daarin staat onder

meer dat Jabhat al-Shamiya executies voltrekt, mensen ontvoert en 'sharia-rechtbanken' runt, waar de doodstraf staat op afvalligheid.

Trouw en *Nieuwsuur* melden dat het rapport herhaaldelijk onder de aandacht is gebracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De mails maken volgens deze media ook duidelijk dat de inhoud ervan, inclusief de naam Jabhat al-Shamiya en de misstanden waaraan deze strijdgroep zich volgens Amnesty schuldig maakte, bekend was bij het ministerie.

Ondanks deze kennis en de belofte aan de Kamer geen mensenrechtenschenders in Syrië te zullen steunen, besloot de regering deze strijdgroep in 2017 logistieke hulpgoederen te sturen.

Nederland steunde tussen mei 2015 en maart 2018 in totaal 22 strijdgroepen in Syrië. Het kabinet beloofde de Tweede Kamer alleen 'gematigde' groeperingen te steunen, die het humanitair oorlogsrecht naleefden en niet samenwerkten met extremisten. <

NL

ACHMED MAJID / VK nd.nl/nederland

n een daklozenkoor

Kritiek op huurverhogen tegen scheefwonen

► DEN HAAG

De coalitiepartijen vinden dat mensen die te veel verdienen en in een sociaal huurhuis wonen, meer huur moeten gaan betalen. De huurstijging kan oplopen tot enkele honderden euro's per maand. Dat stuit op weerstand.

Paulus Jansen, directeur van de Woonbond, snapt niets van de plannen van CDA, D66, VVD en Christen-Unie. 'Buitengewoon slecht en ondoordacht vind ik het. Dit heeft zulke negatieve gevolgen voor mensen met een middeninkomen.'

VVD-Kamerlid Daniël Koerhuis liet woensdag tegenover het AD weten dat 'woningcorporaties zich kunnen beperken tot hun kerntaak. Het huisvesten van mensen met een kleine portemonnee.' Maar volgens Jansen zal het besluit ingrijpende gevolgen hebben voor hele wijken. 'Middengroepen zijn het cement in de buurt. Zij zitten in de oudercommissie van school of zijn voorzitter van de plaatselijke voetbalvereniging. Als zij weggejaagd worden, dan worden corporaties het vangnet voor de armste mensen met problemen. Dat betekent een hoge rekening bij de belastingbetaler voor de veiligheid in de buurt.'

voorstel

Nederland telde volgens de laatste cijfers van het kabinet in 2015 een half miljoen scheefwoners: mensen die eigenlijk te veel verdienen voor het sociale huurhuis waar ze in wonen. Ze trokken in een sociale woning in een tijd dat hun inkomen lager lag, of voordat er inkomensgrenzen golden.

Deze scheefwoners kunnen op grond van de huidige regels niet uit hun huis worden gezet. De vier regeringspartijen stellen nu voor om deze huurders een fikse huurverhoging op te leggen, waardoor ze sneller op zoek gaan naar een koophuis of een particulier huurhuis.

Woningcorporatie Aedes zegt dat het voorstel verdere uitwerking nodig heeft. 'We vragen ons af of maximale huurverhoging wel verstandig is. Mensen uit sociale huurwoningen

willen wel naar het middensegment, maar het aanbod is gering en een hypotheek voor een koopwoning kunnen ze niet betalen.

nauwelijks effect

Uit onderzoek van ING bleek vorig jaar dat extra huurverhoging op scheefwonen de afgelopen jaren nauwelijks effect heeft gehad op de verhuizing van sociale huur naar koopwoningen. Stef Blok, destijds minister voor Wonen, gaf in 2013 ruimte aan woningcorporaties om huren van mensen met hogere inkomens te verhogen. Voor huurders onder de inkomensgrens van 41.000 euro was de maximale huurverhoging 3,9 procent, terwijl dit voor huishoudens boven die grens 5,4 procent was.

De directeur van de Woonbond vindt het onterecht dat minister Blok in de vorige kabinetsperiode stelde dat iedereen met 35.000 euro een 'scheefwoner' is. 'Ga maar eens proberen om van dat bedrag, bruto, met een gezin van twee kinderen rond te komen. Je betaalt huur van 700 euro. Mensen met lage middeninkomens hebben het gewoon moeilijk.'

niet opjagen

Uit een analyse van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) bleek vorig jaar dat gemiddeld 56 procent van de scheefwonende middeninkomens een huurwoning boven liberalisatiegrens kan betalen. Vooral voor lage middeninkomens is het aanbod aan geschikte huurwoningen beperkt en moeilijk betaalbaar. 28 procent van de middeninkomens kan geen huur van 700 euro of meer betalen.

Maar volgens CDA-Kamerlid Eric Ronnes kan het niet zo zijn dat mensen met een hoog inkomen een goedkope huurwoning bezet houden, terwijl woningzoekenden lang op een wachtlijst staan voor sociale huurwoningen.

PvdA-voorman Lodewijk Asscher liet in een Twitterbericht weten dat 'zeker zijn van een betaalbare woning, niet betekent dat de huur opgejaagd moet worden van mensen zonder woonalternatief.'

niets, 'ze verkondigen geen boodschap, ze hebben niet de waarheid in pacht, ze proberen anderen niet iets op te leggen'. Daarachter schuilt voor de hoofdrolspelers de vraag naar God: waar is Hij, waarom helpt Hij hen niet? Gieling: 'De vraag of God bestaat is relevant als je geen zicht hebt op iets, alleen maar bezig bent om de dag van morgen te halen.' Tanja ontdekte in de vraag naar God juist een nieuwe laag die werd aanbeoord. 'Een van de teksten in de opera is dat God afwezig is. Hij is er niet in hun leven, ervaren de karakters. Nou, daar begin je in de kerk niet zo snel over.' Dat het nu wel aan de orde kwam, riep vragen op bij de koorleden: hoe kunnen we dit nou

zingen? Tanja: 'We hebben samen bijbelstudie gedaan naar wat de Bijbel zegt over ervaringen van Gods afwezigheid. Denk aan de woorden van Psalm 22, die Jezus later overnam: "Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?"'

familiegevoel

De première vrijdagavond in Utrecht is best spannend, laat Tanja weten, vooral omdat hij benieuwd is naar de reacties van de mensen die de film voor het eerst zien. Dat zijn er nogal wat. Er zijn in de Utrechtse zaal 843 stoelen beschikbaar, voor de première zijn mensen uit de filmwereld uitgenodigd, maar ook mensen aan de onderkant van de Amsterdamse

samenleving en cliënten van het Le-ger des Heils.

Voor het koor zelf hebben de opnamen goed uitpakt, juist door de strubbelingen heen. Hoe reageer je bijvoorbeeld als de dirigent van de opera zegt dat de acteurs meer 'thuis' moeten oefenen? Of als een van de hoofdpersonen te laat bij de repetitie komt, waardoor iedereen moet wachten? Normaal zou hij de laan worden uitgestuurd, nu was dat niet aan de orde. 'Er ontstond een gevoel van saamhorigheid', zegt Tanja. 'We kwamen dicht tot elkaar. Aan het eind van de opnamen was er een familiegevoel, en dat voor een groep waar familie afwezig is of moeizaam ligt. Dat is betekenisvol.' <

NL

ANP

'Bloeddonatie door homo's versoepeld'

► DEN HAAG

Minister Bruno Bruins wil in de toekomst wellicht soepeler omgaan met bloed- en weefseldonatie door homoseksuelen. Zij mogen alleen bloed doneren als ze twaalf maanden geen seks hebben gehad. De rechtvaardiging is dat de kans op een seksueel overdraagbare aandoening groter zou zijn bij deze 'risicogroep'. Of ze veilige seks hebben, of een vaste relatie hebben, wordt hierbij niet meegewogen. De minister wil wel eerst kijken naar ervaringen uit Denemarken, waar de regering de termijn vanaf volgend jaar wil verlagen naar vier maanden. <

HILBRAND ROZEMA nd.nl/nederland

'SCHIER' WIL EERSTE SCHAAKEILAND TER WERELD WORDEN

► AMERSFOORT

Schiermonnikoog wil het allereerste 'schaakeiland' ter wereld worden, een plek waar het schaakspel nieuwe verbindingen zou kunnen leggen tussen allerlei mensen. Een meesterzet, is de overtuiging van het eilandbestuur. Op 13 oktober, de eerste dag van het Wereld Schaak Festival, is het zover. Dan zal de wereld kennismaken met Schiermonnikoog, en wel: als schaakeiland. Dat zal gebeuren met, hoe kan ook anders, een openingszet, zo laat burgemeester Ineke van Gent (GroenLinks) weten. Er zal daartoe een stuk verplaatst worden op een van de schaaktafels die Schier al heeft laten plaatsen. Ook overhandigt de burgemeester het eerste Schiermonnikoog schaakspel aan de Koninklijke Nederlandse Schaakbond (KNSB), een rood-wit spel, naar de kleuren van de twee torens op het

eiland. Een schaakeiland, legt burgermoeder Van Gent uit aan Omrop Fryslân, is een plek 'waar enthousiast schaak gespeeld en geleerd wordt, waarbij jong en oud op een toegankelijke manier betrokken worden. De sfeer en ambiance op Schiermonnikoog nodigen uit tot een potje schaak. Ons eiland kenmerkt zich door een actief verenigingsleven en ik zie het als een leuke uitdaging om heel Schiermonnikoog nog enthousiaster te maken voor schaken.'

Op 13 oktober begint een jeugschaaktoernooi en alle schoolkinderen op Schier krijgen schaakles. Er komen voorzieningen in de openlucht, onder meer op het schoolplein van basisschool Yn de Mande, waar eilanders en toeristen de 'strijd' kunnen aangaan. Het hele denkproject kost 15.288 euro, waarvan de provincie Friesland al

vast 6100 euro betaalt, uit het lepen Mienskipfuns (IMF) dat leefbaarheidsprojecten op de Friese Waddeneilanden steunt. Al op de veerboot kunnen toeristen straks hun eerste potje spelen, aan speciale schaaktafels.

De Hongaarse Judith Polgár (Boedapest, 1976) is positief over het initiatief. Polgár is zelf de bedenker van het Global Chess Festival en geldt als de sterkste vrouwelijke schaakster ooit. Zij stond als enige vrouw in de top 10 van de FIDE-ranglijst. Polgár hoopt dat Schier door de schaaksport een nieuwe impuls krijgt. Haar droom is dat er in 2025 wereldwijd vijf miljoen mensen tegelijk aan het schaken zijn op één dag. In dat kader begroet ze de steun van het Friese Waddeneiland. Mocht ze zelf naar Schier komen, dan niet om titels te verdedigen, want Polgár stopte daarmee in 2014.

NL

AALDERT VAN SOEST nd.nl/nederland BEELD ND

'Zingeving helpt bij zorg verslaafden'

...Klinisch psycholoog Jan Teerds deed onderzoek naar de rol van geloof in de verslavingszorg.

...Als therapeuten de zingevingsvragen laten liggen, is de kans groter dat cliënten weer naar verslavende middelen grijpen, zegt hij.

► DORDRECHT

Waar was God toen ik als kind mishandeld werd? Waarom overkomt mij dit? Zulke vragen komen regelmatig op tafel in de spreekkamer van Jan Teerds. Als klinisch psycholoog bij De Hoop ggz behandelt hij mensen met verslavingsproblemen. Vandaag spreekt hij op een congres van het Kennisinstituut voor christelijke ggz (Kicg) over de relatie tussen zingeving en religie en de verslavingszorg. Teerds deed onderzoek naar de voorspellende waarde van religie en zingeving op de uitkomst van een behandeling. 'In de zorg meten we veel uitkomsten', vertelt hij. 'Daarbij is aandacht voor zaken als psychisch welbevinden, middelengebruik en sociaal functioneren. Maar ik miste de religie en zingeving op die vragenlijsten. Daarom heb ik er in het kader van mijn onderzoek een lijst over religie aan toegevoegd.'

Was het mogelijk op grond van religie iets te zeggen over de uitkomst van de behandeling?

'Ik keek naar het middelengebruik zes maanden na de intake. Het is complex daar harde gegevens over te verkrijgen in de verslavingszorg. Veel mensen stoppen voortijdig met hun

Geloof in God kan positief uitpakken bij een behandeling, meent Jan Teerds.

therapie en anderen vulden hun lijst onvolledig in. Uit de zuivere gegevens die overbleven, kwam één ding in ieder geval duidelijk naar voren: als mensen zowel religieuze worstelingen (zoals een negatief godsbeeld) hadden als psychische problemen, dan liepen ze extra risico. De dubbele belasting is schadelijker dan wanneer je met een van de aspecten kampt.'

Wat kun je daartegen doen?

'Ik pleit voor specifieke behandelstrategieën voor deze gecombineerde problematiek. Ik vind dat therapeuten zingevingsvragen niet uit de weg moeten gaan. Anders blijven mensen er vaak mee zitten. Dan is het risico groter dat ze weer gaan drinken of

andere middelen gebruiken, ook al hebben ze de motivatie om ermee te stoppen. Maar als je de diepere vragen behandelt – bijvoorbeeld over God of over waarom iemand iets moet meemaken – dan kunnen mensen een grotere bevrijding ervaren. Uit de literatuur blijkt dat dit ook invloed heeft op het middelengebruik.'

Is alleen de combinatie van twee dingen – psychische problemen én religieuze issues – problematisch? 'In mijn onderzoek wel. Als je de psychische problemen eruit filtert, ontstaat een heel ander beeld. Enkel een negatief godsbeeld lijkt juist goed uit te pakken voor de behandeling. Je hebt het dan mogelijk over mensen die zich hebben losgemaakt van God

of het hogere, omdat ze dat als negatief beleefden. Dat ze zich daarvan bevrijd hebben, kan een positief effect hebben op hun welbevinden.'

Kan geloof in God ook een positief effect hebben op de behandeling? 'Ja, dat blijkt uit onderzoeken. En ik kom dat ook tegen in de praktijk. Ik behandelde een alcoholist die wel kerkelijk was opgevoed, maar het had losgelaten. Hij was zeeman en voelde zich eenzaam. Tijdens de behandeling realiseerde hij zich dat hij was losgeraakt van zijn verantwoordelijkheden ten opzichte van een hogere macht. Hij keerde terug naar een christelijke gemeenschap en is nu al een jaar of tien nuchter. Voor mij als christelijke hulpverlener is dat het mooiste om mee te maken. Dat mensen een persoonlijke relatie krijgen met God en zo werkelijk herstel vinden.'

De combinatie van geloof en hulpverlening, zoals bij De Hoop, lag in het verleden gevoelig. Wordt daar nu meer ontspannen naar gekeken? 'Zeker, die ontspannenheid is er aan twee kanten. Bij De Hoop is er meer balans ontstaan tussen professionele hulp en het betrekken van het geloof daarbij. De missie van De Hoop is niet veranderd, maar het hoeft niet altijd expliciet aan de orde te komen. Aan de andere kant staat nu in de landelijke zorgstandaard voor verslaving dat het belangrijk is zingeving en spiritualiteit erbij te betrekken. Dat hebben wij ingebracht en het is overgenomen.'

NL

ANP

Gronings rookverbod voor publieke ruimte

► GRONINGEN

Groningen gaat als eerste stad in Nederland een rookverbod instellen in publieke ruimtes rond instellingen die daarom vragen, waaronder het Universitair Medisch Centrum Groningen. De gemeenteraad heeft woensdag ingestemd met een voorstel van burgemeester en wethouders om dit mogelijk te maken. Al ruim dertig instellingen hebben aangegeven dat zij een rookverbod rond hun gebouwen willen. <

NL

ANP

Vriendschapspact tussen wereldreligies

► DEN HAAG

Het Vredespaleis in Den Haag werkt aan een historisch vriendschapsovereenkomst tussen de belangrijkste wereldreligies. Het is de bedoeling dat de religieuze wereldleiders als de paus, groot-moefiti en dalai lama, in juni 2020 naar het Vredespaleis komen om de 'declaration of friendship' te ondertekenen, kondigden de Carnegie Foundation en Elijah Interfaith Institute aan. Die organisaties werken aan het bevorderen van de wereldvrede. Het verdrag moet leiden tot meer verdraagzaamheid en tolerantie onder mensen van verschillende geloofsgemeenschappen. Religieuze leiders van moslims, joden, christenen, boeddhisten, hindoestanen en sikhs reageerden positief. <

advertentie

Stellio[®] interieur stopt.

Opheffings- uitverkoop!

Nu: op alles minimaal **50% KORTING**

Totale leegverkoop!

Nu: Extra keuze door aanvulling vanuit de showrooms van leveranciers!

Vrijdag 28-09 10:00-21:00 uur	Zaterdag 29-09 10:00-16:30 uur	Vrijdag 05-10 10:00-21:00 uur	Zaterdag 06-10 10:00-16:30 uur
--	---	--	---

Profiteer nu van de nog hogere kortingen:
Fauteuils + Banken + Stoelen + Salontafels + Eettafels + Kasten + Dressoirs + Kleden + Lampen + Decoratie + en nog veel meer...

Meubelland is volop in beweging. Onder de naam Stellio poogden wij hierop in te spelen. Helaas is gebleken dat het voor ons niet rendabel is om een showroom aan te houden.

Graag blijven we u adviseren op het gebied van woningstuffering en meubelen. Dat doen we onder een nieuwe naam: Nico Wonen! Met een mobiele showroom komen we bij u langs om u persoonlijk te adviseren.

www.nicowonen.nl

interieur

Adres
Voltastraat 21, Barneveld

Telefoon
0342 424 390

+

HENDRO MUNSTERMAN nd.nl/geloof BEELD AP / ANDREW MEDICHINI

Paus stuurt lange brief aan Chinese katholieken

► VATICANSTAD

Paus Franciscus heeft een lange, persoonlijke brief geschreven aan de rooms-katholieke gelovigen in China. Hij vraagt om vertrouwen in het akkoord dat het Vaticaan eind vorige week met de Chinese overheid heeft gesloten.

De paus vraagt de Chinese katholieken vooral om te werken aan verzoening tussen de 'ondergrondse kerk' en de door de Chinese overheid gecontroleerde 'patriottische vereniging'. Dat moet uitlopen op een 'ongekend proces dat hopelijk zal leiden tot het helen van wonden uit het verleden'. Franciscus erkent dat mediaberichten in de aanloop naar de ondertekening 'een zekere verwarring' hebben veroorzaakt. Zodanig dat sommigen 'twijfel en verontwaardiging voelen, anderen zichzelf zelfs door de Heilige Stoel in de steek gelaten voelen'. Vele anderen hebben echter 'positieve verwachtingen'.

De paus roept de katholieken op om 'goede burgers' te zijn, maar niet te aarzelen om hun stem te laten horen als het gaat om zaken als rechtvaardigheid en menselijke waardigheid. Tijdens het vliegtuiginterview dinsdag op de terugreis van Estland naar Rome, noemde Franciscus de getekende 'voorlopige overeenkomst' een proces van jaren waaraan geduld en behoedzaam is gewerkt. Franciscus nam de volle verantwoordelijkheid

Paus Franciscus

voor het ondertekende akkoord. Hij onderstreepte het geloof van de Chinese katholieken 'die veel hebben geleden en nog zullen lijden'. Over bisschopskandidaten zal in de toekomst een dialoog gevoerd worden met de Chinese overheid, maar het is de paus die de bisschoppen benoemt. Ook vroeg paus Franciscus te 'bidden voor het lijden van sommigen die het niet kunnen volgen en begrijpen omdat ze zoveel jaren van ondergrondse aanwezigheid achter de rug hebben'.

Tevens werd bekend dat voor het eerst in de geschiedenis twee Chinese bisschoppen zullen deelnemen aan de bisschoppensynode die volgende week in Rome gehouden zal worden. Van een van beiden hief Franciscus de excommunicatie vorige week op. <

INTERVIEW

WILLEM BOUWMAN nd.nl/geloof BEELD JEROEN JUMELET

Er moest veel van Visser 't Hooft

In het buitenland denkt men bij Nederland aan klompen, tulpen en Johan Cruyff. Theologen denken aan Willem Visser 't Hooft, secretaris-generaal van de Wereldraad van Kerken.

Visser 't Hooft is de paus van de oecumene genoemd en de diplomaat van God. In 1961 verscheen zijn hoofd op de omslag van het Amerikaanse weekblad *Time*. Hij was in die tijd de bekendste Nederlandse theoloog in het buitenland.

► HILVERSUM

Over Visser 't Hooft verschijnt vrijdag een biografie, geschreven door historicus en theoloog Jurjen Zeilstra, protestants predikant in Hilversum: *Visser 't Hooft. Een leven voor de oecumene 1900-1985*.

Vanaf de omslag kijkt de hoofdpersoon, een forse man met tanig gelaat, vulpen in de rechterhand, sigaret in de linkerhand, indringend en kritisch de wereld in. Dat hij niet te negeren was, blijkt in de rest van het boek op bijna elke bladzijde. Voor zijn levenswerk, de Wereldraad van Kerken (zie kader), zette Visser 't Hooft zijn vrije tijd en zijn gezin opzij, reisde hij de wereld af, en correspondeerde hij met duizenden mensen. In de verschillende archieven trof biograaf Zeilstra vijftigduizend brieven aan.

Vijftigduizend brieven: hebt u die allemaal gelezen?

'Nee, dat was niet te doen. Er zaten veel brieven bij die alleen maar zakelijk waren. Ik heb me vooral gericht op de brieven die iets over hemzelf vertelden.'

Wat zeggen die brieven over hem?

'Uit zijn brieven en uit zijn hele optreden blijkt dat hij een charismatisch en appellerend man was. Je kon moeilijk om hem heen. Hij maakte indruk door zijn optreden en wist heel goed hoe hij dingen gedaan moest krijgen. In het debat kon hij fel en uitdagend zijn.

Ik denk dat sommige mensen echt bang voor hem waren. Visser 't Hooft kon driftig zijn en zijn medewerkers laten voelen dat ze iets niet goed hadden gedaan. In zijn toespraken komt het woord moeten vaak voor. Er moest heel veel van Visser 't Hooft.

Ik heb velen gesproken die Visser 't Hooft hebben gekend. Opmerkelijk is dat de meeste tijdgenoten de minder fraaie eigenschappen van Visser 't Hooft meteen vergoelijken. Hij was driftig, maar kon ook heel aardig zijn. Hij was kritisch, maar ook enthousiasmerend. Hij was nergens bang voor, maar kon ook verlegen zijn, vooral als het om persoonlijke dingen ging.'

levensvragen

Willem Visser 't Hooft groeide op in een stabiel, aristocratisch, remonstrants gezin in Haarlem. Zijn grootvader van moeders kant was vrijzinnig-hervormd predikant, die op latere leeftijd zijn ambt neerlegde en de kerk verliet.

Voor kleinzoon Willem Visser 't Hooft was het een prikkel om antwoorden op de grote levensvragen te vinden. Hij ging theologie studeren en werd actief in de NCSV, de Nederlandse Christen-Studenten Vereniging. Zijn grootvader Lieftinck had God als een idee of een persoonlijke kracht gezien, bij de NCSV was God de levende God die persoonlijk tot de mensen spreekt.

Veel NCSV'ers waren weg van de Zwitserse theoloog Karl Barth, omdat hij het historisch-kritisch bijbelonderzoek en de vragen van de moderne filosofie serieus nam, en tegelijk de Bijbel respecteerde als het woord van God. Ook Visser 't Hooft werd aanhanger van Karl Barth.

Een internationale conferentie van christelijke studenten in 1921 in Glasgow, waar Visser 't Hooft namens de NCSV aanwezig was, werd

Jurjen Zeilstra: 'Uit zijn brieven en uit zijn hele optreden blijkt dat Willem Visser 't Hooft een charismatisch en appellerend man was.'

een keerpunt in zijn leven. Hij kwam diep onder de indruk van sprekers die zeiden dat de ondergang van de wereld alleen nog kon worden voorkomen door het herstel van de spirituele waarden van het christendom.

Het streven naar herstel van christelijke waarden werd een sterke drijfveer in het leven van Visser 't Hooft. In de jaren twintig en dertig was hij een spin in het web van de internatio-

'Visser 't Hooft bleef liever in gesprek dan dat hij banden verbrak.'

nale jongerenbeweging. Hij was onder meer secretaris van de YMCA, de Young Men's Christian Association. In die hoedanigheid maakte hij de opkomst van het nationaal-socialisme van nabij mee. In 1933 ontmoette hij Heinrich Himmler, de leider van de SS. Hij vond de verhalen van de nazi's onsamenhangend, maar het duurde even voor hij inzag hoe gevaarlijk ze

waren. In 1938, toen Hitler al vijf jaar aan de macht was, verloor hij zijn laatste beetje vertrouwen in de redelijkheid van het nazisme.

Is dat niet wat laat?

Biograaf Zeilstra: 'Dat is rijkelijk laat. Visser 't Hooft heeft nooit enige sympathie voor het nationaal-socialisme gehad. Maar enig begrip toonde hij wel. Dan zei hij dat er inderdaad wel lastige Joden waren in Duitsland. Hij dacht dat de nazi's in 1933 wel water bij de wijn zouden doen en dat de stoere praatjes uit *Mein Kampf* wel zouden verstommen toen er geregeerd moest worden.

Visser 't Hooft had vele contacten in Duitsland. Die wilde hij niet loslaten. Liever bleef hij in gesprek dan dat hij de banden verbrak. Daarom stelde hij zich zo neutraal mogelijk op. Door stille diplomatie is hij er enkele malen in geslaagd om een gevangene van de nazi's vrij te krijgen.

Visser 't Hooft meende dat het nationaal-socialisme niet op zichzelf stond. Net als het communisme was het een verschijningsvorm van het kwaad. Het was het gevolg van het morele verval, dat weer een gevolg was van de afnemende invloed van de kerken en het christelijk geloof, dat zelf de massa's had verwaarloosd.'

WERELDRAAD VAN KERKEN

De Wereldraad van Kerken, een internationale organisatie van kerken, gericht op de oecumene, werd op 23 augustus 1948 opgericht in Amsterdam. Bij de oprichting werden 147 kerken lid, waaronder de Nederlandse Hervormde Kerk. De Rooms-Katholieke Kerk en de Gereformeerde Kerken traden niet toe. Het dagelijks bestuur van de Wereldraad lag van 1948 tot 1966 in handen van algemeen secretaris

Willem Visser 't Hooft. Sinds 1961 omschrijft de Wereldraad zich in zijn basisformule als 'een gemeenschap van kerken welke overeenkomstig de Schriften de Heer Jezus Christus als God en Heiland belijden en die daarom tezamen nastreven hun gemeenschappelijke opdracht te vervullen ter ere van één God, Vader, Zoon en Heilige Geest.' In 2018 zijn 350 kerken uit alle continenten lid.

Waarom verdedigde hij na de oorlog de Tsjechoosche theoloog Josef Hromádka, die met het communistische regime in zijn land samenwerkte?

'Visser 't Hooft dacht meer te bereiken met een gematigde benadering vanuit een onafhankelijke positie, dan met het veroordelen van alles wat fout is. Hij zag de mogelijkheid van een derde weg, die tussen Oost en West een eigen

'Hij kon verlegen zijn, vooral als het om persoonlijke dingen ging.'

geluid laat horen. Visser 't Hooft had duidelijke principes. Tegelijk moest hij vele kerken bij elkaar brengen en houden, en daar gebruikte hij al zijn diplomatieke gaven voor.'

Welke principes waren voor hem onopgeefbaar?

'Hij geloofde dat God zich in Jezus Christus heeft geopenbaard, hoe dat ook werd uitgelegd of opgevat. Dit ankerpunt vond hij onmisbaar. Dat de Wereldraad van Kerken na zijn vertrek in 1966 steeds pluriformer werd, stelde hem teleur, ook al begreep hij later wel dat het eigenlijk onvermijdelijk was.'

►► *Visser 't Hooft. Een leven voor de oecumene 1900-1985* wordt vrijdag gepresenteerd op een symposium over Willem Visser 't Hooft, met lezingen van onder meer Jurjen Zeilstra, Fred van Lieburg en George Harinck. Er worden ook historische filmbeelden getoond.

►► Voor meer informatie zie: www.hdc.vu.nl

EU

ANP

Gedragscode sociale media om nepnieuws

► BRUSSEL

Sociale media, internetplatforms en de advertentie-industrie hebben ingestemd met een vrijwillige gedragscode om de verspreiding van nepnieuws en desinformatie tegen te gaan. De Europese Commissie ziet het als een goede stap, maar dringt erop aan er snel meer werk van te maken. Sociale media als Twitter, Facebook en Google toonden zich in maart al bereid de strijd tegen nepnieuws op te voeren. Ze beloven nu meer openheid te geven over waar de informatie op hun platforms vandaan komt en de geldstromen erachter. <

RENÉ FRANSEN nd.nl/wetenschap

ANTISTOFFEN HOUDEN HIV IN TOOM

► NEW YORK

Mensen die besmet zijn met hiv, het aids-virus, moeten hun leven lang geneesmiddelen slikken die het virus onderdrukken. In een zoektocht naar een alternatieve behandeling ontdekten Amerikaanse onderzoekers dat twee antistoffen gericht tegen het virus in bepaalde gevallen ook goed werken.

Het afweersysteem maakt antistoffen die zich binden aan indringers en ze zo neutraliseren. De afweerreactie tegen hiv is doorgaans onvoldoende, maar sommige mensen maken antistoffen die het virus uitschakelen. Het is mogelijk om deze antistoffen in het laboratorium te produceren en in te zetten als geneesmiddel.

Dat is wat in het nieuwe onderzoek is gedaan. In één experiment is bij vijftien hiv-positieve personen de medicatie tegen het virus gestopt en vervangen door een infuus van twee verschillende antistoffen, iedere drie weken. Bij elf personen verliep het experiment gunstig en de hoeveelheid virus in hun bloed bleef 5 tot 21 weken laag.

In een tweede experiment kregen zeven personen bij wie een hiv-infectie was geconstateerd, maar die nog geen anti-hiv-geneesmiddelen hadden gekregen, een behandeling met de antistoffen. Ook bij hen bleef de virusconcentratie drie tot zestien weken laag. De patiënten konden in beide experimenten de behandeling goed aan. De antistoffen bleken alleen te werken wanneer er niet al te hoge virusconcentraties in het bloed aanwezig waren. De twee experimenten, die donderdag afzonderlijk zijn gepubliceerd in de tijdschriften *Nature* en *Nature Medicine*, laten volgens de onderzoekers zien dat het mogelijk is om het aids-virus te beteugelen via een behandeling met antistoffen. Om uit te zoeken of de behandeling een aanvulling of een vervanging van de bestaande medicijnen kan zijn, is het wel nodig om langduriger experimenten met meer hiv-positieve personen uit te voeren.

JAN VAN BENTHEM nd.nl/buitenland BEELD EPA / YURI KOCHETKOV

Eigen bewijs keert zich tegen

...Nederland en Australië gaan binnenkort met Rusland onderhandelen over de aansprakelijkheid voor het neerschieten van de MH17.

...Maar Russische media maken duidelijk dat Moskou voortdurend om de waarheid heen blijft kronkelen en zonder probleem eigen 'onweerlegbare bewijzen' weerlegt.

► MOSKOU

De Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken Stef Blok en zijn Australische collega Marise Payne hebben hun collega's uit België, Maleisië en Oekraïne verteld dat ze 'op afzienbare termijn' met Rusland willen onderhandelen over de aansprakelijkheid voor de ramp met de MH17. Ze zijn hierover al via 'diplomatieke kanalen in contact met Rusland', citeerde de NOS minister Blok.

De bekendmaking komt ruim een week na de presentatie door het Russische ministerie van Defensie van nieuwe bewijzen dat de Bukraket waarmee de MH17 is neergeschoten, afkomstig is van het Oekraïense leger. Rusland zou de bewijzen overdragen aan het JIT, het gemeenschappelijke onderzoeksteam in Nederland.

Het JIT reageerde nogal onderkoeld. Het zal de bewijzen 'nauwkeurig bestuderen', maar tekende wel aan dat eerdere bewijzen, die Rusland als 'onweerlegbaar' had gepresenteerd 'feitelijk onjuist' bleken te zijn. Het team verwees naar de eerdere verklaring van hetzelfde ministerie van Defensie dat de MH17 toch onweerlegbaar duidelijk was neergehaald door een Oekraïens SU-25 grondaanvalsvliegtuig. Het JIT zei daarmee in diplomatieke taal dat Rusland eerder ronduit leugens had verkocht.

vóór productie gecontroleerd

Maar het is deze keer de Russische pers zelf die de nieuwe bewijzen tegen het vervalsing onthullende licht houdt. De krant *Novaya Gazeta* draaide de video van het Russische ministerie nog eens af, zette die stil bij de gepresenteerde documenten en keek er nog eens goed naar. Toen viel op dat er wat aparte, lichtere, grotere en afwijkend geschreven versies van het nummer 2 in voorkwamen. Nog slordiger was, zo ontdekte de redactie van *Novaya Gazeta* in de kant-

De Russische luitenant-generaal Nikolai Parshin presenteerde vorige week in Moskou 'nieuwe bewijzen' over Oekraïense betrokkenheid bij het neerhalen van vlucht MH17 in de zomer van 2014.

lijn, dat het document over de volgens de cijfers op 24 december 1986 geproduceerde raket al bijna een jaar eerder door een controleur met de naam Dmitrieva was afgetekend, op 14 januari 1986. De krant legde de bevindingen voor aan het ministerie van Defensie dat

enkele dagen geleden inderdaad antwoordde. Maar, zo schrijft de *Novaya Gazeta*, 'nu hebben we alleen nog maar méér vragen'. De antwoorden van het ministerie gingen vooral over de vorm van het gebruikte formulier en verwezen naar een strikte regeling daarvoor. Alleen, het gepresen-

teerde formulier voldoet daar op juist belangrijke controlepunten niet aan. De vereiste stempels en markeringen ontbreken, het document hoort bij de raket te zijn en dat was het duidelijk niet en het verplichte registratienummer van het document ontbreekt.

GERHARD WILTS nd.nl/gelooft

'Turkse rechter beslist over lot van Brunson'

► NEW YORK

Niet politici, maar een rechter zal beslissen over het lot van predikant Andrew Brunson. De Amerikaanse voorganger staat onder huisarrest in Izmir, na 21 maanden in de cel.

Deze bekendmaking kwam van de Turkse president Recep Tayyip Erdogan, die dinsdag de algemene vergadering van de Verenigde Naties in New York bijwoonde. Erdogan reageerde daarmee op opmerkingen van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Mike Pompeo, die de hoop had uitgesproken dat Brunson binnen enkele dagen zou vrijkomen. 'Het is een zaak voor justitie', stelt

Erdogan. 'Als president heb ik het recht niet om zijn vrijlating te verordonneren. Op 12 oktober is er weer een hoorzitting en we weten niet wat de rechtbank zal besluiten. Politici hebben niets te zeggen over het vonnis. Onze rechterlijke macht is onafhankelijk', aldus de president.

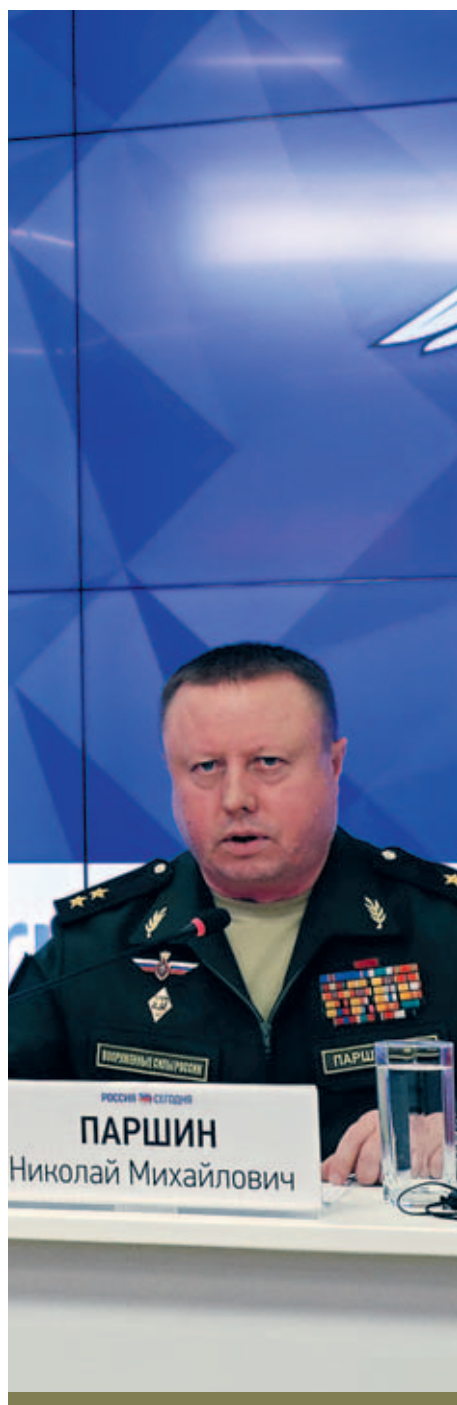
Onder Erdogan zijn de afgelopen jaren honderden rechters en aanklagers ontslagen en vervolgd. De christelijke Europarlementariër Peter van Dalen (CU-SGP) sprak dan ook van een 'vreselijk bericht'. Volgens hem is de rechtspraak in Turkije 'krom en zeer politiek' geworden. 'Dat belooft dus helaas weinig goeds voor domi-

nee Brunson. Hij zit al twee jaar vast, door Erdogan: dat is hét probleem.' Brunson wordt door anonieme getuigen beschuldigd van terroristische activiteiten en betrokkenheid bij de mislukte staatsgreep in juli 2016. Als hij schuldig wordt bevonden, kan hij tot 35 jaar celstraf krijgen. De Amerikaanse dominee ontkent alle aantijgingen.

Brunsons verdediger Cem Halavut is somber over een mogelijke vrijlating. 'Ik weet niet op welke gronden en op basis van welke informatie Pompeo zijn verklaring heeft afgelegd', zei hij. Hij vreest dat Brunson na 12 oktober blijft vastzitten.

De gevangenhouding heeft geleid tot een diplomatiek en economisch conflict tussen Turkije en de VS. De Amerikaanse president Donald Trump verdubbelde in augustus de heffingen op aluminium- en staalimport uit Turkije als strafmaatregel. Ankara reageerde daarop met een heffing op auto's, alcohol en tabak uit de VS. De Turkse lira heeft in de afgelopen weken bijna 40 procent van zijn waarde ten opzichte van de Amerikaanse dollar verloren. Volgens Erdogan worden de economische problemen van Turkije overdreven en zijn ze 'in de verste verte niet verbonden met de Turkse economie'. <

Rusland in zaak MH17

... 2007 году были переоборудованы из украинцы в Грузию по...
... были прикреплены к бортам машин.
... им ходом. Хотя
... километров до

... возглавлял майор
... е самоходных
... фиксировали две
... ки попали под
... гранаты. Одна
... ером, а другая
... го и пригодился
... й-Мохком ему -
... захваченного в бою начальника разведки чеченский
... ом их БМП проскочила сквозь шквальный огонь

Berichten in Russische staatsmedia zijn lastig te weerleggen door het Kremlin.

een niet meer te ontkennen publicatie van de krant *Izvestia* van 1 oktober 2008. De krant was toen in handen van Gazprom Media, dat weer grotendeels door het Kremlin werd gecontroleerd. De krant schreef over de dreigende strafvervolgung van de toenmalige Oekraïense president Viktor Joesjenko wegens 'wapenhandel'. De president had een groot gedeelte van de Oekraïense luchtafweerraketten verkocht aan Georgië. Met deze raketten, zo fulmineerde de *Izvestia*, had Georgië nota bene Russische vliegtuigen neergehaald, in de oorlog van augustus 2008.

In het bijzonder ging het om de verkoop van Buk-M1 raketten – het type waarmee de MH17 is neergeschoten. Deze verkoop veroorzaakte 'een kolossale schade aan de Oekraïense luchtverdediging'. 'De Buk-M1 systemen werden onttrokken aan de gevechtsfunctie en het 223e raketregiment bleef eenvoudigweg leeggehaald en buiten gevecht gesteld achter', aldus het artikel. In oktober 2008 beschikte het 223e raketregiment dus niet meer over de Buk-M1 systemen. Toch zou dit regiment met een van deze verdwenen raketten in 2014 de MH17 hebben neergehaald, volgens het 'onweerlegbare bewijs' van het Russische ministerie van Defensie. De resterende mogelijkheid dat de MH17 is neergehaald met een raket die vroeger aan het 223e regiment behoorde, ligt in de verovering door

Rusland van Georgische Buk-raket-systemen in de rebellerende deelrepubliek Abchazië. Het Russische militaire blad *Rode Ster* publiceerde daarover op 8 oktober 2008. The Insider.ru citeert het verslag door majoor Vitaly Baranchikov, compleet met foto's erbij: 'De systemen bleken volledig inzetbaar. (...) De houten planken waartussen ze waren vervoerd, zaten er nog om. (...) Een paar kilometer voor de grens probeerden de Georgiërs ze nog te vernietigen'. Maar de Russen wisten volgens majoor Baranchikov de raketten veilig naar Rusland te brengen.

internationaal recht

Het zijn lastig te weerleggen publicaties voor het Russische ministerie van Defensie – zeker die van het eigen leger. Maar dat maakt niet uit, blijkt uit de analyse van Gleb Bogush, jurist en docent aan de Moskouse Staatsuniversiteit, in de *Moscow Times* en *Republic.ru*. 'Verwacht geen bekentenis door Moskou', schrijft hij. Volgens Bogush is de kans erg klein dat Nederland en Australië ooit de Russische verantwoordelijken voor de rechter kunnen brengen. 'Maar toch, de justitiële machinerie is opgestart, ook al werkt die langzaam. De internationale wetgeving is niet ideaal, levert geen wonderen, maar ze biedt wel mogelijkheden die nog niet iedereen gebruikt.' Ook voor Rusland is de zaak van de MH17 nog niet afgedaan. <

EU

PATRICK VAN IJZENDOORN / VK nd.nl/buitenland

Corbyn voorspelt een socialistische revolutie bij winst

... Jeremy Corbyn belooft de Britten een groenlinkse revolutie zodra zijn partij, Labour, de verkiezingen wint.

... May stormt volgens hem – met haar harde Brexitbeleid – af op een nederlaag.

LIVERPOOL

Regel een zachte Brexit of lijd een Brexitnederlaag in het Lagerhuis. Deze boodschap heeft Labourleider Jeremy Corbyn woensdagmiddag gegeven aan premier Theresa May. De Labourleider deed dat in de beste congres toespraak die hij tot nu toe heeft gehouden. Hij stelde de Britten een groenlinkse revolutie in het vooruitzicht zodra Labour de verkiezingen wint. Zijn Brexitpolitiek is een tactisch doel om die te veroorzaken. Hij weet dat May haar harde Brexit niet verder kan afzwakken zodat een Brexitcrisis onvermijdelijk lijkt. Lang moesten de toehoorders in het congrescentrum van Liverpool wachten totdat Corbyn, ontspannen en vol vertrouwen sprekend, in zijn uur durende rede gewag maakte van Brexit. Na ruim drie kwartier was het zover, na te hebben gesproken over misstanden in Palestina, Syrië en Birma. Hij belooft de wil van de kiezers te zullen respecteren, maar keerde zich tegen een Tory Brexit die hij samenvatte als *Britannia rules the waves and waves the rules*, ofwel 'de oceanen beheersen en de regels wegwuiven'. Geen chloorkippen voor Corbyn (69), een vegetariër bovendien. Corbyn zit niet te wachten op een neoliberale Brexit waarin de Britten concurrerende handelsakkoorden sluiten. Een dag eerder had May, tijdens haar bezoek, aan de VN gezegd dat het Verenigd Koninkrijk de laagste bedrijfsbelasting zal gaan hebben binnen de G20. Corbyn heeft heel andere interesses, zoals de bescherming van sociale rechten voor werknemers, een open grens in Ierland en een goede kwaliteit van producten. Om die redenen wil hij deel blijven uitmaken van de douaneunie. Interessanter voor Corbyn is een andere crisis, eentje die mede heeft bij-

gedragen aan de roep om Brexit: de kredietcrisis van tien jaar geleden. Deze heeft, zo sprak hij, geleid tot een decennium van bezuinigingen, tot een crisis in het publieke domein, of het nu gaat om sociale woningbouw, kinderopvang of de geestelijke gezondheidszorg. Maar een 'gebroken economisch systeem' heeft volgens hem ook de toegenomen afkeer van vreemdelingen gefaciliteerd. 'Extremisme doet wat het altijd doet: zoeken naar zondebokken.'

nationalisering

Hij somde mislukte privatiseringen op, van het spoor tot de gevangenissen. Labour wil nutsbedrijven nationaliseren. Zo'n voorstel doet het niet alleen goed bij de partijgetrouwen in het rode Liverpool, maar ook ver daarbuiten, tot in de conservatieve graafschappen aan toe. De bewoners zullen evenwel minder blij zijn met plannen om weer windmolens te gaan bouwen. Volgens hen zijn dat net de 'duivelse fabrieken' uit Jeruzalem, de patriotistische hymne waarmee het partijcongres traditioneel wordt afgesloten.

Over Jeruzalem kwam Corbyn al vroeg te spreken. Hij was vastbesloten een einde te maken aan de antisemitisme-affaire die de partij en hemzelf hard hebben geraakt. 'Wij zullen met Joodse gemeenschappen samenwerken om antisemitisme uit te roeien,' verzekerde Corbyn, 'zowel uit onze partij als uit de samenleving.' Voor de Palestijnen had hij ook goed nieuws: zodra hij in 10 Downing Street woont, zal Londen een Palestijnse staat erkennen. Naast rode wapperden Palestijnse vlaggen in de zaal.

Solidariteit is het thema van Corbyn, aan wiens wederopbouwtoespraak het emotionele You'll Never Walk Alone vooraf ging. Het kwam naar voren bij een van de weinige passages die ging over de financiering van zijn socialistische idealen: een solidariteitsbelasting voor mensen die meer dan een huis bezitten. Het veroveren van de macht staat nu voorop voor de 69-jarige leider. <

HENDRO MUNSTERMAN

Filosoof Jörgen Vijgen in pauselijke academie

► ROME

Kardinaal Pietro Parolin heeft de Nederlandse filosoof Jörgen Vijgen benoemd tot lid van de Pauselijke Academie van Sint Thomas van Aquino. Dat meldt het bisdom Haarlem-Amsterdam.

Vijgen is verbonden aan het Thomasinstituut van de Universiteit van Tilburg en is tevens docent aan het Sint-Bonifatiusinstituut van het bisdom. Daar is hij ook directeur van het Hoger Instituut voor Godsdienstwetenschappen. De academie telt vijftig leden en werd in 1879 opgericht om de leer van Thomas van Aquino te onderzoeken, te verdedigen en te verspreiden. <

EU

OVERDWARNS

RUURD UBELS nd.nl/buitenland BEELD AP / HAUKE-CHRISTIAN DITTRICH

ITALIANEN WILLEN OP ZONDAG GEWOON BLIJVEN WINKELN

De Italiaanse regering wil 's zondags grote winkelcentra sluiten om familietradities te beschermen. Een meerderheid van de Italianen lijkt er niets in te zien.

► ROME

In 2012 werden de openingstijden verruimd. Dat bevat de meeste Italianen prima, is de conclusie die opstijgt uit een woensdag gepresenteerde enquête van het Italiaanse onderzoeksbureau YouTrend. Slechts een op de drie Italianen is voorstander van verplichte winkelsluiting op zondag. Veel tegenstanders vrezen banenverlies. Het werkgelegenheidsargument was in crisisjaar 2012 voor de regering-Monti de reden om winkeliers toe te staan alle dagen open te zijn. Volgens YouGov winkelt nu bijna 54 procent van de Italiaanse huishoudens ten minste eenmaal per maand op zondag. Als de grote winkelcentra

Winkelstraat in Venetië.

op zondag sluiten, dan – zeggen de ondervraagden – gaan Italianen vaker online winkelen. Dit laatste is ook de angst van Massimo Moretti, directeur van de koepelorganisatie voor winkelcentra (CNCC). 'Zondagsluiting kost banen en helpt kleine winkeliers niet', zei hij onlangs te-

gen persbureau Ansa. 'Alleen de online verkopen zullen profiteren.'

Het voorstel om winkelcentra op zondag te sluiten om gezinnen meer lucht te geven, is van minister Luigi Di Maio (Arbeid en Industrie), tevens vicepremier. De leider van de populistische Vijfsterrenbeweging heeft de steun van coalitiepartij Lega, die zich via parlementariër Riccardo Molinari achter Di Maio schaaft: 'We willen de traditionele detailhandel beschermen en gezinnen meer aandacht geven.'

Vraag is of de regering-Conti de YouTrend-enquête laat meetellen in de besluitvorming. Recent gaf minister Di Maio bij tv-zender La7 aan dat de soep niet zo heet gegeten zal worden: 'Er komt een mechanisme waardoor bij toerbeurt 25 procent van de winkels open zal zijn. Er zal altijd ergens de mogelijkheid zijn om op zondag boodschappen te doen.'

EU

Vermiste meisje Amsterdam (12) terecht

Het twaalfjarige meisje Rodechielies uit Amsterdam Zuidoost, dat op donderdag 13 september verdween, is terecht. Ze is dinsdagavond in goede gezondheid aangetroffen in een woning in Amsterdam, laat de politie weten. Rodechielies' moeder is aangehouden op verdenking van betrokkenheid bij het verborgen houden van een minderjarige. Dat is een misdrijf en dus strafbaar. Voor het meisje wordt een zorgtraject geregeld. <

Madsen krijgt opnieuw levenslang

De Deense uitvinder Peter Madsen (47) is in hoger beroep opnieuw veroordeeld tot levenslang wegens het martelen en vermoorden van de Zweedse journaliste Kim Wall. Hij bracht haar vorig jaar om het leven tijdens een tocht met zijn onderzeeër. Madsen sneed het lichaam van de dertigjarige vrouw in stukken en dumpte ledematen, hoofd en romp in de wateren bij Kopenhagen. De duikboot bracht hij tot zinken. <

Nieuwe beschuldigingen aan adres Kavanaugh

Een derde vrouw heeft zich woensdag gepresenteerd met beschuldigingen aan het adres van Brett Kavanaugh. De in Washington woonachtige Julie Swetnick vertelde dat Trumps kandidaat voor het Amerikaans hooggerechtshof seksueel grensoverschrijdend gedrag vertoonde tijdens zijn middelbareschooltijd. Hij nam deel aan de pogingen meisjes dronken te voeren om hen daarna te misbruiken. <

'Pensioengesprek stapt over AOW-leeftijd heen'

De AOW-leeftijd is niet meer het belangrijkste struikelblok in de onderhandelingen over een pensioenakkoord. Ingewijden laten dat aan het ANP weten. Op dat punt is volgens hen beweging. Een akkoord is er nog niet omdat er geen uitruil van onderwerpen is. De AOW-leeftijd was een struikelblok omdat de vakbonden grote moeite hebben met de snellere stijging daarvan. <

NL

Asielzoeker mag worden uitgezet tijdens beroep

Afgewezen asielzoekers die bij de Raad van State in hoger beroep zijn gegaan, mogen worden uitgezet voordat deze procedure is afgerond. Nederland treedt daarmee niet buiten de Europese regels, zo blijkt uit antwoorden op vragen die de Raad van State eind 2016 had voorgelegd aan het Hof van Justitie van de Europese Unie in Luxemburg. De hoogste bestuursrechter in Nederland wilde weten of een hoger beroep automatisch ertoe moest leiden dat een eerder vonnis nog niet werd uitgevoerd. Dit is niet in de wet geregeld. Het terughoudende uitzetbeleid wordt in ieder geval tot het einde van twee lopende procedures gehandhaafd. <

Strengere eisen schepen hulporganisaties

Het kabinet scherpt per direct de eisen aan voor zeeschepen van organisaties met ideële doelstellingen. Deze vaartuigen konden zich tot dusver inschrijven als pleziervaartuig in het Nederlandse vlagregister. Ze hoefden daardoor aan minder eisen te voldoen dan andere zeeschepen. De maatregel betekent dat deze schepen moeten gaan voldoen aan strengere eisen op het gebied van veiligheid en bemanning. <

Pussy Riot-activist uit ziekenhuis

Pussy Riot-activist Pjotr Verzilov is ontslagen uit een ziekenhuis in Berlijn. Hij liet zich daar behandelen aan vergiftigingsverschijnselen, maar zijn gezondheidstoestand is inmiddels fors verbeterd. De activist heeft in de krant *Bild* het vermoeden uitgesproken dat de Russische geheime dienst hem heeft vergiftigd. Verzilov rende tijdens de WK-finale het veld op. <

BEELD EPA

Asser ziekenhuis krijgt mobiele verloskamer

Het Wilhelmina Ziekenhuis in Assen krijgt een mobiele verloskamer. Het ziekenhuis laat de voorziening aannemen omdat de afdeling verloskunde van het ziekenhuis in Hogeveen volgende maand sluit en er dus meer vrouwen naar Assen zullen komen om te bevallen. De Treant Zorggroep, die over ziekenhuizen in Hogeveen, Emmen en Stadskanaal gaat, kan niet genoeg kinderartsen vinden. <

Eerste Kamer onderzoekt integriteitsregels

De Eerste Kamer gaat haar eigen integriteitsregels tegen het licht houden. Eerder deze week ontstond ophef over de zakelijke belangen van VVD-senator Anne-Wil Duthler. De fracties gaan hun eigen regels op gebied van integriteit nog eens onder de loep nemen. Daarnaast gaat de griffie een inventarisatie maken van de huidige Kamerregels op dat vlak. Dit zal dan uitmonden in een bijeenkomst in oktober of november waar de kwestie wordt besproken. <

BEELD ANP

Mensen even onwel door onbekende stof Utrecht

In de Berkelstraat in Utrecht zijn enkele bewoners en hulpverleners onwel geworden nadat ze in aanraking waren gekomen met een onbekende stof. Ze hadden geen ernstige klachten en hoefden niet naar het ziekenhuis, aldus de woordvoerder van de Veiligheidsregio Utrecht. In zeven huizen in de straat werd volgens de veiligheidsregio sinds dinsdagavond 'een vreemde lucht geroken'. Waar die lucht vandaan kwam, is onbekend. De klachten bij de betrokkenen leken volgens de woordvoerder snel te verdwijnen op het moment dat ze frisse lucht inademen. <

Kamer: debat over nieuw contract VMBO-baas

De Tweede Kamer wil minister Arie Slob (Onderwijs) aan de tand voelen over de contractverlenging van bestuursvoorzitter André Postema bij de scholenkoepel waar VMBO Maastricht onder valt. Een meerderheid van de Kamer steunt een debat dat Peter Kwint (SP) heeft aangevraagd. Postema's contract bij de Stichting Limburgs Voortgezet Onderwijs, waar het geplaagde VMBO Maastricht onder valt, is met twee jaar verlengd, zo werd dinsdag bekend. Dit schiet de Kamer in het verkeerde keelgat. <

Man opgepakt voor brandstichtingen Asten

Na een reeks nachtelijke branden in het Brabantse Asten heeft de politie een 44-jarige man opgepakt. Agenten hadden de verdachte, die uit het nabijgelegen Durne komt, herkend op camerabeelden. De recherche 'bekijkt nadrukkelijk' of de man ook in verband kan worden gebracht met zeker twintig brandstichtingen in zijn eigen woonplaats. <

Belgische koningin-moeder kreeg beroerte

De Belgische koningin-moeder Paola heeft in Italië een herseninfarct gekregen. De 81-jarige moeder van koning Filip was in Venetië en werd woensdagmiddag teruggevlogen naar België. Dat meldt de Belgische publieke zender RTBF. Het koninklijk paleis bevestigt alleen dat de vorstin wordt gerepatriëerd om 'medische onderzoeken te ondergaan'. <

Partij Le Pen krijgt subsidie terug

Het Franse Rassemblement National, de partij van Marine Le Pen, heeft met succes beroep aangetekend tegen de inbeslagname van 2 miljoen euro aan subsidies. Een rechter in Parijs halveerde dat bedrag en bepaalde dat 1 miljoen euro moet worden teruggegeven. Het geld werd in beslag genomen in het kader van een langlopend onderzoek naar misbruik van publieke fondsen. <

Pompeo volgende maand naar Noord-Korea

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Mike Pompeo gaat volgende maand naar Noord-Korea. Hij gaat daar weer praten over denuclearisatie. Pompeo heeft een uitnodiging geaccepteerd van zijn Noord-Koreaanse collega Ri Yong-ho, meldt het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken. Een eind augustus gepland bezoek ging niet door. President Trump sloeg woensdag een positieve toon aan. Hij stelde Kim nogmaals te zullen ontmoeten. <

Honderdste Ariane 5-raket gelanceerd

Het bedrijf Arianespace heeft voor de honderdste keer een Europese Ariane 5-raket gelanceerd. De raket vertrok rond middernacht (Nederlandse tijd) vanaf Kourou in Frans-Guyana en brengt twee satellieten voor telecom in een baan rond de aarde. De eerste Ariane 5 werd gelanceerd in 1996. Die lancering eindigde in een ramp. De raket raakte kort na de start uit koers en ontplofte. <

'Tsunami-reactor' Japan mag weer open

De Japanse atoomautoriteit heeft toestemming gegeven voor het heropstarten van een bijna veertig jaar oude reactor die tijdens de verwoestende tsunami in 2011 ternauwernood gekoeld kon blijven. Het gaat om de centrale Tokai 2 in de buurt van Tokio. Terwijl het destijds in Fukushima helemaal misging en er een zogenoemde meltdown ontstond, kon Tokai 2 door twee noodaggregaten in stand worden gehouden. <

BEELD AP

Miljoenenschikking Uber vanwege grote hack

Technologiebedrijf Uber telt 148 miljoen dollar neer voor het schikken van Amerikaanse claims in verband met de grote hack bij het bedrijf in 2016. Hierbij zijn afspraken gemaakt voor vijftig staten en het federale district Washington DC. Het gaat om de grootste schikking ooit die betrekking heeft op het lekken van persoonlijke gegevens. De hack vond plaats in oktober 2016, maar Uber meldde het pas in november 2017. <

Claimzaak Steinhoff in Nederland voor rechter

Een zaak over een mogelijke miljardenclaim van beleggers die zich misleid voelen door de van oorsprong Zuid-Afrikaanse meubelgigant Steinhoff komt in Nederland voor de rechter. Steinhoff heeft tot 7 november de tijd om inhoudelijk te reageren op de aanklacht, zo meldt de Vereniging van Effectenbezitters (VEB). <

BEELD EPA

Fed verhoogt rente in VS opnieuw

De Federal Reserve schroeft de rente in de Verenigde Staten verder op. Dat maakte de koepel van Amerikaanse centrale banken woensdag bekend. Op de financiële markten werd al algemeen verwacht dat de rente verder verhoogd zou worden. Het belangrijkste rentetarief gaat met een kwart procentpunt omhoog naar een bandbreedte van 2 tot 2,25 procent. <

'Slechts 630 financiële banen weg uit Londen'

Zes maanden voor de Brexit zijn pas 630 banen door de financiële sector vanuit Londen verhuist naar het Europese vasteland. Dat blijkt uit een rondgang van persbureau Reuters bij bedrijven uit die branche. Financiële bedrijven voorspellen nu dat in het geval van een harde Brexit zo'n 5800 banen uit de Londense City worden weggehaald. <

Gemengde tijdrit op WK in 2019

Het WK wielrennen van 2019 in Yorkshire krijgt een nieuw onderdeel. Het bestuur van de internationale wielunie UCI is in Innsbruck akkoord gegaan met de introductie van een ploegentijdrit voor gemengde landenteams. Deze wedstrijd in estafettevorm komt bij het WK in de plaats van de ploegentijdrit voor merkenteams, die in Innsbruck de laatste editie beleefde. Woensdag werd Tom Dumoulin tweede tijdens het WK tijdrijden voor mannen. <

Reageren?

Brieven: maximaal 200 woorden.

Artikelen: maximaal 700 woorden.

Mail uw reactie met naam, adres en telefoonnummer naar opinie@nd.nl of Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort.Meer informatie: nd.nl/contactTON NIJHUIS • directeur van het Duitsland Instituut Amsterdam nd.nl/opinie BEELD AP / KAY NIETFELD

MERKEL RAAKT OVER DE DATUM

... Een daadkrachtig Europa kan zich geen Duitsland veroorloven dat vooral met zichzelf in de knoop zit.

Regelmatig heb ik al diegenen die het einde van het Merkel-tijdperk weer eens voorspelden, erop gewezen dat zij te voorbarig zijn en voor hun beurt spreken. Angela Merkel beschikt namelijk over een buitengewone gave om crises uit te zitten terwijl links en rechts mensen om haar heen vallen.

De drang of wens naar theater en dramatiek moet een nuchtere politieke inschatting niet in de weg staan. Dat ik meer vertrouwen had in Merkels overlevingskunst, betekende nog niet dat ik een Merkel-adept ben. Hoewel ze grote verdiensten heeft, kan veel van het succes van Duitsland gedurende de Merkel-jaren evengoed worden toegeschreven aan het voorwerk van haar voorganger Gerhard Schröder (zijn hervormingsplannen onder de naam 'Agenda 2010') of aan het toeval dat ze net aan de macht kwam toen de Duitse economie aan een lange bloeiperiode begon – zoals Vladimir Putin in het eerste decennium van zijn presidentschap in Rusland meesurfte op de economische hoogconjunctuur dankzij de hoge olieprijs.

gelatenheid

Merkels politiek werd vooral gekenmerkt door voorzichtigheid en een extreme gelatenheid.

'Geen experimenten', zoals de eerste bondskanselier, Konrad Adenauer, al beloofde. Vooral geen dingen doen die tot onvrede of onrust zouden kunnen leiden.

De paar experimenten die Merkel zich wel permitteerde, zoals de nieuwe energiepolitiek en haar aanpak van de vluchtelingenproblematiek waren – om het voorzichtig uit te drukken – geen onverdeelde succes. Sterker was ze in het consolideren van de bestaande situatie, wat in een woelige wereld natuurlijk ook een hele prestatie is!

Bovendien heeft ze zich bewezen als internationaal crisismanager van formaat. Denk slechts aan haar politiek na de Krim-annexatie door Rusland.

nuchter vakmanschap

Maar aan een echte inspirerende visie of toekomstgerichte politiek ontbrak het toch vaak. Zij moet het hebben van nuchtere expertise en vakmanschap.

Aan de Macron-factor heeft het haar altijd ontbroken. En precies dit begint Merkel in haar laatste kanselierschap steeds meer op te breken. Haar kalmerende recept is uitgewerkt. Het land snakt naar iets nieuws, ook al is de oppositie niet in staat een geloofwaardig alternatief aan te bieden. Tekenend hiervoor is dat dinsdag

Bondskanselier (nu nog) Angela Merkel, op een partijtop in juli, schenkt koffie voor partijsecretaris Annegret Kramp (links), regelmatig genoemd als haar opvolger. Maar voor haar is het nog net te vroeg om het stokje over te nemen.

Merkels vertrouweling Volker Kauder na dertien jaar fractievoorzitterschap van de CDU/CSU tegen haar uitdrukkelijke wens in werd weggestemd. En dit ten gunste van de volstrekt onbekende en oncharismatische Ralph Brinkhaus, die het tegen Kauder had opgenomen. Dit kwam als een donderslag bij heldere hemel. Maar de boodschap van de fractie is helder. Er moet een keer verandering komen. Dit kan zo niet doorgaan, ook al is er eigenlijk geen alternatief. Een wakeup call voor Merkel of het begin van het einde? Dat Merkel haar houdbaarheidsdatum heeft bereikt, begint nu ook in de CDU door te dringen.

Het einde komt zelden met een knal. Vaak loopt de lucht er langzaam uit en modderen we ondertussen nog wat door. Ook in

Duitsland lijkt dat het meest waarschijnlijke scenario. Voor Annegret Kramp-Karrenbauer is het nog net te vroeg het stokje over te nemen. Deze geplande overdracht vergt daarom enig geduld.

Het einde komt zelden met een knal. Vaak loopt de lucht er langzaam uit.

Maar juist dat geduld lijkt op te zijn geraakt gezien de verhitte situatie in Chemnitz, het steeds luider worden van rechtspopulistische en rechtsextreme stemmen, CSU-minister

Horst Seehofer die zich niet laat temmen, en de toenemende nervositeit van de coalitiegenoot SPD. De partijen houden elkaar in een wurggreep en verstikken daarmee de politiek.

politiek gevoel kwijt

De afhandeling van het 'probleem-Maassen', die eerst werd bevorderd tot staatssecretaris, laat zien dat men zo moeizaam bezig is intern een oplossing te vinden, dat deze coalitie het politieke gevoel is kwijtgeraakt voor hoe oplossingen bij de bevolking overkomen. Begrijp me niet verkeerd: Merkels regering functioneert als 'demonstrair' kabinet nog steeds uitstekend; zij past vakkundig op de winkel. Maar een visie, een gemeenschappelijk project of ambitie ontbreekt, of is tenminste niet voor de buitenwereld herkenbaar. Laat staan een zichtbare lust aan het regeren. Vermoeide blikken alom.

In tijden dat iedereen roept dat Europa nu meer op zichzelf is aangewezen en daarom daadkrachtiger moet worden, kunnen we ons geen Duitsland veroorloven dat vooral met zichzelf bezig is. Of sterker nog, waarin de politieke partijen vooral met zichzelf in de knoop zitten.

nieuwe coalitie

Misschien moet het land, net als de CDU/CSU-fractie, ook bij het ontbreken van een alternatief toch gewoon de sprong in het diepe wagen en zich uit deze verlamme verhoudingen bevrijden. Misschien zelfs met een nieuwe coalitie. Het blijft jammer dat het experiment van CDU/CSU samen met de liberale FDP en Bündnis 90-Die Grünen geen doorgang heeft gevonden. En Angela Merkel? Zou zij niet de ideale opvolger van Juncker zijn? <

nd jong

GEZINSDRAMA PAPENDRECHT. WAT KUN JE DOEN OM ZOIETS TE VOORKOMEN?

Het antwoord van havo-4, csg De Lage Waard in Papendrecht.

Linda:

Ik stond een dag voordat dit drama plaatsvond bij die mensen voor de deur als pizzabereider. Er was toen niks te merken. Ik kreeg m'n geld en leverde de pizza af.

Mauro:

Ik las dat ze in 2017 al ruzies hadden. Als daar meer aandacht aan besteed zou zijn, dan was de kans minder geweest dat het mis zou gaan.

Anna:

De politie had eerder met die ouders moeten praten.

Daphne:

Buren hadden het ook kunnen doen. En als dat niet lukt kunnen anderen wat doen.

Yorn:

Ik zou als buurman niks doen. Ze wonen wel naast je, maar je kent hun verhaal niet.

Herber:

Het is belangrijk om een goede band met je buren te hebben. Als er dan iets is – stel, er wordt ingebroken – kun je een appje sturen.

Mauro:

Ik las dat die vader op Facebook berichten had geplaatst waarin hij klaagt over het feit dat hij een gezin heeft. Zou iemand daarop gereageerd hebben?

Jaira:

Als buren heb je niet het recht om je ermee te bemoeien. Dat zullen ze niet fijn vinden. Aan de andere kant mag je wel wat zeggen, je hebt er tenslotte last van als je de ruzie door de muren heen hoort.

Shadeynah:

Ik denk dat als je aanklopt bij de buren ze niet zeggen wat er echt aan de hand is.

Jasper:

Je moet ermee leven. Het gebeurt gewoon. Je kunt niet alles voorkomen.

Jaira:

Ik vind het lastig om zomaar een praatje met iemand in de straat te maken.

Sharon:

Er woont bij ons in de straat een oude vrouw; pas is haar man overleden. Daar praat ik af en toe mee. Een vriend van mij heeft een vader die een beetje crimineel was – nu niet meer, maar soms hoor ik dingen waardoor ik twijfel of het wel goed gaat. Dan vraag ik er toch even naar.

Linda:

Ook met goede en leuke contacten in de buurt voorkom je het niet. Je bent nu eenmaal niet 24/7 bij elkaar, hoeveel zorgverleners er ook zijn. En een keertje aardig zijn voor je buren, helpt ook niet meer als er al zo veel problemen zijn als bij dit gezin.

ERNST HIRSCH BALLIN, HUUB DIJSTELBLOEM EN MATHIEU SEGERS • verbonden aan de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

VARIATIE WORDT NIEUW

... De Europese Unie hoeft niet hechter of juist lossier te worden. Bevrijd de Europese samenwerking van de fixatie op het eindstation.

Na de jaarlijkse 'Staat van de Unie' van Europees Commissievoorzitter Juncker (12 september), is een nieuw debat over de toekomst van de Europese samenwerking op handen.

De eurocrisis, de vluchtelingencrisis en de Brexit roepen de vraag op of de EU hechter of lossier zal moeten worden.

Het lijkt een eenvoudig dilemma: meer gezamenlijkheid, zoals de Com-

Hetzelfde doel kunnen lidstaten met verschillende maatregelen realiseren.

missie nastreeft, of juist bevoegdheden terughalen naar de lidstaten. Maar zo zwart-wit hoeft het niet te zijn.

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) bepleit in zijn rapport *Europese variaties*, dat de Europese Unie meer ruimte maakt voor verschillende wegen naar een gezamenlijk doel.

Als het aantal lidstaten en hun verschillen groter worden, is er meer reden om die variatie te erkennen in de inrichting van de EU. Variatie voorkomt dat achter een papieren eenheid zulke grote verschillen bestaan dat ze de geloofwaardigheid van de Unie ondermijnen.

democratisch

Die geloofwaardigheid geldt ook voor de democratische legitimering van het EU-beleid.

Er is een onwenselijke tegenstelling ontstaan tussen het Europees Parlement, waarvan de verkiezingen te weinig aanspreken, en nationale democratieën, waarin te vaak wordt gedaan of men daar problemen nog alleen kan oplossen.

Erkennen dat het nodig is de EU te bevrijden van de fixatie op eenvormige toekomstbeelden, zoals de WRR doet, impliceert een majeure wen-

INGEZONDEN WIM NAGTEGAAL, HUIZEN

Giftenaftrek

Jasper Nobel stelt (*Nederlands Dagblad* 22 september) dat de overheid de giftenaftrek niet goed kan controleren en dat dat de basis moet zijn om de aftrek af te schaffen. Een ietwat vreemde argumentatie. Nog niet zo lang geleden liet de vorige staatssecretaris van Financiën, Erik Wiebes, duizenden ambtenaren met vervroegd pensioen gaan omdat de automatisering veel werk uit handen had genomen. De werkelijkheid leert ons nu wel wat anders.

Laten wij vooral oppassen dat de goede gevers aan allerlei goede doelen niet worden afgestraft ten opzichte van de personen die bewust gemeenschapsgelden ten onrechte innen. <

Duitse kinderen begroeten een speciale trein uit Tsjechië in 2004, toen dat land lid werd van de Europese Unie. De EU is de afgelopen jaren groter geworden, de verschillen tussen lidstaten daarmee ook. Dat vraagt om meer variatie.

ding in het spreken over de EU. De WRR beschrijft klip en klaar welke kansen er dan liggen voor het verbeteren van democratische legitimatie. Cruciaal daarin is dat de nationale democratieën zich niet hoeven te beperken tot uitvoering van Europees beleid (en een enkele keer het tegenhouden daarvan), maar een (pro)ac-

tieve rol spelen in de vormgeving van de EU.

geen tweedeling

De WRR wil een nieuw denken over de Europese integratie over de volle breedte zichtbaar maken, van migratie tot euro en van markt tot veiligheid. Variatie heeft daarbij meer gezichten

INGEZONDEN ALIE LENNIPS, EMMEN

Eigen publiek?

Dick Kuus schrijft (*Nederlands Dagblad* 25 september) dat 'publiek' zit in theaters en concertgebouwen of in een stadion, maar niet in de kerk. Daar zitten kerkgangers. Wekelijks. Maar zou het niet fantastisch zijn als op zondag het publiek van alle kanten toestroomde? Vanuit allerlei richtingen, volken en naties? Of zijn de samenkomsten bedoeld voor de gemeente des Heren of gemeente van Christus? Eigen publiek, zeg maar. 'Maak alle volken tot mijn discipelen ...' Ook op zondag toch? <

advertentie

beleid, hoogleraren in Tilburg, Amsterdam (UvA) resp. Maastricht nd.nl/opinie BEELD AP / DIETHER ENDLICHER

E REALITEIT IN DE EU

actie, terwijl andere landen kiezen voor nauwere samenwerking.

eindstation

Variatie is geen smeermiddel of een uitweg als de besluitvorming vastloopt, maar een principieel uitgangspunt.

Te vaak blijven discussies over de toekomst van de EU gevangen in beelden van het eindstation, zoals een federale staat met een president en een minister van Financiën; aan het andere uiterste wordt bepleit de Europese Unie te vervangen door losse akkoorden.

Europese samenwerking heeft echter principieel een open karakter. Dat is historisch gezien ook de regel. Het vermogen tot aanpassing en verandering is van oudsher een van de krachten van de Europese integratie.

mensenrechten

Tegelijkertijd zijn er grenzen aan variatie. Een gemeenschappelijke markt kan alleen functioneren als producten en diensten aan dezelfde kwaliteitseisen voldoen. De samenwerking moet altijd gebaseerd zijn op de principes van democratie, rechtsstaat en mensenrechten. Dat is de basisvoorwaarde voor vertrouwen van de burgers.

In oudere discussies werd variatie vooral gezien als tussenstation, als onvoltooide tussenstap in een proces naar meer integratie. Het WRR-rapport laat dat dit beeld los: variatie is geen zwakgebod, maar een realiteit die blijvend deel uitmaakt van de EU.

De gebruikelijke Nederlandse angst dat andere landen de krenten uit de pap vissen, miskent dat variatie in ieders belang is. Er is meer ruimte voor terughoudendheid, maar ook om de burgers van die landen die eraan toe zijn, een kwalitatief beter beleid te bieden.

openheid

Ons pleidooi voor variatie biedt een pragmatische manier van werken, maar wel een die gefundeerd is in een visie op het karakter van Europese samenwerking. Dat is niet zomaar een beetje flexibel politiek opereren. Het impliceert een fundamentele openheid jegens de eindbestemming van de EU en de politieke combinaties waaraan Nederland wel en niet wil meewerken. <

dan een tweedeling van de EU in een kopgroep en een peloton. Variatie kent drie dimensies.

De eerste dimensie geeft de lidstaten meer ruimte voor verschillende opvattingen over de beleidsinhoud, door gelijke doelstellingen, bijvoorbeeld vermindering van de CO₂-uitstoot, met verschillende maatregelen

te realiseren. De tweede dimensie is de besluitvorming: gaat die via afspraken tussen nationale regeringen, geheel door een bovennationaal orgaan, of via mengvormen? Pas de derde dimensie gaat over deelname. Mogelijk zien sommige lidstaten op een bepaald terrein onvoldoende redenen voor collectieve

INGEZONDEN ABRAHAM DE KRUIJF, ZOETERMEER

Bijbel, Koran en het Land Israël

Zowel vanwege recente stukken in het *Nederlands Dagblad* over de al dan niet onopgeefbare band met Israël, als ten behoeve van de (Nederlandse) nieuwe EU-gezant voor het Midden-Oosten, hierbij wat inhoudelijke informatie over het bezit van het Land Israël.

Vanaf het bijbelboek Genesis is het land voor de lijn van Abraham en Isaac. De nationale en de religieuze geschiedenis vallen in dit deel van de wereld samen.

Door de profeet Ezechiël, rond 500 voor Christus, deelt God het land opnieuw toe (hoofdstuk 47 vers 21-23); het is ook erfenis voor niet-Israëlieten die er wonen, op de plaatsen waar zij wonen, en zij tellen als on-

der de Israëlieten geboren. Dit is van extra belang omdat verrassenderwijs ook in de Koran aan de 'Kinderen Israëls' een land wordt toegeschreven, het oostelijk en het westelijk deel, omdat zij de slavernij in Egypte zo geduldig hebben doorstaan (Sura 7 Al-A'raf vers 137). Hier wordt niet de plaats of de naam van een land aangeduid. En vanwege de spanningen met Israël zegt de islam niet: hier wordt het Land Israël bedoeld voor de Kinderen Israëls. Als nu bekend wordt dat juist de Bijbel aan de niet-Israëlieten die over en weer vreedzaam tussen de Israëlieten wonen, het land ook als bezit toeschrijft, vullen de geloven elkaar op dit onderdeel aan. Dan wordt een

tweestatenoplossing mogelijk, of beter: een ontwikkeling naar een democratische staat waarbinnen ook Palestijnen hun evenwaardige plaats hebben.

Om dit doel te bereiken heb ik een preambule voor een vredesakkoord ontwikkeld, waarin de belangen van alle partijen worden behartigd. Dit is nieuws voor Israël's en Palestijnen, zowel als voor Hamas, Hezbollah, Iran en de Moslimbroederschap: zonder gezichtsverlies kunnen allen hun spanningen opgeven. Dit presenteer ik ook in de regio.

De landen van het Arabische Vredesinitiatief en het Kwartet (EU, Rusland, VN en VS) kunnen hierbij helpen. <

COLUMN

ANDRÉ ZWARTBOL nd.nl/columns

LEGERKLEDING

Ze waren bij Defensie even wat vergeten: warme kleren kopen voor militairen die volgende maand op oefening gaan in Noorwegen. Het is daar dan al gauw twintig graden onder nul. Oeps. Je hoeft geen groot strateeg te zijn om te bedenken dat er dan een storm van kritiek losbarst. Vooral als Defensie geen andere mogelijkheid ziet dan al deze militairen duizend euro te geven, zodat ze zelf een warme jas, ondergoed en handschoenen kunnen gaan kopen.

Dus niet schrikken en vooral ook niet lachen: binnenkort lopen er bij Bever en Perry Sport militairen rond. Ik had nog gehoopt dat ze uit protest dan knalrood of appeltjesgroen zouden uitkiezen, zodat de Russen niet eens een verrekijker nodig hebben om hen te zien aankomen, maar bij Defensie is het nu even geen tijd voor grappen. De militairen mogen kiezen uit groen, zwart en bruin. We moeten tenslotte niet gaan denken dat het bij het leger een puinhoop is.

In de Tweede Kamer is het prijschieten na zo'n Defensie-actie. 'Wel uniformen voor terroristen in Syrië en niet voor onze eigen militairen', briesten ze bij DENK. Kijk, dát kan iedereen volgen. SGP'er Chris Stoffer zegt dat je ook je kinderen zo niet behandelt. Echt een gezinspartij, dat merk je. Enfin, u weet dus waarom er straks in de nieuwe commercial van Perry Sport niet staat dat hun producten als beste uit de test van de Consumentenbond zijn gekomen, maar 'aanbevolen door Defensie'.

En nu is er natuurlijk nog wel de vraag, wie er op het ministerie van Defensie heeft gedacht dat de klimaatverandering dit jaar zó hard is gegaan dat het in oktober in Noorwegen ook wel zonder winterjas kan.

Mochten de buitensportzaken straks uitverkocht zijn, en mocht er ook niks meer te vinden zijn in de legerdump, dan zijn er voor zoekende militairen ook nog feestwinkels. Leuk, zo'n Duits uniform. Of iets uit Amerika. Zal Trump erg waarderen: dat de NAVO-partners iets in Amerika kopen. En als iemand helemaal ten einde raad is: zelf heb ik in de schuur ook nog wel wat liggen. Maar misschien moet ik dat juist nú bewaren, om het land zelf te verdedigen.

UIT DE KRANTEN

... *Commentaren over de beperking van de gesubsidieerde rechtsbijstand en een ommezwaai bij de werkgevers ten aanzien van het klimaatbeleid.*

Het kabinet wil dat Nederland in 2030 bijna 50% minder CO₂ uitstoot ten opzichte van 1990. Om dat te bereiken voerden bedrijven, brancheorganisaties, vakbonden en milieuorganisaties het afgelopen voorjaar overleg aan vijf zogeheten Klimaat-afels. (...) Nu roept VNO-NCW ineens om een sectoroverstijgende aanpak om het klimaatprobleem op te lossen. Daarmee wekt het bedrijfsleven de indruk dat het een terugtrekkende beweging aan het maken is. De oproep in dit stadium alleen al is opmerkelijk. Want deze lobby komt rijkelijk laat. (...) Niemand weet hoe de energietransitie eruit komt te zien, terwijl het evident is dat veel moet veranderen: bij boeren, burgers en bedrijven. Daarover wordt onderhandeld. Want dat het pijn gaat doen, is ook evident. De tafels zouden een voorbeeld moeten zijn van een goed functionerend poldermodel. Daar wordt vage materie tot concrete plannen geboetseerd. Daar worden stappen gezet. Kleine stappen misschien, moeizame stappen ook, zo bleek afgelopen zomer. Maar toch, er leek beweging te zijn. Dat ter discussie stellen ondermijnt de plannen die al zijn gemaakt. En juist door weer terug te vallen op weinigzeggende kretologie van 'grote

systemoplossingen' – Shell Nederland kwam eveneens met de roep om 'systeemkeuzes' te maken – klinkt de kritiek van de werkgevers gratis. (...) Het bedrijfsleven is een onmisbare factor bij het oplossen van het milieuvraagstuk. Bij deze verantwoordelijkheid past een constructievere benadering dan het voortijdig affakkelen van de Klimaatafels waaraan het is aangeschoven. <

'Er worden geen rechtsgebieden uitgezonderd waarvoor rechtsbijstand kan worden aangevraagd. Zo stond het nog in het regeerakkoord van Rutte III, maar daar houdt minister Sander Dekker (Rechtsbescherming, VVD) zich dus niet aan. (...) Op zich is een stevige ingreep ook geboden: het huidige stelsel kraakt. Vaak geldt niet het bereiken van de oplossing als financiële maatstaf, maar het aantal processtappen. Naar de advocaatvergoedingen is zolang niet omgekeken dat veel praktijken niet meer levensvatbaar zijn. De sociale advocatuur is versnipperd en slaagt er onvoldoende in om zwakke broeders buiten het stelsel te houden. De Orde van Advocaten, waarin de bloeiende commerciële advocatuur de toon aangeeft, verwijst al jaren louter naar de schatkist voor een oplossing. De solidariteit in die kring is nageldiep, het sociaal engagement flinterdun. Dekkers plannen zijn nog niet definitief – hopelijk maakt hij zijn predicaat 'Rechtsbescherming' alsnog waar. Maar zo ziet het er niet uit. <

NL

ELSBETH STOKER / VK nd.nl/nederland BEELD ANP

Staat brein achter IKON-moord ooit terecht?

...Tv-programma Zembla spoorde de kolonel op die in 1982 achter de moord op vier IKON-journalisten zat.

...Komt deze Mario Reyes Mena nu voor de rechter?

► AMERSFOORT

■ Welke actie onderneemt de Nederlandse politie?

'Daar kan ik niks over zeggen', zegt de woordvoerder van het Openbaar Ministerie. IKON-journalisten Koos Koster, Jan Kuiper, Joop Willemsen en Hans ter Laag maakten in 1982 een reportage over de gewelddadige burgeroorlog in El Salvador. Tijdens hun werk liepen ze in een hinderlaag, en werden ze doodgeschoten door het Salvadoraanse leger. Aanvankelijk beweerde het militaire regime dat het een ongeluk was. Aan die lezing werd al vanaf het begin sterk getwijfeld. In 1993 werden die twijfels bevestigd. Uit een onderzoek van de VN bleek dat ze het slachtoffer waren geworden van een vooropgezet plan van het leger. Vijf jaar geleden startte het Team Internationale Misdrijven (TIM) een

onderzoek hiernaar. Over de stand van het onderzoek wil de woordvoerder niks kwijt. 'Zembla heeft maandag heel gedetailleerd bericht over de rol van sommigen. Maar dat kan je niet een-op-een kopiëren naar een strafrechtelijk onderzoek.' Het TIM is onderdeel van de Landelijke Eenheid, en speurt sinds 2003 naar oorlogsmisdadigers. Het kan gaan om Nederlanders die bijvoorbeeld fout waren in de Tweede Wereldoorlog, maar ook mensen die elders in de wereld een kwalijke rol hebben gespeeld. De onderzoeken duren soms jarenlang, en het TIM spreekt getuigen over de hele wereld.

■ Welke rechter buigt zich over zulke internationale misdrijven?

Als het OM besluit om een verdachte van oorlogsmisdrijven te vervolgen, wordt de zaak vervolgens behandeld in de Haagse rechtbank, door een afdeling die gespecialiseerd is in internationale misdrijven. Zo werd in 2007 Frans van Anraat door het Haagse gerechtshof veroordeeld tot zeventien jaar cel, omdat hij chemicaliën leverde aan het regime van Saddam Hussein voor de productie

In 1982 herinnerden kruisen bij de Amerikaanse ambassade in Amsterdam aan de moord op vier IKON-journalisten in El Salvador.

van gifgas. En Joseph M. werd in 2011 veroordeeld tot levenslang wegens betrokkenheid bij de moord op honderden Tutsi's. Ook zullen de verdachten van de ramp met vlucht MH17 – als het ooit zover komt – terechtstaan bij deze rechtbank.

■ Hoe kansrijk is zo'n zaak?

Verdachten die niet in Nederland zijn, moeten eerst uitgeleverd worden. Uit de aflevering van Zembla bleek maandag dat de Salvadoraanse kolonel Mario Reyes Mena in de Ver-

enigde Staten woont. Volgens de VN-onderzoekscommissie uit 1993 is hij het 'brein' achter de moordaanslag op de Nederlanders.

'Er is een uitleveringsverdrag tussen Nederland en de Verenigde Staten', zegt advocaat Geert-Jan Knoops. Hij treedt als verdediger op bij internationale straftribunalen. 'Je kunt de VS vragen om verdachten in bijvoorbeeld moord-, drugs- of verkrachttingszaken uit te leveren.' Een garantie dat dat ook gebeurt, is er niet, aldus de jurist. 'De Amerikaanse

rechter is kritischer dan de Europese rechter.'

In dit geval ligt er onder meer een VN-rapport waarin staat dat Mario Reyes Mena het 'brein' is. Maar volgens Knoops is dat niet genoeg. 'Zo'n rapport wordt volgens internationale rechtspraak niet snel als bewijs aangenomen, het is vaak gebaseerd op oncontroleerbare, anonieme bronnen.' Volgens hem heeft zo'n uitleveringsverzoek een grotere kans van slagen als er getuigen zijn. 'Denk aan een directe verklaring uit de omgeving van Mario Reyes Mena, van iemand die er destijds bij was. Het lastige is alleen dat deze persoon met zo'n verklaring ook zichzelf kan belasten.' Maar ook de mails die Zembla toonde van een Amerikaanse militair die destijds adviseur was van het Salvadoraanse leger, zouden doorslaggevend kunnen zijn, denkt Knoops. Het Nederlandse OM moet bewijzen dat er een stevige verdenking ligt, stelt Knoops. Dan pas maakt zo'n uitleveringsverzoek een kans. 'Dat is waarschijnlijk ook de reden waarom het OM en de politie de tijd nemen. Je moet zo'n verzoek heel goed onderbouwen om succesvol te zijn.' <

FAMILIEBERICHTEN tarief € 1,24 per mm, per kolom (incl. 21% btw); via site € 1,13 per mm, per kolom (incl. 21% btw); over telefonisch opgegeven advertenties kunt u niet reclameren

De Heer is mijn herder

De Heere is myn hoeder

Na een rijk gezegend leven, vol liefde voor us heit, haar kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen, is op 90 jarige leeftijd onze lieve mem, beppe en oerbeppe door de Here thuisgehaald.

Aafke Douwstra Sietsma

sinds 9 juni 2009 weduwe van Jan Douwstra

* 19 februari 1928

†25 september 2018

† Swartfean

Drachten

Wij gedenken haar in dankbaarheid.

Jinke en Fokke van der Kuip-Douwstra
Aafke en Gerko, *Jinke, Gerjon*
Auke en Froukje, *Niels, Bas*
Suze en John, *Doutzen, Riemer*
Jiskjen en Leonard

Tjip en Coby Douwstra-Steenbergen
Trix en Jeroen, *Joep, Noor*
Jan Tjip en Annelies, *Floris, Rogier*
Friso en Nynke, *Jules, Loek, Boris*

Hayo en Ineke Douwstra-Postma
Ronell en Jan Menno, *Wessel, Allard, Sjors*
Jan Haye en Akkelien, *Jasmijn, Silvan, Olav*
Eva en Daniël, *Max†, Inez, Didier*
Oebele en Henrike, *Sven*

Douwe Jan en Alie Douwstra-Smit
Jan Ewoud en Geartsje, *Pepijn, Bas*
Wibo en Marijn
Tjardo en Nicol
Abe

Roelof Douwstra en Agneta Gussenhoven
Tessa en Torre
Julian
Vera
Famke
Ingmar

Geke Veenstra en Jan Jaap Smit

Mem is op de Sydwende bij Tjip en Coby
Correspondentieadres:
Sydwende 62, 9204 KG Drachten

Na een dankdienst voor haar leven op maandag 1 oktober om 10.30 uur in de Zuiderkerk aan de Burgemeester Wuiteweg 71 te Drachten, brengen we haar naar de Zuiderbegraafplaats in Drachten. Voorafgaand aan de dienst is er gelegenheid tot condoleren vanaf 10.00 uur.

Overlijdensberichten uit andere bladen:

Reformatorisch Dagblad:

19 sept: Dirk Roest te Barneveld (92);
20 sept: Geertje van den Berg-Ekkels te Barneveld (94);
22 sept: Pieter Geneugelijk te Ouderkerk aan den IJssel (86); Anton van Hoorne te Molenaarsgraaf (67);
23 sept: Jacob Roelof de Leeuw te Harderwijk (73);
Adriana Pieterella de Frel-den Braber te Krimpen aan den IJssel (90); Marinus Hieftje te Yerseke (87);
24 sept: Simon op den Brouw te Capelle aan den IJssel (90); Maria van Raamsdonk-Verhagen te Sprang-Capelle (95); Jacob van Roest te Harmelen (91).

Trouw:

19 sept: Jan Upperman te Leusden (90);
21 sept: Nellie Bakker te Wageningen (94); Gerrit Paulus Hekstra te Balk (84); Janny Odding-van Steeg te Ermelo (78);
23 sept: Victor Adriaan Dozy te Assen (94); Ella Jeninga-van Gijzen te Bakkeveen;
24 sept: Egberdina Maria Gesina van Ruller-Hiddink te Arnhem (96); Leendert Eliza Batenburg te Dordrecht (62).

Friesch Dagblad:

20 sept: Janneke Couperus-Boschma te Koudum (80);
21 sept: Yfke Abma te Leeuwarden (81); Wietske Graanstra te Haulerwijk (100);
22 sept: Aafke de Jong-Atema te Dokkum (88);
23 sept: Grietje Nieuwenkamp-Sijling te Drachten (86);
24 sept: Harmen Poortman te Leeuwarden (75).

'Groot is Uw trouw, o Heer'

Vandaag vieren wij de 90e verjaardag van

onze lieve moeder en oma

Henny Zweers-Gerrits

Van harte gefeliciteerd en Gods zegen toegewenst voor het nieuwe levensjaar.

Kinderen en kleinkinderen

Boslaan 3
7771 DP Hardenberg

Loof de Heer want Hij is goed! Ps. 106

Hoera, vandaag zijn onze lieve vader en moeder, opa en oma 45 jaar getrouwd!

Henk Cossen en Tineke Cossen-Pranger

Carien Wiebrand & Marijke Marieke & Richard Lise, Nathan en Manuel Sjoerd

Afgelopen voorjaar hebben wij dit samen gevierd in Denemarken.

De Waring 22 7908 LE Hoogeveen

"Dat was lachen jongen"

Arend Kamp

Onverbeterlijke optimist, helaas tegen beter weten in. Want de ziekte was medogenloos voor onze dierbare vriend. Nu is Arend vrij en geborgen. In Gods armen gelegd.

Het verdriet van Marg en de kinderen zal ook het onze zijn.

Antje, Hein, Sorawut en Sakon Schotsman

ACHTERGROND

ERIC VAN DEN OUTENAAR / VK nd.nl/buitenland BEELD AP / ANDERS WIKLUND

Zweedse formatie zit muurvast

Twee weken na de verkiezingen in Zweden is de vorming van een nieuwe coalitie ver weg. De zittende regering van sociaaldemocraten is weggestemd, maar een alternatief is er niet.

De Zweedse premier Stefan Löfven (r.) heeft dinsdag een motie van wantrouwen in de Riksdagen, het Zweedse parlement in Stockholm, niet overleefd. Van de 349 parlementsleden stemden 204 tegen hem.

Stefan Löfven leidt nu in Zweden een demissionaire regering en heeft het initiatief om een coalitie te vormen uit handen moeten geven. Van de 349 leden van de Riksdag, het Zweedse parlement, stemden er dinsdag 204 tegen hem als premier, 142 stemden vóór hem en de overigen onthielden zich van stemming.

► STOCKHOLM

De sociaaldemocraten hebben weliswaar een historische nederlaag geleden bij de verkiezingen van 9 september, maar premier Stefan Löfven wilde niet meteen aftreden. De partijen op rechts hadden dat wel van hem geëist, maar hij dacht met gedoogsteun toch nog te kunnen aanblijven. 'Ik zie nog goede mogelijkheden de premier van Zweden te worden. Maar het moet nu misschien via andere methodes', hield hij dinsdag na de stemming vol. Parlementsvoorzitter Andreas Nolén neemt nu het formatieproces over. Nolén, lid van de belangrijkste partij op rechts, de Moderaterna (Gematigde Partij), zal eerst met de leiders van alle acht politieke partijen gaan praten en daarna een nieuwe kandidaat voor het premierschap voordragen aan het Zweedse parlement.

Zweden verkeert sinds de verkiezingen op 9 september in de grootste politieke impasse uit zijn moderne parlementaire geschiedenis. De sociaaldemocraten waren tot nu toe gewend een regering op links te kunnen vormen met meestal steun van de Miljöpartiet (de Milieupartij) en Vänsterpartiet (de Linkse Partij). Sinds 2006 hebben echter de rechtse partijen in Zweden zich verenigd in een eigen politiek

blok. De zogeheten Alliantie bestaat uit vier partijen geleid door de liberaal-conservatieve Gematigde Partij. Het is de Alliantie tot nu toe gelukt twee keer te regeren. Ze voerden nu campagne onder het motto Zweden te bevrijden van het 'linkse juk' waaronder het land in hun ogen al decennia zou verkeren.

verstoorders

Maar geen van deze politieke blokken heeft de meerderheid gehaald. Het linkse blok heeft nu 144 zetels, het rechtse blok 143 zetels. De grote verstoorders van de politieke orde zijn de Zweden-Democraten, die met 62 zetels bij de verkiezingen de grootste politieke winst hebben geboekt.

De officiële lijn van de gevestigde partijen op rechts en links is dat zij niet met de Zweden-Democraten willen samenwerken voor het vor-

'Zolang alle partijen aan hun beloftes vasthouden, is er geen regering te vormen.'

men van een nieuwe regering. Dat links dit zal doen is zo goed als uitgesloten, omdat Löfven op de verkiezingsavond nog zei dat de Zweden-Democraten een partij met 'nazistische wortsels' is.

Ook rechts heeft het zichzelf erg moeilijk gemaakt om een regering te vormen. Van Löfven hoeven ze geen steun te verwachten, nadat hij door de Alliantie is weggezet als mislukt politicus. Om een regering te vormen moet de Al-

liantie dus wel bij de Zweden-Democraten aankloppen voor het verwerven van politieke gedoogsteun.

Twee partijen in de Alliantie, de Centrumpartij en de Liberalen, hebben tot nu toe echter steeds gezegd dat ze er alles aan zullen doen om te voorkomen dat de Zweden-Democraten invloed krijgen in de politiek.

De Alliantie zou kunnen proberen een minderheidsregering te vormen, maar dat zal door onder meer de sociaaldemocraten en de Zweden-Democraten worden gedwarsboomd. De Zweden-Democraten hebben in ieder geval al gezegd dat zij iedere voorgestelde premier zullen wegstemmen, tenzij die regering met hen praat over het realiseren van hun politieke agenda. Een van de zaken die de Zweden-Democraten geregeld willen zien, is bijvoorbeeld een stop op de opname van asielzoekers in Zweden.

Het ligt voor de hand dat parlementsvoorzitter Nolén nu Ulf Kristersson, leider van de Gematigde Partij, binnenkort zal voordragen als de nieuwe premier. Hem zal hetzelfde lot als Löfven staan te wachten als hij dan niet eerst de steun van andere partijen heeft gekregen, zegt politicoloog Anders Sannerstedt. 'Zolang alle partijen aan hun verkiezingsbeloftes vasthouden, is er gewoon geen regering te vormen. De voorzitter zal lastige gesprekken moeten gaan voeren.'

Het is dus niet gezegd dat er met het aftreden van Löfven nu automatisch een rechtse regering komt, zegt Sannerstedt. De uitkomst van de onderhandelingen zou nog steeds een door links geleide regering kunnen zijn. De voorzitter van de Riksdag krijgt vier kansen om een nieuwe premier voor te dragen. Als het parlement ook de vierde kandidaat wegstemt, volgen er nieuwe verkiezingen. <

VERSPLINTERD POLITIEK LANDSCHAP IS TREND IN EUROPA

Het is het refrein aan het worden na bijna elke Europese parlementsverkiezing: een versplinterd politiek landschap maakt het smeden van coalities steeds moeilijker. Nieuwkomers halen de klassieke zetelverdeling overhoop, waardoor extra lange onderhandelingen nodig zijn voordat partijen compromissen willen sluiten. Spanje spant de kroon: nadat in 2015 geen enkele partij een meerderheidsregering kon vormen, moesten er in 2016 nieuwe verkiezingen worden gehouden om de impasse te doorbreken. De oude blokken van socialisten en conservatieven waren uit het lood geslagen door de nieuwkomers Podemos en Ciudadanos. De minderheidsregering die de conservatieve PP

vormde, hield het anderhalf jaar vol, waarna de socialisten het zonder tussentijdse verkiezingen overnamen.

Nederland is als coalitieland bij uitstek wel wat gewend, maar toch beleefde Den Haag in 2017 zijn langste formatie ooit met 225 dagen, onder meer omdat er vier partijen nodig waren om tot een meerderheid te komen. Ook in Duitsland zette de uitslag de verhoudingen op zijn kop, omdat voor het eerst de rechts-populistische AfD in het parlement kwam. Het duurde bijna een half jaar voor Merkel weer een regering had geformeerd – opnieuw met de sociaaldemocraten, ondanks hun nederlaag.

€ ANP nd.nl/economie

Europese kartelboete voor Philips blijft in stand

► LUXEMBURG
De Europese boete van 20 miljoen euro die Philips in 2014 kreeg opgelegd voor kartelafspraken voor zijn toen al afgestoten chipdivisie, blijft in stand. Het Europees Hof van Justitie verwierp woensdag het beroep van het technologieconcern.

De Europese Commissie beboette destijds vier chipproducenten voor in totaal 138 miljoen euro. De hoogste boete was met bijna 83 miljoen voor het Duitse Infineon. Dat bedrijf had de boetes samen met Philips aangevochten. Een lagere instantie van het hof, het Gerecht, had hun in 2016 al ongelijk gegeven.

Het beroep van Infineon moet wel opnieuw worden behandeld, oordeelde het hof. De zaak is terugverwezen omdat er moet worden beoordeeld of de hoogte van de opgelegde boete wel redelijk is. Slechts vijf van de elf beeerde ongeoorloofde kartelcontacten werden destijds onderzocht en bewezen geacht.

Samsung uit Zuid-Korea moest ruim 35 miljoen euro afrekenen. Renesas uit Japan kreeg de boete kwijtgescholden omdat het bedrijf het kartel aan het licht had gebracht. De vier ondernemingen wisselden tussen 2003 en 2005 informatie uit over prijzen, klanten en contractbesprekingen. <

‘China heeft in 2030 grootste economie’

► LONDEN
China is op koers om de VS in 2030 af te lossen als grootste economie van de wereld. Volgens economen van de Britse bank HSBC draagt China het komende decennium bovendien het meeste bij aan de wereldwijde economische groei. Het IMF voorspelde in juli al dat China in 2030 's werelds grootste economie zou hebben. Volgens de voorspelling van HSBC groeit het bruto binnenlands product (bbp) van het land van 14,1 biljoen dollar nu naar 26 biljoen dollar in 2030. De VS zitten dan op 25,2 biljoen dollar, waar de economie nu nog 20,4 biljoen dollar waard is. India groeit in de komende twaalf jaar uit tot de derde economie van de wereld. <

‘ABN Amro en ING komen in vizier van UniCredit’

► ROME
De Italiaanse bank UniCredit zou wat betreft overnamedoelen de aandacht mogelijk kunnen vestigen op de Nederlandse banken ABN Amro en ING. Dat schrijft de Italiaanse krant *Il Sole 24 Ore* op basis van deskundige bronnen.

Ook het Britse Lloyds Bank is wellicht een optie nu een samensmelting met het Franse Société Générale en de Duitse Commerzbank niet meer aan de orde lijkt. Eerder stelde de krant *Milano Finanza* al dat UniCredit ABN Amro en de Spaanse bank BBVA zou overwegen als mogelijke acquisitiedoelen in Europa. Waar die informa-

tie destijds vandaan kwam, werd niet meegedeeld. Toen werden ABN en BBVA ook nog een 'plan B' genoemd. UniCredit wilde niet reageren op 'geruchten'. Hoe dan ook zou bij alle mogelijke transacties de financiering een pijnpunt kunnen zijn, aangezien UniCredit nog maar een paar jaar geleden miljarden aan kapitaal bij beleggers ophaalde. UniCredit heeft een marktwaarde van 32 miljard euro, tegen 45 miljard euro voor ING en 22 miljard euro voor ABN Amro. Lloyds Bank heeft een marktwaarde omgerekend van ruim 48 miljard euro. ABN Amro en ING willen niet ingaan op marktgeruchten. <

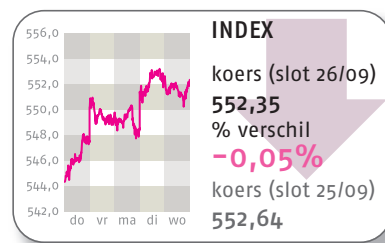
BEURS ANP nd.nl/economie

Kleine uitslagen op Europese beurzen

► AMSTERDAM
De Europese aandelenbeurzen bleven woensdag dicht bij huis. Beleggers waren vooral in afwachting van het rentebesluit van de Federal Reserve, dat na sluiting van de Europese markten naar buiten komt. De Amerikaanse centrale bank zal het rentetarief waarschijnlijk verder verhogen. De AEX-index sloot 0,1 procent in de min op 552,35 punten. De MidKap daalde 0,4 procent tot 780,91 punten. Frankfurt en Londen wonnen 0,1 procent en Parijs klom 0,6 procent. In de hoofdindex leverden ABN Amro en ING tot 0,5 procent in. De Italiaanse bank UniCredit (min 1,3 pro-

cent) zou wat betreft overnamedoelen de aandacht mogelijk kunnen vestigen op de twee Nederlandse banken. Grootste daler bij de AEX-fondsen was evenwel verlichtingsbedrijf Signify met een verlies van ruim 4 procent. Het aandeel staat al langer onder druk, wat volgens kenners onder meer komt door tegenvallende marktomstandigheden. Air France-KLM klom 1,5 procent in de MidKap. Het gerucht dat topman Ben Smith van Air France-KLM commissaris kan worden bij KLM zorgt voor de nodige commotie bij de Nederlandse luchtvaartmaatschappij.

AEX FONDSEN

	slot	vk	%
Aalbert Industries	36,57	36,57	0,00
ABN Amro	23,59	23,68	-0,38
Aegon	5,712	5,776	-1,11
Ahold Delhaize	19,56	19,50	+0,33
Akzo Nobel	80,62	80,76	-0,17
Altice Europe	2,285	2,245	+1,78
ArcelorMittal	27,32	27,72	-1,43
ASML Hold.	161,54	162,26	-0,44
ASR Nederland	42,10	41,92	+0,43
DSM	91,96	92,12	-0,17
Galapagos	96,00	95,78	+0,23
Gemalto	50,20	50,26	-0,12
Heineken	81,72	81,62	+0,12
ING Groep	11,56	11,62	-0,50
Kon. Vopak	42,81	42,89	-0,19
NN Group	39,11	39,34	-0,58
Philips Elec.	39,69	39,54	+0,39
Randstad	46,91	46,90	+0,02
Relx	17,60	17,51	+0,51
Royal Dutch Shell A	29,53	29,68	-0,52
Royal KPN	2,31	2,31	0,00
Signify NV	22,23	23,26	-4,43
Unilever	47,69	47,40	+0,62
WFD Unibail-Rod.	177,00	174,12	+1,65
Wolters Kluwer	52,96	52,50	+0,88

MIDKAP FONDSEN

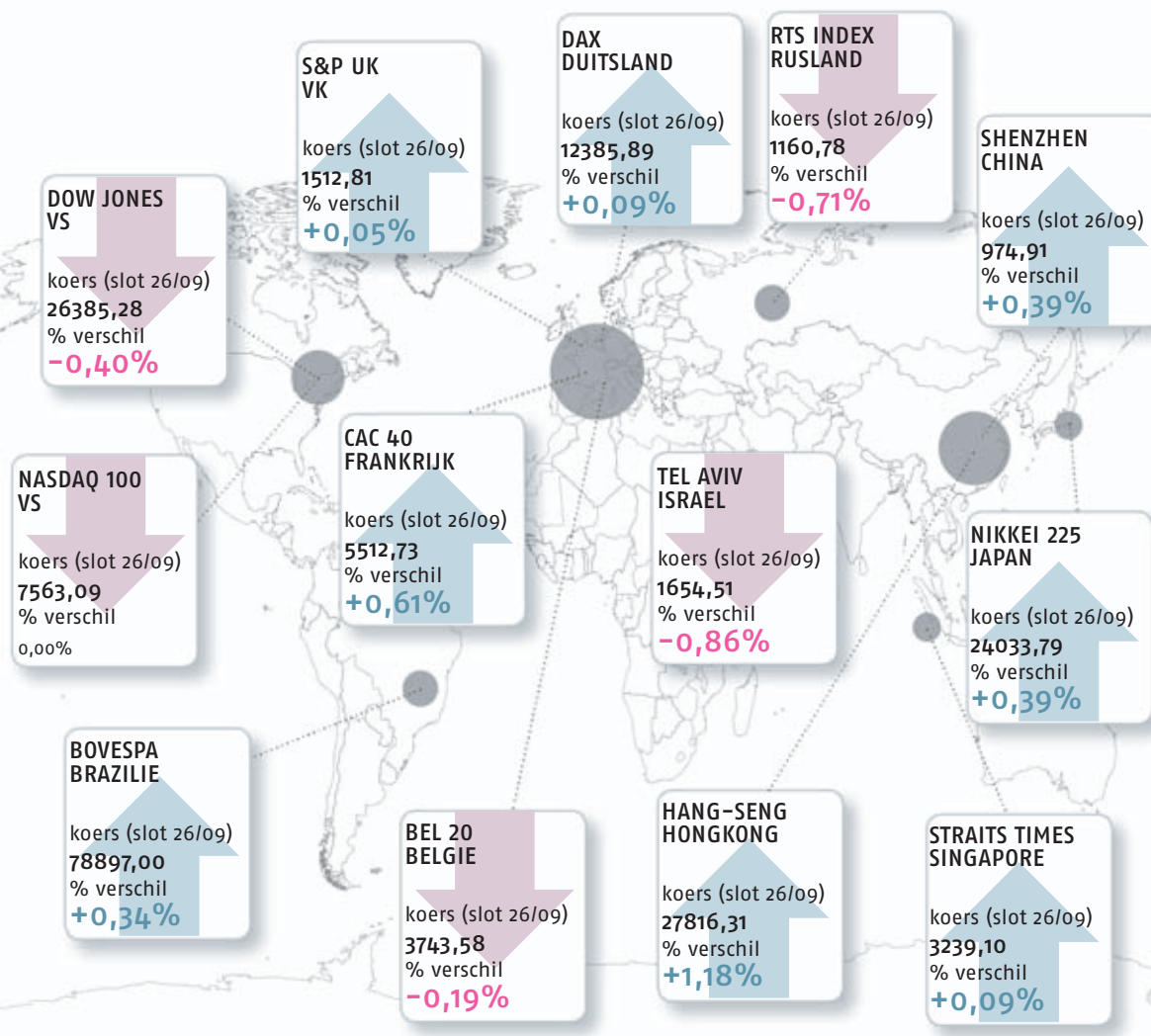
	slot	vk	%
Adyen	662,00	658,80	+0,49
Air France-KLM	8,526	8,40	+1,50
AMG	39,76	40,62	-2,12
Aperam	39,35	39,37	-0,05
Arcadis	14,53	14,62	-0,62
ASM International	43,56	44,10	-1,22
BE Semiconductor	18,00	18,25	-1,37
Boskalis Westminster	27,63	27,82	-0,68
Corbion	28,08	27,98	+0,36
Eurocommercial	31,20	31,14	+0,19
Flow Traders	24,66	25,06	-1,60
Fugro NV	11,46	11,42	+0,35
GrandVision	21,42	21,14	+1,32
IMCD	66,95	66,65	+0,45
Intertrust	15,92	16,10	-1,12
OCI N.V.	27,39	27,72	-1,19
PostNL	3,174	3,234	-1,86
Royal BAM Group	3,337	3,333	+0,12
SBM Offshore	15,53	15,77	-1,49
Sligro Food	36,25	36,40	-0,41
Takeaway	60,20	60,00	+0,33
TKH Group	47,84	48,58	-1,52
TomTom	6,18	6,17	+0,16
WDP	116,60	117,00	-0,34
Wereldhave	30,23	30,20	+0,10

DUURZAME FONDSEN

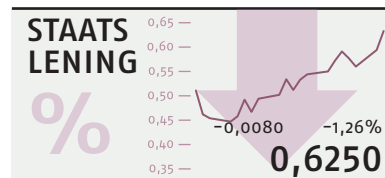
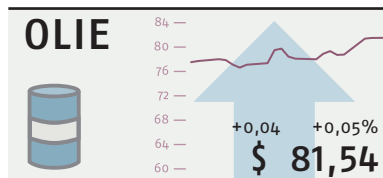
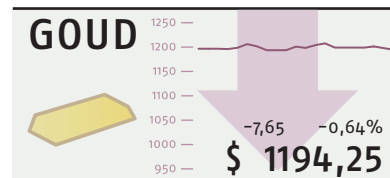
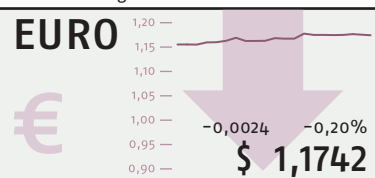
	slot	vk	%
Actiam Noord Am.	35,75	35,79	-0,11
Actiam Pacific	31,08	30,99	+0,29
Actiam Wereld	33,19	33,11	+0,24
ASN Milieu	32,52	32,63	-0,34
NN Global Opport.	36,09	36,08	+0,03
Triodos Groen	57,50	57,54	-0,07
Triodos Vastgoed	2,45	2,43	+0,82

BELEGGINGFONDSEN

	slot	vk	%
Arcona Property Fd	7,20	7,10	+1,41
Asian Cap Hold A	143,21	143,21	0,00
ASN Duurz Obl.	28,60	28,63	-0,10
ASN Duurz Sm&Mid.	39,47	39,57	-0,25
ASN Novib	55,51	55,49	+0,04
BNP As-Pac Hg I Eq	56,73	56,90	-0,30
BNP ESGNL	138,01	137,81	+0,15
BNP Gl Hg Inc Eq	59,06	59,02	+0,07
BNP High Inc Prop.	31,31	31,44	-0,41
BNP OBAM NV	78,37	78,29	+0,10
HH Income Fund	20,57	20,74	-0,82
HH Obligatie Fd	35,23	35,26	-0,09
HH Phoenix Fund	35,88	35,86	+0,06
Intereffekt Brazil	0,24	0,23	+4,35
Intereffekt China	1,58	1,56	+1,28
Intereffekt India	0,85	0,85	0,00
Intereffekt Japan	1,29	1,27	+1,57
Kempen Europ Hg Div	7,18	7,17	+0,14
Kempen Europ Prop.	17,09	17,06	+0,18
Kempen Gl High Div	31,90	31,88	+0,06
Kempen Gl Prop	36,24	36,02	+0,61
Kempen Profiel 5	36,14	36,28	-0,39
NN Dutch Fund	69,02	68,77	+0,36
NN Dyn Mix II	30,72	30,72	0,00
NN Dyn Mix III	33,01	32,95	+0,18
NN Dyn Mix IV	33,86	33,82	+0,12
NN Dyn Mix V	33,20	33,16	+0,12
NN EDA Fund P	11,60	11,59	+0,09
NN EUR DE.	40,52	40,53	-0,02
NN Euro Obligatie	34,24	34,24	0,00
NN Europe Fund	29,61	29,55	+0,20
NN Financials Fund	22,01	21,99	+0,09
NN First Class Obl	23,45	23,45	0,00
NN Global Fund	86,08	86,05	+0,03
NN Global Obl.	14,58	14,60	-0,14
NN Health Care Fund	68,76	68,71	+0,07
NN Hoog Div Aandelen	33,07	33,02	+0,15
NN Information Tech.	106,94	106,65	+0,27
NN Lion Fund	35,47	35,48	-0,03
NN Premium Div	15,22	15,20	+0,13
NN Rente P	14,73	14,74	-0,07
NN WM Fund P	12,80	12,80	0,00
Optimix America	21,20	21,22	-0,09
Optimix Mix	31,13	31,02	+0,35
Robeco QI Gl Dev En	118,32	118,43	-0,09
Robeco US C.Hg Div Eq	41,81	41,94	-0,31
TCM Africa H Div Eq	13,27	13,10	+1,30
TCM Gl Front. H Div Eq	12,67	12,54	+1,04

Periode: 20 dagen

	26/09	25/09
Euribor 3 mnd	-0,319	-0,319
Euribor 6 mnd	-0,267	-0,267
Euribor 12 mnd	-0,164	-0,165
Rente 5 jaar	-0,030	-0,026
Rente 10 jaar	0,625	0,633

Bron: vwdgroup

ACHMED MAJID / VK nd.nl/economie BEELD ANP / PIROSKA VAN DE WOUW

Supermarkt kan niet af van wegwerpplastic

...De Duitse supermarktketen Rewe wil wegwerpplastic volledig verbieden, maakte het deze maand bekend. Andere Duitse concerns, zoals Lidl en Aldi, besloten dat ook al, net als Britse en Franse supermarkten.

...Waarom neemt Nederland geen afscheid van plastic bordjes, bestek en ander eenmalig spul?

► AMSTERDAM

'We kunnen niet accepteren dat er in 2050 meer plastic dan vis in de oceanen zit', zei Frans Timmermans in mei op de Duitse tv-zender ZDF. De vicepresident van de Europese commissie presenteerde die maand samen met collega Jyrki Katainen een plan voor een verbod op wegwerpplastic. Bedrijven in Duitsland en Engeland zijn er al druk mee bezig, maar in Nederland gebeurt weinig. Albert Heijn zegt veel maatregelen te nemen om duurzaamheid te bevorderen, bijvoorbeeld door wegwerpproducten te verkopen die, in plaats van plastic, gemaakt zijn van bamboe, papier of hout. Concurrenten Spar en Jumbo zoeken duurzaamheidswinst niet zozeer in de te verkopen producten, maar bij zichzelf. Spar geeft prioriteit aan het verstrekken van herbruikbare tassen en Jumbo gebruikt een laser om eti-

Pas als de klant minder artikelen in wegwerpplastic koopt, kentert het tij.

ketten op biologische producten te zetten. Dat scheelt, want het alternatief is een plastic etiket. Een woordvoerder van Jumbo wijst erop dat verpakkingsmateriaal belangrijk is voor voedselveiligheid en houdbaarheid. 'Dat waarborgt de kwaliteit en smaak, verlengt de houdbaarheid en gaat verspilling tegen', vindt Jumbo. 'Onzin', zegt Meike Rijkse. Zij leidt voor Greenpeace een campagne tegen wegwerpplastic. Een petitie voor een verbod op wegwerpplastic en

overbodige verpakkingen in supermarkten, leverde al bijna 230.000 handtekeningen op. 'Supermarkten gebruiken telkens dezelfde smoesjes over smaak en houdbaarheid, terwijl er genoeg producten zijn waar plastic omheen zit zonder dringende noodzaak', stelt Rijkse. 'Ik zag vorige week bijvoorbeeld geen folie liggen om de winterpeen bij Jumbo en bij Albert Heijn wel. Het kan dus gewoon.' Albert Heijn meldde in 2015 nog dat het minder groenten zou verpakken,

waaronder de winterpeen. Desgevraagd zegt de supermarkt dat het destijds om een test ging en de winterpeen weinig verkocht werd, waardoor de kwaliteit snel achteruit ging. Inmiddels zit er dus weer een krimpfolie omheen.

trofee

De winterpeen-in-folie is niettemin kandidaat in Greenpeace' verkiezing voor de meest onzinnige plastic verpakking: de Mispaksel-trofee. 'Albert Heijn vindt het weliswaar goed dat Greenpeace aandacht besteedt aan de verpakkingsproblematiek', is de reactie van de supermarktketen. 'Wij vinden echter dat de milieuorganisatie te weinig oog heeft gehad voor de kans op voedselverspilling', aldus een AH-woordvoerder.

Roland ten Klooster, hoogleraar verpakkingsontwerp en -management aan de Universiteit Twente, vindt de aandacht voor 'overbodige' verpakkingen overdreven. 'Het is niet verplicht om producten gewikkeld in plastic te kopen, er zijn genoeg alternatieven. Hoe minder mensen kopen, hoe minder de supermarkt inkoop; een betere wereld begint bij jezelf.' Volgens de hoogleraar spelen de plastic verpakkingen niet zo'n grote rol als de 230.000 ondertekenaars van de Greenpeace-petitie wellicht

denken. Wegwerpplastic is een groter probleem. 'Alles wat de consument weggooit, veroorzaakt een veel hogere milieubelasting dan het verpakkingsmateriaal uit de supermarkt.'

Daarom hebben Duitse supermarktketens, zoals Lidl en Aldi, maar ook Britse en Franse winkelconcerns, wegwerpplastic in de ban gedaan. Veelal geldt een volledig verbod op de verkoop van plastic bordjes, vorken, lepels en messen. Nederlandse supermarkten zijn nog lang niet zo ver.

Hoewel campagneleider-tegen-wegwerpplastic Rijkse de nodige kritiek heeft op Nederlandse ketens, denkt ze niet dat die achterlopen. 'Al lopen we ook zeker niet voorop. Je ziet dat er in Nederland een kentering gaande is onder druk van de publieke opinie. Mensen in alle lagen van de bevolking zijn het zat; ze willen geen door plastic vervuilde straten en oceanen. Door die politieke druk komen ook bedrijven in beweging.' Een alternatief voor plastic is volgens Ten Klooster echter moeilijk te vinden. 'Bedrijven zitten echt niet stil op dat gebied, want de bron naar kunststof raakt een keer op. Keer op keer blijkt echter dat kunststof de beste oplossing is. Dat is frustrerend, recycelen blijft de beste optie.' <

TIPS

tarief € 5,78 per regel; tekst wordt achtertelbaar doorgezet; opgave via ndadvertenties.nl

FAMILIE EN RELATIES

■ KENNISMAKING

Vind jouw liefde op ROOTS, dé CHRISTELIJKE datingsite! WWW.ROOTSDATING.NL
Aanmelden = GRATIS!

GERECHTELIJKE PUBLICATIES

■ ALGEMEEN

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op vrijdag 28 september 2018 om 10:00 uur zal ter hoogte van het adres de Steekse Acker 1123 te NIJMEGEN in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk SAAB, type SAAB 9-3 2.0 T CABRIOLET, met kenteken 60XLGF, voertuig, merk MERCEDES-BENZ, type E 220 CDI SEDAN, met kenteken XHRV33. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 24466795). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op vrijdag 28 september 2018 om 11:00 uur zal ter hoogte van het adres Kastanjelaan Oost 35 te LUNTEREN in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk RENAULT, type LAGUNA; 1.9 DCI 81KW E3, met kenteken 47RVBF. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 1498559). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op vrijdag 28 september 2018

om 12:00 uur zal ter hoogte van het adres Molenstraat 11 te APPELTERN in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk MERCEDES-BENZ, type S 500 SEDAN LANG, met kenteken 39DGFL. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 3471902). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op vrijdag 28 september 2018 om 13:00 uur zal ter hoogte van het adres Van Balverenweg 89 te BENNEKOM in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk OPEL, type CORSA-B; X1.2XE, met kenteken 57GHJH. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 24856743). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op vrijdag 28 september 2018 om 09:30 uur zal ter hoogte van het adres Ochterveltstraat 32 H te ROTTERDAM in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk RENAULT, type CLIO 1.6 AUTOM, met kenteken XVRZ49. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 5133570). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op vrijdag 28 september 2018 om 12:00 uur zal ter hoogte van het adres Binnenhofke 19 te BOEKEL in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk KIA, type RIO, met kenteken 7TJ68. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 4173395). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op vrijdag 28 september 2018 om 12:30 uur zal ter hoogte van het adres Goudenstein 9 te BARNEVELD in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk VOLKSWAGEN, type PASSAT VARIANT SYNCRO 210V 92 KW, met kenteken XZLJ53. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 11089174). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op vrijdag 28 september 2018 om 14:00 uur zal ter hoogte van het adres Edeseweg 190 R139 te HARSKAMP in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk MITSUBISHI, type SPACE STAR; 1.9 HP COMFORT, met kenteken 33PKRX. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. B1139340). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

advertentie

DE KRANT IN UW VAKANTIE

nd.nl/vakantieservice

Vakantie? Wat doen we met de krant?

► Bezorgen op een ander (vakantie)adres

► Bezorging stoppen, bonnen voor gratis krant
Op te halen bij elk verkooppunt in Nederland waar nd[®] verkrijgbaar is. Kijk voor verkoopadressen op nd.nl/losseverkoop.

► Bezorging stoppen

Deze mogelijkheden gelden alleen voor een periode van minimaal 1 week. De digitale krant blijft altijd beschikbaar. Bij bezorging stoppen wordt de eerstvolgende betaling opgeschoven met het aantal dagen dat de krant niet bezorgd wordt. Bezorging in het buitenland is op eigen risico en kost in Europa € 3,30 en buiten Europa € 3,50 per dag.

► Vul de bon in of geef de wijziging door via nd.nl/vakantieservice

Uw gegevens:

voorletter(s)/naam:
 straat: huisnr.:
 postcode: plaats:
 telefoon (vast): telefoon (mobiel):
 e-mail:

Ik/wij gaan op vakantie van t/m:

Uw keuze:

Bezorgen op een ander (vakantie) adres

voorletter(s)/naam:
 Evt. nummer/kamer/plaats:
 straat: huisnr.:
 postcode: plaats:
 land:

Bezorging stoppen, bonnen voor gratis krant

Bezorging stoppen

► Deze bon minstens twee weken voor uw vakantie opsturen naar: Nederlands Dagblad Vakantieservice, Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort

BINNENKORT WEER VAN START:

**VOEDSEL
PAKKETTEN
ACTIE**

**VANWEGE
ARMOEDE
IN OOST-EUROPA**

**Een voedselpakket
verlicht de ergste last!**

DENK MEE
en **WIN** één van
de 10 Fairtrade
pakketten.

Welke twee producten zouden er volgens u sowieso in een voedselpakket moeten zitten? Laat uw antwoord achter op onze website www.zog.nl/nd of stuur een kaartje met uw antwoord en adresgegevens naar: Antwoordnummer 1660, 1300 WE ALMERE.

 ZENDING OVER GRENZEN
ALLEEN SAMEN

ZENDING OVER GRENZEN • Postbus 1222, 1300 BE ALMERE • 036 - 536 36 15 • info@zendingovergrenzen.nl • KvK Gooi-, Eem- en Flevoland: 41188479 • IBAN: NL56 INGB 0002 9625 56 (voor giften) • IBAN: NL34 INGB 0000 0060 04 (voor speciale acties)

Als u het werk van Zending over Grenzen ondersteunt, bewaren wij uw adresgegevens zodat wij u op de hoogte kunnen houden van ons werk en de impact daarvan.

Deze pagina is mede mogelijk gemaakt door onderstaande adverteerders:

<p>HOOTSEN KLEDING</p> <p>www.hootsenkleding.nl</p>	<p>pel advocaten</p> <p>www.pel-advocaten.nl</p>	<p>boek een weekje herfstvakantie in het mooie Vechtdal (Animatie 20-27 okt) Camping & Groepsaccommodatie De Oldemeyer</p> <p>0523-262805 of boek online www.oldemeyer.nl</p>	<p>DE WAAL</p> <p>VERTROUW EN AUTHENTIEK SINIS 1962</p>
<p>Baan Advies</p> <p>accountancy belastingadvies</p> <p>Adres Goudenregenstraat 22 2681 GH Monster Telefoon 0174 243 403 internet www.baan-advies.nl</p>	<p>RIWEMA</p> <p>TECHNISCHE GROOTHANDEL</p> <p>Wekerom Tel.: 0318 - 469 050 info@riwema.nl www.riwema.nl</p>	<p>G.T.</p>	<p>WEET JIJ ONS TE VINDEN VAN ROOYEN TUINEN</p>
<p>LabMakelaar Benelux B.V.</p> <p>www.labmakelaar.com</p> <p>Totaalinrichter met ruim 2.000 tweedehands laboratorium instrumenten, apparaten, meubels en benodigdheden op voorraad met garantie.</p>	<p>E.J. BOS</p> <p>DIERVOEDING</p> <p>Ribesstraat 5 6744 XA Ederveen Tel. 0318-571155 www.ejbos.nl</p>	<p>AUTOBEDRIJF PELS</p> <p>Bierbrouwersweg 2 3449 HW Woerden Tel 0348 46 04 65 Fax 0348 43 40 72 www.autobedrijfpe.nl</p>	<p>Kevelam b.v.</p> <p>munthandel</p> <p>Inkoop-verkoop-taxatie van goud-zilver-munten www.kevelam.nl</p>
<p>Huizenga</p> <p>KEUKENSTYLE</p> <p>40 jaar ervaring in betaalbare maatwerk keukens</p> <p>Florijn 5 Drachten www.keukenstyle.nl</p>	<p>NEERLANDIA-URK</p> <p>SINCE 1972</p> <p>Neerlandia Urk Amsteldiep 2 8321 WH Urk Tel: +31(0)527 206530 info@neerlandia.com www.neerlandia.com</p>	<p>SNOEI</p> <p>Beleef het buiten</p>	<p>Hess</p> <p>uitvaartzorg</p> <p>Christelijke toewijding in uitvaarten</p> <p>010 418 23 33 www.hess.nl</p>

WEER NEDERLAND

RAYMOND KLAASSEN

Zonnig en warm

Het wordt vandaag de warmste dag van de week. Er is nauwelijks bewolking en de zon kan vrijwel ongehinderd de gehele dag schijnen. In de middag stijgt de temperatuur naar 19 graden op de Wadden, in het zuidoosten wordt het 22 graden. De wind waait uit het zuidwesten en is overwegend matig. In de loop van de avond neemt vanuit het noorden de bewolking langzaam toe als restanten van een storing naderbij komen. De wind draait naar het noorden en dat is morgen goed te merken. De temperatuur komt nog amper boven de 15 graden uit. Daarbij is het wisselend bewolkt, de zon laat zich soms maar even zien. Er kan zeer lokaal een beetje regen vallen. De wind is overwegend matig en waait uit noordelijke richting. In het weekend verandert er niet veel in het weerbeeld. Het is vaak bewolkt waardoor de zon schuilt gaat. De kans op neerslag is klein, op verreweg de meeste plaatsen blijft het droog. De temperatuur ligt in de middag rond 15 graden, in de nacht zakt het kwik naar 4 tot 8 graden. De wind blijft overwegend matig en draait in het weekend geleidelijk naar het westen. De nieuwe week start eveneens frisjes. De wind komt meestal van zee en er zijn vaak wolkenvelden. Het wordt niet veel warmer dan 13 of 14 graden. Soms is de bewolking dik genoeg voor wat lichte regen.

EXTREMEN

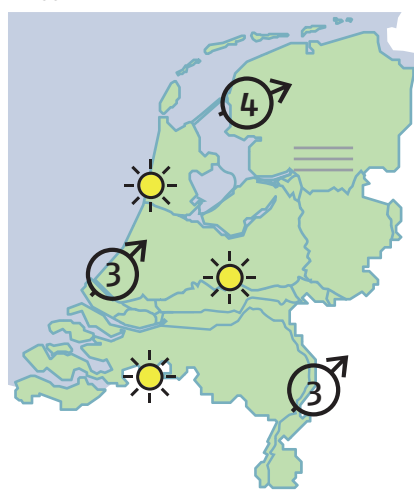
Warmst:	25,2 °C	in 1992
Koudst:	-0,2 °C	in 1928
Natst:	20,1 mm	in 1995

VORIG JAAR

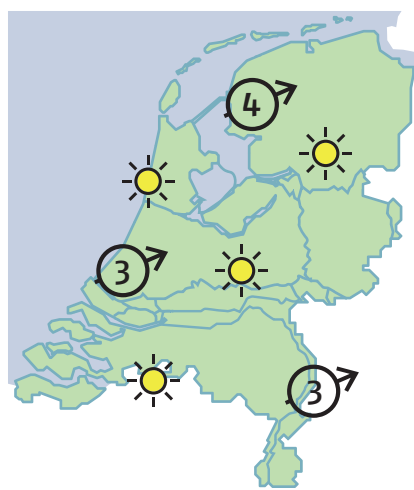
Maximum	20,2 °C
Minimum	6,6 °C
Aantal mm	0,0 mm

VANOGHTEND

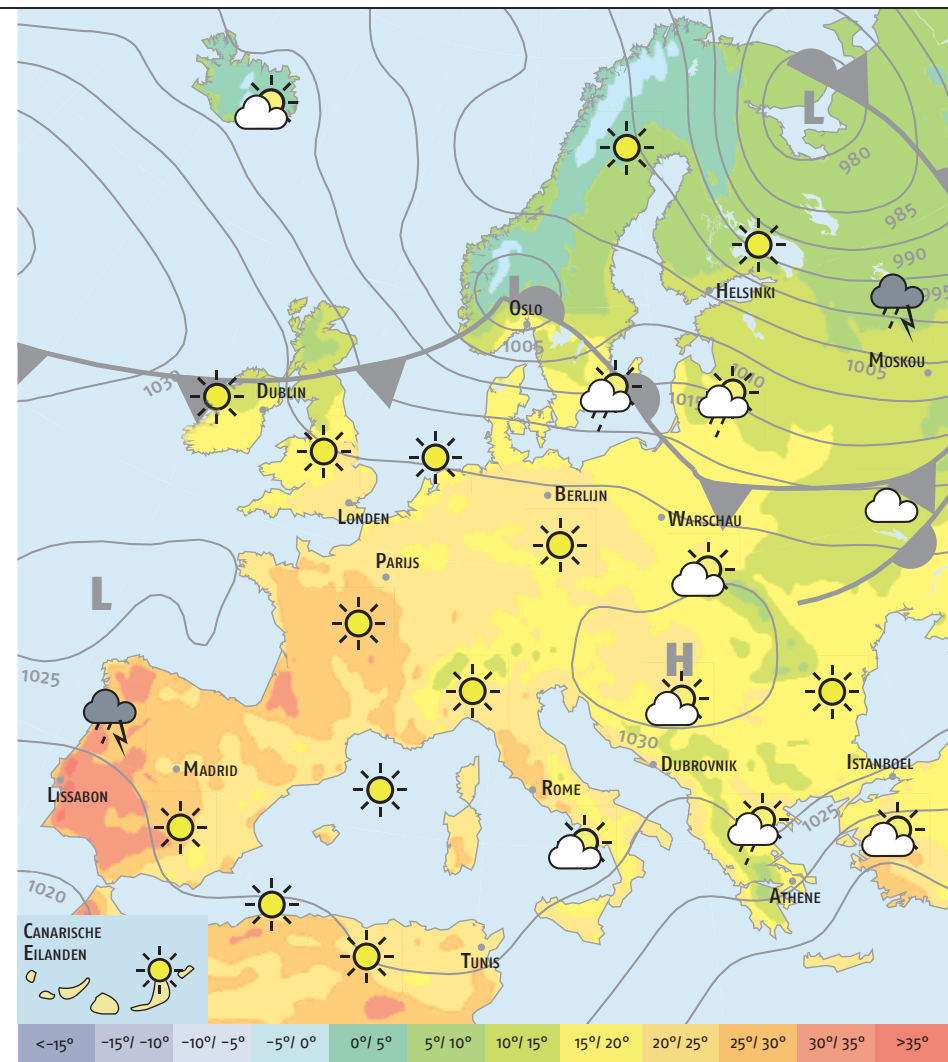

VANMIDDAG

- zonnig
- opklaringen
- bewolkt
- buien
- onweer
- regen
- sneeuwregen
- sneeuwbuien
- sneeuw
- mist
- wind in Bft
- warmtefront
- koufront
- H** hogedrukgebied
- L** lagedrukgebied
- 1000- isobar

EUROPA

NEDERLAND stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	EUROPA stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	WERELD stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	
Amsterdam	zonnig	20	bewolkt	15	Athene	regenbui	20	Antalya	zonnig	31	zonnig	31
Apeldoorn	zonnig	21	bewolkt	15	Barcelona	zonnig	25	Bangkok	bewolkt	36	onweer	35
Arnhem	zonnig	21	bewolkt	15	Berlijn	zonnig	22	Buenos Aires	bewolkt	20	regenbui	22
Breda	zonnig	21	bewolkt	15	Boedapest	zonnig	21	Casablanca	zonnig	34	bewolkt	33
Den Bosch	zonnig	22	bewolkt	15	Bordeaux	zonnig	30	Curaçao	regenbui	33	regenbui	33
Den Haag	zonnig	20	bewolkt	15	Brussel	zonnig	21	Delhi	zonnig	37	zonnig	37
Den Helder	zonnig	20	bewolkt	14	Dublin	zonnig	18	Johannesburg	zonnig	30	onweer	30
Eindhoven	zonnig	21	bewolkt	15	Frankfurt	zonnig	23	Lima	zonnig	21	zonnig	22
Emmen	zonnig	21	bewolkt	15	Heraklion	zonnig	25	Los Angeles	bewolkt	33	zonnig	33
Enschede	zonnig	21	bewolkt	15	Innsbruck	zonnig	22	Melbourne	zonnig	22	regenbui	14
Groningen	zonnig	21	bewolkt	14	Kopenhagen	bewolkt	19	Mexico City	zonnig	24	regenbui	21
Leeuwarden	zonnig	19	bewolkt	14	Las Palmas	zonnig	28	Nairobi	bewolkt	24	bewolkt	24
Lelystad	zonnig	20	bewolkt	15	Lissabon	onweer	33	New Orleans	onweer	31	onweer	30
Maastricht	zonnig	22	bewolkt	15	Londen	zonnig	22	New York	bewolkt	22	neerslag	19
Middelburg	zonnig	21	bewolkt	16	Madrid	zonnig	26	Paramaribo	onweer	34	onweer	33
Nijmegen	zonnig	21	bewolkt	16	Milaan	zonnig	24	Peking	onweer	23	zonnig	26
Rotterdam	zonnig	21	bewolkt	16	Moskou	onweer	11	Seoul	zonnig	25	bewolkt	23
Terschelling	zonnig	19	bewolkt	14	Nice	zonnig	26	Singapore	zonnig	34	bewolkt	35
Utrecht	zonnig	21	bewolkt	15	Oslo	regen	8	Sydney	zonnig	20	onweer	28
Venlo	zonnig	21	bewolkt	15	Parijs	zonnig	24	Tel Aviv	zonnig	31	zonnig	33
Vlissingen	zonnig	21	bewolkt	16	Rome	bewolkt	27	Tokio	regen	20	zonnig	26
Winterswijk	zonnig	21	bewolkt	15	Sofia	zonnig	16	Toronto	bewolkt	19	regenbui	20
Zierikzee	zonnig	21	bewolkt	16	Stockholm	regenbui	13	Tunis	zonnig	24	zonnig	26
Zwolle	zonnig	21	bewolkt	15	Warschau	bewolkt	19	Vancouver	bewolkt	22	zonnig	24

ZON

VANDAAG	MORGEN
▲ 07:32 uur	▲ 07:33 uur
▼ 19:26 uur	▼ 19:24 uur

MAAN

VANDAAG	MORGEN
▲ 20:51 uur	▲ 21:16 uur
▼ 09:50 uur	▼ 11:02 uur

MAANSTANDEN

Laatste kwartier	02 okt
Nieuwe maan	09 okt
Eerste kwartier	16 okt
Volle maan	24 okt

HOOGWATER

Delfzijl	02:16 uur	14:26 uur
Dordrecht	06:35 uur	18:45 uur
Harlingen	----	11:55 uur
IJmuiden	05:51 uur	18:11 uur
Rotterdam	06:06 uur	18:18 uur
Stavenisse	06:00 uur	18:10 uur
Vlissingen	04:07 uur	16:23 uur
Yerseke	05:55 uur	18:11 uur

DONDERDAG	VRIJDAG	ZATERDAG	ZONDAG	MAANDAG	DINSDAG
9° 21°	11° 15°	7° 15°	7° 15°	9° 13°	8° 14°
10% ZW 3	10% N 4	10% NO 2	10% W 4	50% NW 4	10% NW 3

WATERHOOGTE (CM)

Arnhem	669	10
Keulen	cm	cm
Konstanz	cm	cm
Lobith	720	8
Zwolle	-19	-5

COLOFON

Uitgave van Nederlands Dagblad B.V. Berkenweg 11, 3818 LA Amersfoort. Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort. Tel. 088 1 999 999, www.nd.nl. Nederlands Dagblad B.V. maakt deel uit van Nedag Uitgevers B.V. Directie: Rinder Sekeris en Sjirk Kuijper Uitgever: Rinder Sekeris

REDACTIEADRESSEN
ALGEMEEN Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort, tel. 088 1 999 999; e-mail: redactie@nd.nl
POLITIEKE REDACTIE: Postbus 20018, 2500 EA Den Haag, tel. 070 3183180; e-mail: politiek@nd.nl

ABONNEMENTEN
 tel. 088 1 999 999, e-mail: abonneeservice@nd.nl
ABONNEMENTSPRIJZEN:
 per maand € 37,05
 per kwartaal € 106,70
 per jaar € 399,00

In de abonnementsprijs voor de papieren versie is 1,25% toeslag opgenomen voor toegang tot alle digitale producten.

COMBINATIEABONNEMENTEN:
 Zaterdag papier en door de week digitaal: per maand € 23,15, per kwartaal € 66,95, per jaar € 258,00.

Vrijdag en zaterdag papier en de hele week digitaal: per maand € 27,10, per kwartaal € 78,00, per jaar € 299,00.

Zaterdag alleen papier: per maand € 17,80, per kwartaal € 50,95, per jaar € 189,90. Volledig digitaal: per maand € 21,75, per kwartaal € 63,95, per jaar € 249,00.

STUDENTENABONNEMENTEN:
 Papier: per maand € 17,95, per kwartaal € 51,70, per jaar € 198,50.
 Zaterdag papier, door de week digitaal: per maand € 10,88, per kwartaal € 31,45, per jaar € 121,50.

ALGEMENE VOORWAARDEN:
 Prijzen zijn inclusief btw. Abonnementen kunnen op elk gewenst moment ingaan. Opzegging van een abonnement kan alleen telefonisch. De opzegging moet een maand voor de nieuwe betaalperiode binnen zijn bij de afdeling abonneeservice. Het moment van opzeggen is de dag waarop de opzegging bij de afdeling abonneeservice binnen is. Tijdsige opzegging van een abonnement voorkomt een stilzwijgende voortzetting.

Van abonnees legt Nedag Uitgevers B.V. gegevens vast voor de uitvoering van de abonneesovereenkomst. Deze gegevens kunnen gebruikt worden om abonnees te informeren over de andere diensten en producten van titels en werkmaatschappijen van Nedag. Als u die informatie niet wenst,

kunt u dat schriftelijk melden of een formulier aanvragen bij onze afdeling abonneeservice.

ADVERTENTIES
 Tel. 088 1 999 999, ma. t/m vr. 8.30-17.00 uur; site: nd.nl/adverteren.
FAMILIEBERICHTEN via site: www.ndadvertenties.nl € 1,13 per mm, per kolom; via e-mail: familiebericht@nd.nl. € 1,24 per mm, per kolom.
TIPS via site: www.ndadvertenties.nl.
ZAKELIJKE ADVERTENTIES via site: www.nd.nl/adverteren; via e-mail: advertentie@nd.nl

SLUITINGSTERMIJN geboorte- en overlijdensberichten vóór 16.00 uur, overige familieberichten vóór 13.00 uur; tips één dag voor plaatsing vóór 12.00 uur; zakelijke advertenties reserveren vóór 09.00 uur, aanleveren vóór 11.00 uur.
SLUITINGSTERMIJN MAANDAGDAG familieberichten via site en e-mail zaterdags tot 16.00 uur; tips vrijdags tot 12.00 uur; zakelijke advertenties vrijdags tot 12.00 uur.

AUTEURSRECHTEN
 Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Nederlands Dagblad B.V., c.q. de desbetreffende auteur.

BANK
 IBAN NL79 RABO 0329 6800 99
 BIC-code RABONL2U
 Identificatienummer: NL44ZZ090569430000

BEZORGING
 Informatie over bezorging tijdens kantooruren: 088 1 999 999. Op zaterdag van 8.30 tot 10.30 uur. Mailen kan ook: service@nd.nl of ga naar onze site nd.nl/bezorging. Of SMS 222 naar 1008 (55 cent per bericht) wanneer u vandaag geen krant hebt ontvangen. Wanneer u voor het eerst gebruik maakt van deze service, vermeld dan uw e-mailadres, postcode en huisnummer.

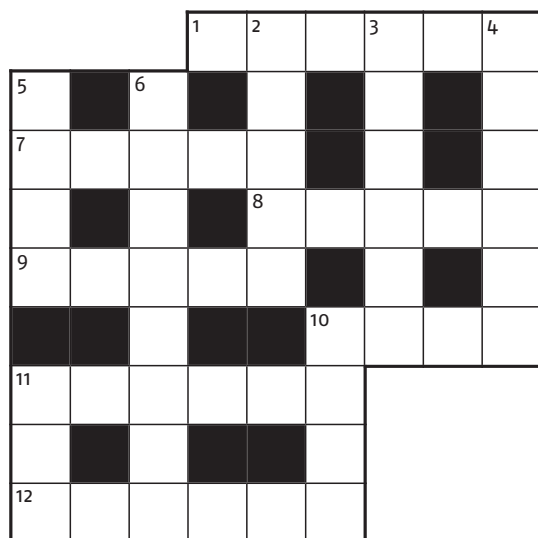
ND IN Aangepaste Leesvorm
 Het ND is in aangepaste leesvorm verkrijgbaar bij Stichting Aangepast Lezen, Den Haag, tel. 070 3381500. klanten@aangepastlezen.nl

REDACTIE
HOOFDREDACTIE Sjirk Kuijper (hoofdredacteur), Daniël Gillissen (adjunct-hoofdredacteur), Frans Tijssen (secretaris)
EINDREDACTIE Hugo de Bruijne, Cees Dorland, Jenneke van Garderen-Hoogland, Hilbert Meijer, Dick Schinkelshoek (dagkrant), Annemarie Eversdijk-Cornelisse (Leven), Reiny de Fijter (Gulliver), Reina Wiskerke (Zeven)

CULTUUR, MEDIA & WETENSCHAP
 Rien van den Berg, Maurice Hoogendoorn, Rick Moeliker, Hilbrand Rozema, Roel Sikkema, Eymeke Verhoeven-Lobbezoo
WERELD Jan van Benthem, Tilly Dodds-Reijnen, Sanne van Grafhorst, Ruth van der Kolk, Ruurd Ubels, Herman Veenhof
POLITIEK & ECONOMIE Gerard Beverdam, Piet de Jong, Sjoerd Moussie, Eduard Sloot
KERK & RELIGIE Gerard ter Horst, Wim Houtman, Eline Kuijper, Hilbert Meijer, Remco van Mulligen, Gerhard Wilts
BINNENLAND & SAMENLEVING
 Willem Bouwman, Gerald Bruins, Sophia Geuze-Verboom, Rebecca van de Kar, Rimme Mastebroek, Petra Noordhuis, Aaldert van Soest, Hans-Lukas Zuurman
OPINIE & DEBAT
 Wim Houtman, Frans Tijssen, André Zwartbol
BUREAUREDACTEUREN
 Debora Dijkstra (video), Jenneke van Garderen-Hoogland, Roeland van Mourik, Harco Ploegman, Jan-Willem Veenhof
VORMGEVING
 Egbert Bonte, Lieneke Eefting, Bert Hagenaars, Wilco Pot, Patrick Staal, Christel Versteeg-van de Pol

PUZZEL

CRYPTOGRAM

OPLOSSING ZWEEDSE
PUZZEL VAN GISTEREN

© Sanders Puzzelboeken 180927

Horizontaal:

1 Geraamte van het glazen huis waarin de auto komt te staan. (6)
7 Ongebruikt is modern. (5) 8 Land waarop men kan bouwen. (5)
9 Iets aangenaams onder een brief. (5) 10 Is hoofdzakelijk voor de thee. (4) 11 Met koeienletters geschreven naam. (6) 12 Voorwerpen trachten te krijgen. (6).

Verticaal:

2 Ik wilde dat er een eind kwam aan al die vuile borden. (5)
3 Uitroep van pijn na een breuk in Polen. (6) 4 Die vliegen de Duitse kiosken uit. (6) 5 Wortel voor het paard. (4) 6 Vinden plaats bij een manifestatie. (8) 10 Spoor hem aan om 's nachts te schijnen. (4)
11 De kuip is voor Engelsen slecht. (3).

SUDOKU

★★

8	4				7	9		
2				6	4	1	7	
		3		2				5
	2	1	5					7
3	9		7	8		6	4	
					2		1	
9			8	1				
	6	8		4		7	3	
		2	6				9	4

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

★★★★

	2	4			1			3
		9	8	2				
1					9			
				6	7	4	2	
3		1		5		9		
9			1	3			6	7
	4				5		1	8
			2					

OPLOSSING SUDOKU
HEAVY VAN GISTEREN

9	7	3	1	8	6	5	4	2
8	5	4	7	2	9	1	6	3
1	6	2	4	5	3	8	7	9
5	8	1	9	4	2	6	3	7
4	2	7	3	6	8	9	5	1
3	9	6	5	1	7	4	2	8
7	1	8	6	3	5	2	9	4
2	3	5	8	9	4	7	1	6
6	4	9	2	7	1	3	8	5

RECEPT

REDACTIE ND nd.nl/koken BEELD UIT BESPROKEN BOEK

Pittige tofusalade met saté

Een drukke werkdag vraagt om een makkelijk gerecht. Dit is een heerlijke tofusalade uit de Thaise keuken.

BENODIGDHEDEN

- 500 g stevige tofu
- 3 el plantaardige olie
- 2 tenen knoflook, fijngesneden
- 1 rode chilipeper, zaadjes verwijderd en fijngesneden
- 4 lente-uitjes, in stukken van 5 cm gesneden
- 100 g mungboonkiemen
- ½ kleine Chinese kool, fijngesneden
- 10 g Thaise basilicum ½ rode paprika, in reepjes gesneden
- 125 ml satésaus
- 4 kaffirlimoenblaadjes, zonder steeltje

BEREIDING

Laat de tofu uitlekken en snijd in blokjes van 2 cm.

Verhit de olie in een wok op matig hoog vuur en fruit de knoflook en chilipeper. Voeg de tofu toe en bak die mee tot deze bruin kleurt. Meng de lente-ui door het gerecht en roerbak het nog 1 minuut. Neem de wok van het vuur.

Meng de mungboonkiemen met de kool, Thais basilicum en rode paprika in een grote kom. Verdeel de groenten over vier diepe borden. Verdeel de tofu en satésaus erover en serveer de tofusalade direct, gegarneerd met een paar kaffirlimoenblaadjes. <

►► n.a.v. Basisboek Aziatisch. 300 recepten stap voor stap, Jody Vassallo en Emily Ezekiel. Uitg. Good Cook, Hilversum 2018. 527 blz. € 14,95

FEUILLETONS

LILLY MARLENE

158. 'Nu heb ik er genoeg van', zei ik tegen Till, maar ik kon niet voorkomen dat mijn stem verraderlijk beefde en dat tranen van woede in mijn ogen schoten, terwijl ik al mijn spullen naar de woonkamer sleepte. Ik sliep nog liever onder de eettafel dan dat ik Katrins drakenhol nog een keer zou betreden! Al zou ze me op haar knieën smeken!

De voordeur ging open en Lena en oom Rolf kwamen goedgehumd de kamer binnen.

'Lilly? Waar was jij van plan naartoe te gaan?' vroeg Lena verbluft toen ze mij met de rugzak zag.

Till haalde diep adem. 'Katrin zei dat Lilly overdag niet meer in haar kamer mag komen!' vertelde hij haar opgewonden. 'Ze moet vanaf nu elke ochtend haar spullen mee naar buiten

nemen!' Lena's ogen versmalden zich tot smalle spleetjes. Haar mond werd één enkele dunne streep. Nooit had ik verwacht dat mijn goedgehartige Lena zo boos kon kijken en onwillekeurig deed ik een stapje achteruit, maar de dreigende uitbarsting was natuurlijk helemaal niet voor mij bedoeld. Lena draaide zich om en marcheerde naar Katrins kamer. Het laatste wat we hoorden, voordat ze de deur achter zich dicht knalde, wa-

ren de woorden: 'Dat zullen we nog weleens zien.' Till en oom Rolf keken elkaar aan. 'Oei', mompelde Till vol verwachting. We stonden in het halletje, ik nog altijd met mijn half geopende rugzak in mijn handen. Ik voelde me behoorlijk beroerd. Sinds ik nog geen vierentwintig uur geleden op Oost-Duitse grond aangekomen was, had mijn familie de politie al over de vloer gehad, hadden ze al een gesprek met de staatsveiligheidsdienst achter de rug, hadden Lena en Rolf, zij allebei met Katrin, en Katrin met mij ruziegemaakt, was het kerstmaal koud geworden en had ik al niet eens meer kunnen bijhouden hoeveel deuren er al dichtgesmeten waren. Achter de kamerdeur hoorden we Katrin schreeuwen.

WORDT VERVOLGD

SONATE IN G ROOD

86. 'Dan zeg ik dat u die maar even van iemand anders moet gaan lenen. Zeg, wat denkt u van gegrilde tonijn?'

'En als je zo nu en dan een afspraakje zou maken? Je hebt nog naar geen vrouw gekeken sinds ... Nou, al heel lang niet. Op je negenendertigste ben je te jong om een verstokte vrijgezel te zijn.'

'Dat bent u zelf ook.'

'Dat ligt anders.'

'Denkt u niet dat oma gewild had dat u zou hertrouwen toen zij er eenmaal niet meer was?'

'Ze wist niet eens dat ze er niet meer zou zijn. Een hartaanval komt onverwacht. Voordat ik deze zin heb uitgesproken, zou ik wel eens ...'

'Zo is het wel genoeg, opa. Laten we ons maar op het menu concentreren.'

Cade ademde diep in en meteen weer uit. Hij zette zijn zonnebril af en maakte de glazen ervan zorgvuldig schoon, zich zeer wel bewust van de doordringende blik van zijn grootvader. 'Je bent bang voor vrouwen, hè?', ging lan verder. Dat vond Cade grappig. Hij grijnsde naar Ian voordat hij de zonnebril weer op zijn knappe, gebruide gezicht zette. 'Denkt u dat echt?', vroeg hij, en hij

plooiden zijn mond tot een plagerige glimlach. 'Je neemt me niet eens serieus. Luister naar wat ik wil zeggen. De enige twee vrouwen in je leven hebben hard hun best gedaan om het voor je te verpesten. Mijn roekeloze flierefluiter van een zoon koos een vrouw uit die net zo was als hijzelf, en het enige goede wat ze ooit gedaan heeft, is jou ter wereld brengen. Het spijt me dat ik zo over je moeder moet praten, maar zij was helemaal op de verkeerde weg. En jij liet haar een vrouw voor je uitzoeken. Ik begrijp niet ...' 'Zo is het wel genoeg', zei Cade vinniger dan zijn bedoeling was. 'Het spijt me, maar dit laat ik niet toe.' Hij keek omhoog naar de wolkenloze lucht en liet het briesje over zijn nu bezwete gezicht gaan.

WORDT VERVOLGD

ONGEWOON

ANP • BEELD AP / ANDREW MEDICHINI

■ VERDWAALDE WITTE DOLFIJN IN THEEMS

Een verdwaalde witte dolfijn (beloega) in de Theems bij Londen houdt de gemoederen in Groot-Brittannië bezig. Het dier werd dinsdag voor de tweede dag gezien. Normaal komen de dieren voor in arctische wateren maar af en toe zwemt er een naar zuidelijker streken. Witte dolfijnen behoren tot de familie der walvissen en kunnen ongeveer 5,5 meter lang worden. Het is niet duidelijk waarom dit dier de weg is kwijtgeraakt. Het dier werd dinsdag voor het eerst ontdekt in de Theems bij Gravesend. Woensdag kwam de beloega dichterbij Londen boven water. De laatste keer dat een witte dolfijn in de Theems werd gezien was in 2015.

■ KIND VUURT 'SPEELGOEDPISTOOL' AF OP MAN

Een kind heeft in Wichita in de Amerikaanse staat Kansas een man neergeschoten met een 'speelgoedpistool'. De lokale krant *The Wichita Eagle* meldde dat de bizarre gebeurtenis maandagavond een diner ontierde dat een familie thuis gaf voor verscheidene vrienden. De zoon des huizes, die volgens de politie jonger dan tien jaar was, vond het geladen wapen bij zijn eigen verzameling schiettuig van plastic. Hij pakte het echte en een namaakpistool om mee te spelen en opende voor de grap het vuur op de aanwezigen. Een gast van twintig werd geraakt door een kogel. Hij werd zwaargewond naar een ziekenhuis gebracht. De recherche zegt dat het vuurwapen legaal bezit was, maar het is onduidelijk hoe het bij het speelgoed terecht is gekomen. Van een misdrijf lijkt geen sprake.

Catalanen bouwen menselijke torens op het feest van Onze Lieve Moeder van Barmhartigheid in Barcelona. De traditie bestaat sinds de achttiende eeuw. Wie de hoogste en meest originele toren bouwt, wint.

■ PASSAGIER WIL TELEFOON OPLADEN IN COCKPIT

Een passagier van een vlucht van de Indiase maatschappij IndigoAir is uit het vliegtuig gezet omdat hij de cockpit wilde om zijn telefoon op te laden. Dat gebeurde vlak voor vertrek op de luchthaven van de Indiase stad Mumbai. Het vliegtuig stond nog aan de grond. De man is

aan de politie overgedragen. Hij werd na verhoor vrijgelaten.

Het was het tweede incident deze week in een Indiaas toestel. Maandag werd met veel moeite voorkomen dat een man op een vlucht van New Delhi naar Patna hoog in de lucht de achterdeur van het toestel opende. Hij moest naar het toilet en dacht dat hij de wc-deur had gevonden.

KERKNIEUWS

■ **PROTESTANTSE KERK** afscheid zondag 30 september **KATWIJK AAN ZEE (HERVORMD, ANDREASKERK)** | K.F.W. Borsje wegens emeritaat.

intrede zaterdag 29 september **BAARN (PAULUSKERK)** | intrede als classispredikant voor de classis Utrecht, W.T.V. Verhoeven uit Den Haag (luthers).

intrede zondag 30 september **SCHARNEGOUTUM-LOËNGA** | proponent L. Weima uit Utrecht.

■ **GEREFORMEERDE GEMEENTEN BEROEPEN** te Den Haag-Scheveningen: H. Brons te Vlaardingen; te Oostkapelle: P.G. Heijkamp te Emmeloord.

■ **HERSTELD HERVORMDE KERK** afscheid zondag 30 september **ABBENBROEK** | A.A.F. van de Weg wegens vertrek naar Apeldoorn.

..... Suggestie voor een verhaal?

ndmeedenken.nl

Zr. Ms. | ZIJNER MAJESTEITS FAMILIE EN KRIJGSMACHT

RIEKELT PASTERKAMP • BEELD RIEKELT PASTERKAMP

Trommels, trompetten en één viool

Zelden treden ze buiten Japan op, maar deze week zijn ze in Nederland: de muzikanten van de Japan Air Self-Defense Force Central Band. Volgens de organisatie stelen de Japanse militairen de show tijdens de 64e editie van de Nationale Taptoe in Ahoy. Vrijdagmiddag is de eerste voorstelling voor veteranen en genodigden, gevolgd door vier reguliere voorstellingen dit weekend.

De taptoe presenteert zich meer en meer onder de naam The Netherlands Military Tattoo. Dat bekt beter in het buitenland. Bij de editie van 2018 zijn korpsen uit Noorwegen, Frankrijk en dus Japan te zien en te horen. Vanzelfsprekend ook de muziekkorpsen van Defensie zoals de Marinierskapel, de Koninklijke Militaire Kapel 'Johan Willem Friso', de Kapel van de Koninklijke Luchtmacht en het Trompetterkorps der Koninklijke Marechaussee.

De taptoe pakt dit jaar uit met een gloednieuw led-decor. De oude achtergrond met Paleis Noordeinde erop deed acht jaar dienst, maar was versleten. Het decor is vervangen door een led-scherm van 40 meter breed en 12 meter hoog. De organisatie van de Nationale Taptoe is in handen van een onafhankelijke stichting. Het ministerie van Defensie sponsort de stichting met

geld, mensen en middelen. Ook enkele commerciële partijen steken geld in de taptoe. Voor 2020 wordt gewerkt aan een speciale editie rond 75 jaar bevrijding. Militaire muziek staat natuurlijk garant voor veel toeters en bellen. Het geluidsvolume wordt tijdens taptoes stevig opgeschroefd. Dat het ook anders kan bewees de Gardemusik uit Oostenrijk afgelopen zaterdagavond tijdens het Musik-

fest der Bundeswehr in Düsseldorf. De opkomst van de militaire band in de sportarena was traditioneel met trommels en trompetten. Maar ineens kwam uit een hoek van de arena een militair met viool tevoorschijn die samen met de andere militairen een klassiek stuk speelde. Hij kreeg een warm applaus. De Gardemusik, gevestigd in Wenen, bestaat uit 60 muzikanten en

is het muziekkorps van de ceremonie 'bewakers' van overheidsgebouwen in de Oostenrijkse hoofdstad. Bij staatsbezoeken en accreditatie van ambassadeurs zorgt de Gardemusik voor de muzikale omlijsting. Veel van de militaire muzikanten maken overigens de sprong naar een van de Weense professionele orkesten. Niet moeilijk in een stad waar muziek de hoofdrol speelt.

De Gardemusik uit Wenen afgelopen zaterdagavond tijdens het Musikfest der Bundeswehr in Düsseldorf.

EN VERDER

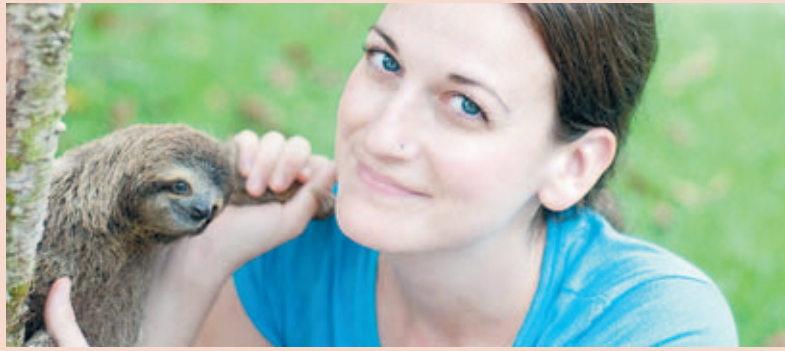
- Opent koning Willem-Alexander vandaag de nieuwe schaapskooi in natuurgebied het Bargerveen.
- Opent koningin Máxima vandaag in Enschede de Week tegen Eenzaamheid tijdens het Nationaal Eenzaamheid Congres.
- Opent koning Willem-Alexander op 3 oktober in Amsterdam de tentoonstelling '1001 vrouwen in de 20ste eeuw'.

TV VOORKEUR

NPO 2 ► NTR, 17.25-18.25 UUR

Natuur op 2: Wild Mexico

Noord-Mexico is de droogste streek van het land en heeft twee grote woestijnen: de Sonorawoestijn en de Chihuahuawoestijn. Hoe meer je naar het westen trekt, hoe warmer, droger en uitdagender het klimaat is. Ontdek welke krachten voor deze lastige levensomstandigheden verantwoordelijk zijn en hoe er ondanks alles toch dieren leven: van de prairiehond en de pygmeë-uil tot de zeldzame aplomadovalk.

NPO 1 ► AVROTROS, 21.30-22.20 UUR Helden van de wildernis

De Amerikaanse Sam Trull was jarenlang mateloos gefascineerd door apen. Maar dat veranderde van de ene op de andere dag, toen ze vijf jaar geleden in Costa Rica aankwam en oog in oog kwam te staan met het sloomste, maar tegelijkertijd meest vertederende dier ter wereld: de luiaard. Aan de ene kant staat Costa Rica bekend als een natuurvriendelijk land waar de toeristen juist voor de biodiversiteit komen, maar daar betalen de dieren wel een prijs voor. Door bomenkap worden luiaards gedwongen zich over de weg of via elektriciteitspalen te verplaatsen. Met alle gevolgen van dien.

NPO 2 ► NTR, 21.25-22.00 UUR

Een Hollander in Parijs

In de loop van de negentiende eeuw wordt Parijs langzaam maar zeker het middelpunt van de wereld. De eerste opstand van arbeiders is in Parijs en de wereld kijkt mee. Ook Matthijs Maris maakt het mee. Als Nationaal Gardist is hij erbij, die bewuste dag op Montmartre. Philip Freriks reconstrueert deze 72 dagen durende arbeidersopstand door de ogen van Matthijs Maris. Maar het is ook de tijd waarin de kunsthandel het voor het zeggen krijgt. Het verhaal van kunsthandelaar Goupil laat zien dat zijn invloed groot was. Dat hij kunstenaars 'redde', maar ook 'opvoedde'.

NPO 3 ► KRO-NCRV, 20.25-20.55 UUR

Keuringsdienst van waarde

Je komt het steeds vaker tegen bij de supermarkt of de slager. Gerijpt vlees. Of 'aged' zoals dat mooi heet met een Engels woord. Van 7 dagen gerijpt tot minimaal 28 dagen. Maar wat is dat dan voor oud vlees? En waarom zou je een biefstuk, ribeye of entrecôte moeten laten rijpen? De Keuringsdienst bijt zich vast in een goed stuk vlees.

TV VOORAF

AUKE VAN EIJSDEN nd.nl/media BEELD BNNVARA

Geen leven en geen dood

'Dit is erger dan de dood. Iemand die nooit meer wakker wordt, maar er wel is. Je houdt van zo'n vrouw, je wilt iets voor haar doen. Maar er is niets meer te doen. Dat betekent eigenlijk dat het bewusteloze slachtoffer de levens van familieleden langzaam maar zeker vernietigt.'

Dat schreef anesthesioloog Bob Smalhout in *De zaak-Stinissen*, een boek van journalisten Peter de Bie en Paul Witteman uit 1978. Het boek draait om Ineke Stinissen, die door een medische fout bij de bevalling van haar zoon in coma raakte. De coma was onomkeerbaar, er was geen kans op herstel. Na zestien jaar en een lange juridische strijd gaf de rechter toestemming haar te laten sterven. Het was in die jaren dat bij Witteman de interesse voor comapatiënten werd gewekt. Nu duikt hij voor omroep BNNVARA in twee afleveringen nogmaals in het leven van comapatiënten. In *Uit Coma* praat Witteman met Anouck Marchand. Aan de Hollandse kust vertelt Anouck hoe ze een tijd geleden op het terras van een strandtent iets voelde knippen in haar hoofd. Ze redde het nog tot haar huis, maar daar raakte ze de buiten bewustzijn. Zeven uur later werd ze door haar huisgenoot gevonden. Anouck lag twee weken in coma. Maar waar haar omgeving werd gegijzeld door verdriet, maakte Anouck een fijne tijd door. Ze kon dan wel nergens op reageren, niet alles ontging haar. 'Ik herinner me vrij veel. Bijvoorbeeld dat mijn

vriend naast mijn bed stond. We hadden anderhalf jaar een relatie, maar mijn vriend had nog nooit gezegd dat hij van me hield. Dat vond ik best jammer. Maar toen zei hij opeens: ik hou van je.' Anouck vond het maar vreemd, ze dacht dat ze dood was. Dat beangstigde haar niet. 'Ik had het idee dat ik in een enorm zwarte ruimte was. Mensen zeiden hele lieve dingen tegen me. Toen iemand mijn ogen opende om er met een lampje in te schijnen, zag ik mijn ouders naast elkaar staan. Die waren al jaren gescheiden, dus dat bevestigde mijn idee dat ik in de hemel moest zijn. Eigenlijk vond ik de coma super chill.' Zulke verhalen maken *Uit Coma* erg boeiend. Het geeft een inkijkje in wat je als toeschouwer onmogelijk kunt weten: wat er omgaat in het brein van iemand die in coma ligt. Witteman spreekt met een hoogleraar neurologie, die bevestigt dat comapatiënten inderdaad dingen kunnen waarnemen. Hij laat zien hoe het brein van een comapatiënt functioneert en waarin dat verschilt van een normaal brein. Erg indrukwekkend zijn ook de gesprekken met familieleden van comapatiënten. Hoe gaan zij om met het verdriet en de onzekerheid? En wat is het leven nog waard van iemand die uit een coma komt, maar nergens meer op reageert en als een kasplantje door het leven moet? De moeder van zo'n patiënt is daar duidelijk over: alles.

►► *Uit coma*, BNNVARA, NPO 2, 20.25-21.00 uur.

NPO 1

07.00 NOS Journaal. 07.10 Goedemorgen Nederland. 07.30 NOS Journaal. 07.35 Goedemorgen Nederland. 08.00 NOS Journaal. 08.10 Goedemorgen Nederland. 08.30 NOS Journaal. 08.40 Goedemorgen Nederland. 09.00 NOS Journaal. 09.15 Nederland in beweging. 09.30 NOS Journaal. 09.40 MAX Geheugentrainer. 10.00 NOS Journaal. 10.15 Tijd voor MAX. 11.05 De Wereld Draait Door. 12.00 NOS Journaal. 12.20 NOS Journaal. 12.35 Kook mee met MAX. 13.00 NOS Journaal. 13.20 NOS Journaal. 13.35 NOS Journaal. 14.00 NOS Journaal. 14.15 Kook mee met MAX. 14.30 NOS Journaal. 14.45 NOS Journaal. 15.00 NOS Journaal. 15.20 NOS Journaal. 15.35 Pauw. 16.35 Stand van Nederland. 17.00 NOS Journaal. 17.10 Tijd voor MAX. 17.56 Politieke Partijen

18.00 NOS Journaal.
18.15 EenVandaag.
18.45 NOS Sportjournaal.
19.00 De Wereld Draait Door.
20.00 NOS Journaal.
20.35 Klem.
21.30 Helden van de Wildernis.
22.20 Het Familiediner.
23.05 Pauw

00.10 NOS Journaal. 00.30 Pauw.

►► [kijk voor het complete programmaoverzicht op www.nos.nl](http://www.nos.nl) of op Teletekst pagina 200

EEN

11.40 Radio 2 op één. 12.00 Herfstbeelden. 12.20 Dagelijkse kost. 12.35 Blokken. 13.00 Het journaal. 13.25 Het weer. 13.30 Iedereen beroemd. 13.50 Thuis. 14.14 Clips. 14.30 Sporza: WK wielrennen. 18.05 VRT NWS Update. 18.10 Het weer. 18.15 Dagelijkse kost. 18.30 Blokken. 19.00 Het journaal. 19.40 Iedereen beroemd. 20.05 Het weer. 20.10 Thuis. 20.40 Zelfde deur, 20 jaar later. 21.20 Loslopend wild. 21.50 Van Gils & gasten. 22.35 Het journaal. 22.50 Het weer. 22.55 Major Crimes. 23.34 Keno. 23.35 Dagelijkse kost. 23.50 Iedereen beroemd

ARD

11.15 Gefragt - Gejagt. 12.00 Tagesschau. 12.15 ARD Buffet. 13.00 ARD-Mittagsmagazin. 14.00 Tagesschau. 14.10 Rote Rosen. 15.00 Tagesschau. 15.10 Sturm der Liebe. 16.00 Tagesschau. 16.10 Stadt, Land, Haus. 17.00 Tagesschau. 17.15 Brisant. 18.00 Gefragt - Gejagt. 18.50 In aller Freundschaft - Die jungen Ärzte. 19.45 Wissen vor acht - Mensch. 19.50 Wetter vor acht. 19.55 Börse vor acht. 20.00 Tagesschau. 20.15 DonnerstagsKrimi im Ersten: Nord bei Nordwest - Der Transport. 21.45 Monitor. 22.15 Tagesthemen. 22.45 Extra 3. 23.30 Bodo Wartke: Was, wenn doch?

NPO 2

07.30 NOS Journaal met gebarentolk. 07.34 NOS Journaal. 07.38 NOS Journaal. 07.42 NOS Journaal. 07.50 NOS Journaal. 08.00 NOS Journaal met gebarentolk. 08.15 NOS Journaal. 08.30 NOS Journaal. 08.34 NOS Journaal. 08.38 NOS Journaal. 08.45 NOS Jeugdjournaal met gebarentolk. 09.00 NOS Journaal met gebarentolk. 09.15 VPRO Tegenlicht. 10.05 Zembla. 11.00 NOS Journaal. 11.15 NOS Journaal. 11.25 NOS Journaal. 11.35 NOS Journaal. 11.50 De Rijdende Rechter. 12.25 BinnensteBuiten. 12.57 Politieke Partijen: VVD. 13.00 NOS Journaal. 13.22 Socu-tera. 13.25 De Monitor. 13.55 De Verwondering. 14.55 Stine boekt sterren. 15.25 Typisch Oosterend - Texel. 16.00 NOS Journaal. 16.10 Per Seconde Wijzer. 16.45 Toms Engeland. 17.25 Natuur op 2: Wild Mexico

18.25 Hallo Nederland.
18.45 BinnensteBuiten.
19.20 Typisch Oosterend - Texel.
19.50 Per Seconde Wijzer.
20.25 Uit coma.
21.00 Brandpunt+.
21.25 Een Hollander in Parijs.
22.00 Nieuwsuur.
22.45 Nu te Zien!
23.00 Het Uur van de Wolf: Het is Gezien

NPO 3

11.15 Sarah en Eend. 11.25 Het zandkasteel. 11.40 Inui. 11.50 Ringel Singel 19. 11.55 Q Pootle 5. 12.08 Pim & Pom. 12.15 Maya de Bij. 12.25 Rintje. 12.35 Zappelin Go. 12.50 K3 Dansstudio. 13.00 Bob de Bouwer. 13.10 Wickie de Viking. 13.25 Kindertijd. 13.26 Kunstenaars. 13.31 Zeilen. 13.34 Hong Kong - Veerpont. 13.40 Vrouwen. 13.41 Heini. 13.45 Dingen die bewegen - potlood. 13.46 Sara krijgt een zusje. 13.50 Timmy tijd. 14.00 Sesamstraat. 14.15 Tip de muis. 14.25 De Smurfen. 14.40 Grizy en de Lemmingen. 14.45 Ernest & Celestine. 15.00 Kosmoo. 15.30 Waffel de wonderhond. 15.40 Peperbollen. 16.15 Brugklas. 16.25 SpangaS. 16.35 SpangaS. 16.45 De Adriaans. 17.00 Freeks wilde wereld. 17.10 Checkpoint. 17.40 Gek op jou! 17.50 Jill

18.10 Brugklas.
18.20 SpangaS.
18.35 SpangaS.
18.45 Het Klokhuis.
19.00 NOS Jeugdjournaal.
19.30 First Dates.
20.25 De keuringsdienst van waarde.
20.55 Filemon Buiten Westen.
21.45 Rijk!
22.35 Tims ^ tent: maar dan op een eiland.
23.05 Missie aarde.
23.40 Quickest Quiz

BBC 1

07.00 Breakfast. 10.15 Food: Truth or Scare. 11.00 Homes Under the Hammer. 12.00 At: Britain's Longest Road. 12.45 Close Calls: On Camera. 13.15 Bargain Hunt. 14.00 BBC News at One; Weather. 14.30 BBC Regional News and Weather. 14.45 Doctors. 15.15 Chase the Case. 16.00 Escape to the Country. 16.45 Garden Rescue. 17.30 Antiques Road Trip. 18.15 Pointless. 19.00 BBC News at Six; Weather. 19.30 BBC Regional News and Weather. 20.00 The One Show. 20.30 EastEnders. 21.00 Celebrity MasterChef. 22.00 Press. 23.00 BBC News at Ten. 23.30 BBC Regional News and Weather. 23.45 Question Time

BBC 2

07.30 At: Britain's Longest Road. 08.15 Chase the Case. 09.00 Sign Zone: Saving Lives at Sea. 10.00 Victoria Derbyshire. 12.00 BBC Newsroom Live. 13.15 Politics Live. 14.00 For What It's Worth. 14.45 Italy Unpacked. 15.45 Who Do You Think You Are? 16.45 David Attenborough's Rise of Animals: Triumph of the Vertebrates. 17.45 Eggheads. 19.30 Strictly: It Takes Two. 20.00 Gareth Malone's All Star Music Quiz. 20.30 Great British Menu. 21.00 Back in Time for the Factory. 22.00 The Mighty Redcar. 22.45 Wonderdate. 23.00 MOTD: The Premier League Show. 23.30 Newsnight

JUST CALL ME MARTINA Tennisster Martina Navratilova leidde een opvallend leven. CANVAS, 19.05 UUR

NGC

06.00 Live Free or Die. 06.55 Lawless Island. 07.55 Cesar Millan's Dog Nation. 08.55 Cesar Millan's Dog Nation. 09.55 Monster Fish. 10.50 Monster Fish. 11.50 Storage Wars: Canada. 12.25 Storage Wars: Canada. 13.00 Underworld Inc. 14.00 Locked Up Abroad. 15.00 Paradise Islands. 16.00 Untamed Americas. 17.00 Air Crash Investigation. 18.00 The Incredible Dr. Pol. 19.00 The Incredible Dr. Pol. 20.00 Air Crash Investigation. 21.00 Drain the Oceans. 22.00 Wicked Tuna 7 Compilations. 23.00 Drugs Inc. 00.00 Air Crash Investigation. 01.00 Nazi Megastructures. 01.55 Drugs Inc. 02.40 Air Crash Investigation. 03.25 Brain Games Compilations. 04.10 Science of Stupid in the Country. 04.35 Science of Stupid on Motorbikes. 05.00 Ultimate Airport Dubai.

RADIO VOORKEUR

NPO 3 ► BNNVARA, 21.45-22.35 UUR

Rijk!

Jan Versteegh duikt in de bubbel der bubbels. In Spanje toert hij langs de wijnhuizen en doet hij opzienbarende ontdekkingen over marges, marketing en enorme winsten. Op Ibiza dompelt hij zich onder in de jetset voor marktonderzoek. Oud-Ajacië Demy de Zeeuw wist met minimale middelen een omzet van tientallen miljoenen te creëren bij zijn kledingmerk. Is hij overtuigd van Jan zijn plan? En voormalig radio-dj Michael Pilarczyk geeft seminars over jezelf rijk denken. Jan klopt bij hem aan voor een coachingsessie. Wanneer weet je nou of iets gaat werken?

NPO RADIO 1 ► VPRO, 00.00-02.00 UUR

Nooit meer slapen

Lieve Joris is een Vlaamse schrijver. Al op jonge leeftijd trok ze de wereld in. Het Midden-Oosten, Afrika, Oost-Europa, Azië – jarenlang verdiepte ze zich in de levens van de mensen die ze onderweg ontmoette. In haar nieuwe boek *Terug naar Neerpelt* keert ze terug naar het Vlaanderen van haar jeugd.

VIRAL

WOUTER VAN DER TOORN nd.nl/media BEELD TWITTER

P-sticker voor jonge fietser

Wat trekt de aandacht op sociale media? Vandaag: een parkeersticker voor de fiets van een jongetje.

Het leuke van sommige virale bijdragen op sociale media is dat ze zo lekker schattig zijn. Het is het nodige tegengif tegen de dagelijkse dosis nieuws uit de wereld, politiek, de beurzen en de weersverwachting van morgen. Deze week deelde Christie Dietz, te vinden op Twitter onder het account @asasagehastwo, een foto van de fiets van haar zoontje die netjes aan een slot staat geparkeerd naast een lantaarnpaal. Die ochtend was er een speciaal bordje verschenen bij de vaste parkeerplek van de sportieve gifgroene juniorenfiets die ook voorzien is van helderblauwe velgen en een ferrarirode klingelbel. Het blauwe bordje, compleet met een P erboven, was netjes bevestigd aan de paal en zo is er een speciale parkeerplek gereserveerd voor de jongeman en zijn hoogsteigen voertuig. Hier parkeert hij zijn blitse tweewieler het hele jaar. En iemand heeft de moeite genomen om de jon-

geman de dag van zijn leven te geven. Meer dan tweehonderzeventigduizend hartjes kreeg de tweet met de foto. Hoeveel? Precies! 270.000 en het gaat maar door. Het lijkt erop dat het internet die kleine verhalen van kleine en mooie gebaren nodig heeft om een plek te blijven die we samen kunnen blijven waarderen. Zeker als het verhalen zijn van mooie gebaren waar geen voordeel bij zit voor de gene die dit doet. 'Random acts of kindness'. Prachtig. 'We waren echt geraakt door het feit dat iemand de moeite deed om dit idee uit te voe-

ren', zo vertelde de moeder aan de BBC. 'En mijn zoon is er echt heel blij mee'. Er zijn ook vele hartverwarmende reacties op de tweet. 'Het is zo'n feel-good tweet! Deze foto maakt veel mensen blij. Ik zit hier te kijken naar hoe hard de likes en retweets gaan... het is ongelooflijk gewoon!' is een van de reacties. Een ander reageert: 'dit is zoooo lief! Ik moet er bijna van huilen!' waarop moeder Christie zegt: 'Nou, dat deed ik ook bijna. Het raakt me echt dat iemand dit idee had en er ook gewoon mee aan de slag is gegaan!' Een ander kan zich voorstellen hoe enorm de stickerplakker wel niet heeft moeten genieten. 'Kijk, het parkeerbordje is ook precies op de goede hoogte bevestigd!' zegt ze. Ondertussen is nog steeds niet bekend wie de parkeerplaats heeft gereserveerd voor de kleine man. Wie weet, wordt dat mysterie nog eens onttrafeld, want Christie heeft een bedankbriefje bij het parkeerbordje gehangen.

►► [bekijk de tweet op: nd.nl/parkeerplaats](https://twitter.com/asasagehastwo)

RTL 4

10.00 Koffietijd. 11.00 Goede Tijden, Slechte Tijden. 11.35 The Bold and the Beautiful. 12.10 Dr. Phil. 13.00 RTL Sneak Preview: Doris. 13.15 Teleshop 4: Dit Is Mijn Toekomst. 13.45 RTL Late Night Met Twan Huys. 15.00 Ragas Reist Rond. 16.00 Gordon In Wonderland. 17.00 5 Uur Live 18.00 RTL Nieuws. 18.15 Editie NL. 18.30 RTL Weer. 18.35 RTL Boulevard. 19.30 RTL Nieuws. 19.50 VriendenLoterij Prijzen-Marathon Flits. 19.55 RTL Weer. 20.00 Goede Tijden, Slechte Tijden. 20.30 This Time Next Year. 21.30 Een Goed Stel Hersens. 22.30 RTL Late Night Met Twan Huys. 23.45 RTL Nieuws

RTL 5

07.30 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 09.50 Teleshop 5: Kortingsbrigade.nl. 10.00 Teleshop 5: Dit is mijn toekomst. 10.35 Teleshop 5: Kortingsbrigade.nl. 10.45 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 11.00 Teleshop 5: Mediashop. 12.45 Teleshop 5: Dit is mijn toekomst. 13.45 Teleshop 5: Dit is mijn toekomst. 14.00 Teleshop 5: Mediashop. 14.15 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 16.40 Over de kook. 17.10 Wie Is De Chef? 17.40 Dr. Phil. 18.30 Deurwaarders UK. 19.30 Make-laars met een missie. 20.30 Expeditie Robinson. 22.00 Expeditie Robinson: Eilandpraat. 23.00 Makelaars met een missie

SBS 6

10.45 Loop: Hart van Nederland – Late editie. 11.00 Huizenjacht. 11.55 Robs Grote Tuinverbouwing. 13.10 Utopia 2. 14.05 De Roelvinkjes: Effe Geen Cent Te Makken. 15.00 Race tegen de Klok. 16.00 Droomhuis op het platteland. 17.00 Huizen onder de Hamer ... 18.00 Hart van Nederland – Vroege Editie. 18.20 Shownieuws – Vroege editie. 18.30 Wie heeft de Mooiste Brui- loft? 19.00 House of Talent. 19.30 Utopia 2. 20.30 Mensenkennis. 21.30 Ellen & Naomi: 24 uur mandekking. 22.30 Hart van Nederland – Late editie. 22.55 Shownieuws – Late editie. 23.35 Piets weerbericht. 23.45 House of Talent

RTL 7

08.21 B.O.Z.: Power Rangers Dino Super Charge. 08.45 B.O.Z.: LEGO Nexo Knights. 09.10 B.O.Z.: Transformers Rescue Bots. 09.30 Flodder. 10.00 Flodder. 10.30 Married with Children. 11.00 Married With Children. 11.30 Highway Thru Hell. 12.30 Politie Op Je Hielen Down Under. 13.30 Stop! Politie. 14.30 Idiolen op de weg. 15.00 Highway Thru Hell. 16.00 Lekker snugger. 16.30 Married With Children. 17.00 Married With Children. 17.30 Flodder 18.00 Flodder. 18.30 Lekker snugger. 19.00 Idiolen op de weg. 19.30 Politie Op Je Hielen Down Under. 20.30 Bad Boys II. 23.30 Blue Streak

OPHEF IN DE REGIO

REDACTIE ND nd.nl/nederland BEELD OMROEP GELDERLAND

■ **SNOEP EN KOFFIE IN DE BAN BIJ GEMEENTERAAD ARNHEM** Niet op de mobieltje zitten, niet snoepen en vooral ... geen koffie meer, tenzij de voorzitter daar toestemming voor geeft. Het zijn de nieuwe regels voor de raadsvergaderingen van de Arnhemse gemeenteraad. En daar is fikse kritiek op, meldt Omroep Gelderland. De voorzitter (doorgaans is dat burgemeester Marcouch) en de griffier krijgen nog wel koffie uitgedeeld. Maar alle leden van de raad en het college van koffie of thee voorzien levert te veel overlast op tijdens de vergadering. Wie een bakkie wil, kan naar de gang lopen en er eentje inschenken, vertelt Marcouch.

■ **OPLICHTERS GEBRUIKEN 'LOOKALIKE' VAN TIKKIE** Oplichters hebben een vervalste app gebruikt die lijkt op Tikkie. Ze deden er betaalverzoeken mee waarbij het leek of het verzoek kwam van de gemeente Dalfsen. Er zijn twee meldingen binnengekomen van mensen die hierdoor benadeeld zijn, meldt RTV Oost. Opmerkelijk is dat zij niet in Dalfsen, maar in het zuiden van het

land wonen. De gemeente sluit niet uit dat er meer slachtoffers zijn. Dalfsen benadrukt dat er nooit betaalverzoeken via Tikkie worden verstuurd. De afgeschreven bedragen zijn niet op betaalrekeningen van de gemeente binnengekomen. Dalfsen heeft een melding gedaan bij de informatie-beveiligingsdienst.

■ **BELAAGD KABOUTERBOS VOORTHUIZEN IN ERE HERSTELD** Het kabouterbos in Voorthuizen heeft weer inwoners. Leerlingen van de nabijgelegen Wheemschool hebben een inzamelingsactie gehouden. Woensdagochtend hebben ze de beeldjes neergezet tussen de bomen, meldt Omroep Gelderland. Roelof Jonkman is initiatiefnemer van het bos. Hij heeft het syndroom van Asperger en leeft graag in een eigen wereld. Het begon allemaal met een klein kabouterijtje dat hij voor de grap een plek gaf in het bos tegenover zijn huis. Al snel volgden er meer. Vorige maand sloegen vandalen toe: overal in het bos lagen vernielde kabouters. Jonkman huurt een deel van het bos voor 250 euro per jaar voor zijn beeldjes.

EVAN ALMIGHTY Congreslid Evan Baxter krijgt de opdracht om een ark te bouwen. SBS 9, 20.30 UUR

SNELWEGKERK Langs de Duitse snelweg staan veel autobahnkappelle-tjes. NPO 2, 00.05 UUR

FAMILY7

06.57 Krummel. 07.30 Joseph Prince. 08.00 Joyce Meyer. 08.30 Homecoming. 08.56 Chip Ingram. 09.30 Transparant. 10.00 Vrouw Vandaag. 11.00 De 7 gemeenten en Patmos. 11.15 Uitgelicht! 11.30 Israël: Verbonden en koninkrijk. 12.00 Chip Ingram. 12.33 7th Street Theater. 13.00 Bible Bee. 13.30 Transparant. 14.00 Op reis door Israël. 14.30 Israël: Verbonden en koninkrijk. 15.00 Joseph Prince. 15.30 Vrouw Vandaag. 16.30 Transparant. 17.00 Bijbelcheck. 17.11 Bijbelcheck. 17.30 Bible Bee 18.05 David Maasbach. 18.35 7th Street Theater. 19.00 Chip Ingram. 19.45 Basic. 20.00 Waarom Eindtijd. 20.30 Uitgelicht! 21.00 God op de werkvloer. 22.00 Treasures. 22.30 Gospel Truth. 23.00 Uitgelicht! 23.30 Every town down under

GROOT NIEUWS RADIO

06.00 Zomerradio. 07.00 Zomerradio. 09.00 Zomerblessings. 10.00 Zomerradio samenkomst. 12.00 Zomerradio. 16.00 Muziek aan het werk 18.00 Zomerradio. 19.00 Wens. 20.00 Zomerradio 00.00 De Nacht.

CANVAS

09.00 Herfstbeelden. 12.30 Rolkrant 18.00 Sporza: WK wielrennen. 18.40 Rolkrant. 19.05 Just Call Me Martina. 20.00 Terzake. 20.30 De afspraak. 21.20 Extra Time Koers. 22.25 De ideale wereld. 23.10 Jan Jaap van der Wal: 'Schoon' 00.20 Canvaslus.

Leerlingen van de plaatselijke Wheemschool hebben het bos bij Voorthuizen weer gevuld met kabouters.

NL

REDACTIE ND

KPN wil persoonsgerichte tv-reclames

► **HILVERSUM** Televisieaanbieder KPN wil Facebook en Google achterna, met persoonsgerichte reclame. Dat betekent dat reclame op tv verschilt per adres, op basis van kijkgedrag en persoonsgegevens uit de administratie. Sportliefhebbers zien meer sportspullen, gezinnen met jonge kinderen meer baby-artikelen. Grote internetbedrijven passen reclames al aan op basis van klantgegevens. KPN begint met een test onder personeel. Deze proef loopt alleen bij de Talpa-zenders SBS, Veronica en Net5. Mogelijk kunnen KPN-klanten in de loop van 2019 kiezen voor persoonlijke reclame. Televisie zou op die manier wellicht beter op kunnen tegen de vloed van internetreclame. <

EU

REDACTIE ND

Oostenrijkse minister zou 'anti-media' zijn

► **WENEN** Media die 'negatief en eenzijdig' berichten over de Oostenrijkse regering, moeten voortaan maar minder informatie van de regering krijgen. Dat stelde een woordvoerder van Herbert Kickl, Oostenrijks minister van Binnenlandse Zaken. Het leidde tot ophef over het democratisch gehalte van de minister. Woordvoerder Pözl vond 'het wettelijk vereiste minimum' aan informatie, voor drie progressieve, liberale uitgaven, wel genoeg, meldt de NOS. Dat is censuur en ondemocratisch, oordelen de drie gewraakte bladen. Pözl blijft volhouden dat die bladen zijn feiten en uitleg te vaak negeren. <

kort en klein

ROBIN VAN DEUTEKOM • BEELD ISTOCK

Games kunnen helpen bij de bestrijding van depressies en angsten, vooral bij jongeren. Dat zegt een professor uit Rotterdam.

'Games kunnen helpen tegen depressies'

Rutger Engels is professor, onderzoeker en rector magnificus van de Erasmus Universiteit. Hij zegt dat het spelen van computerspelletjes een goede manier is om allerlei psychologische problemen tegen te gaan. Engels denkt dat sommige spellen net zo goed kunnen werken als therapieën die tot nu toe worden gebruikt.

taboe

Veel kinderen en jongeren vinden het lastig om zich lang op iets te concentreren. Hierdoor houden ze normale behandelingen tegen bijvoorbeeld depressies vaak niet vol. 'Games kunnen iets wat met normale therapie soms lastig lukt: jongeren lang boeien', vertelt Engels. Ook vinden jongeren het lastig om met elkaar over problemen te praten. Ze vertellen niet snel aan elkaar dat het slecht met hen gaat. Dit wordt ook wel een 'stigma' genoemd: er rust een taboe op, waar-

door jongeren soms geen hulp durven te zoeken.

oma redden

Professor Engels heeft ervaring met het maken van games. Zo maakte hij Mindlight, een spel waarin je je oma moet redden uit een spookhuis. Hiermee kun je als speler leren om je angsten onder controle te krijgen. Engels hielp ook met het bedenken van Lisa, een virtuele depressieve vriendin. Je kunt haar helpen en zij reageert daarop. Ook geeft het spel tips om in de klas over depressie te praten.

duur

Of games al snel als therapie worden gebruikt, weet Engels niet. 'Het ontwikkelen van games is duur. Ook vind ik dat we alleen games moeten gebruiken in behandelingen als we echt zeker weten dat ze werken.' Er is dus nog veel werk aan de winkel. Maar Engels gelooft er alvast in.

Weetje

1 tot 2 procent van de kinderen tussen de zes en twaalf jaar heeft een depressie. Ze denken bijvoorbeeld negatief en voelen zich schuldig en niet geliefd.

Stilgezet/

2 Samuël 2:10

Ach ja

Isboset was veertig jaar oud toen hij koning over Israël werd, en hij regeerde twee jaar. Maar Juda stond achter David.

Ruim vijf jaar doet Abner erover om Israël stap voor stap terug te veroveren op de Filistijnen. Pas dan kan zijn heer Isboset zich koning over Israël noemen. En al die tijd konden de stammen zich bezinnen: willen we dit eigenlijk wel? In het zuiden is David tot koning uitgeroepen, waarom zouden we hem niet volgen? Hij is minstens zo'n goede generaal als Abner. Al zei Saul altijd dat David enkel uit was op eigen eer... En in Juda lijkt het nu wel goed te gaan, maar ja, dat is zijn eigen stam. Wie zegt dat hij ons niet als tweedegrangs gaat behandelen? En dan is er altijd nog de optie dat we ons hoofd buigen voor de Filistijnen en proberen op te gaan in dat machtige volk. Misschien wel zo slim. De beloften van de HEER? Ach... Je moet met je tijd meegaan.

jonge tradities

WIM VAN DER AA nd.nl/nederland BEELD ANP / ROOS KOOLE

Week om ons om elkaar te bekommeren

Vandaag start de week tegen de eenzaamheid. Eigenlijk is het geen week, maar een tiendaagse actie.

Het is een bekend gegeven dat via 'de week van', 'de maand van' of 'de dag van' aandacht wordt gevraagd voor een maatschappelijk thema. Eenzaamheid is zo'n thema. De Stichting Coalitie Erbij werd in 2008 opgericht om de krachten te bundelen van allerlei acties die lokaal en regionaal werden georganiseerd tegen eenzaamheid. In de Coalitie werken een achttal organisaties samen, waaronder het Leger des Heils, Nationale Vereniging de Zon- en bloem, het Nationaal Ouderenfonds en Humanitas.

verbinding

Eenzaamheid is voor meer dan een miljoen Nederlanders een dagelijks gegeven. Dat betekent voor hen dat er geen gevoel van verbinding is met andere mensen, met dat wat zich buiten hen en om hen heen afspeelt. Dat hoeft niet te betekenen dat ze alleen zijn of alleen in het leven staan, je kunt eenzaam zijn met vele contacten, maar zonder een echt gevoel van verbinding en waardering. Meestal wordt aan ouderen gedacht

die niemand meer hebben die naar hen omziet. De laatste jaren wordt ook ingezien dat jongeren evenveel eenzaamheid ervaren. Bij Pauw spraken afgelopen maandag een aantal jongeren aan tafel mee over hun gevoelens. Ze vertelden over hun moeite om echt contact te maken, ze staan er vaak bij en kijken ernaar, ze horen er niet echt bij en verlangen daar wel naar. Contact met lotgenoten helpt al, maar initiatief om contact te zoeken helpt nog meer, geholpen door anderen. Coalitie Erbij is een stichting die zulke initiatieven helpt organiseren en ze faciliteert, van een activiteiten-dag, een maaltijd, een cultureel evenement tot wijkgerichte buurtzorg. Dit jaar is het thema: Kom erbij, kom (letterlijk) naar buiten, blijf niet thuis zitten. Eenzaamheid leidt veelal tot afzondering en isolement. Dat moet doorbroken worden.

ongezonde zaak

Eenzaamheid is een ongezonde zaak, letterlijk. Volgens Omroep Brabant zijn de gevolgen erger dan die van roken en drinken. In extremis leidt eenzaamheid tot de dood. He-las sterven er nog steeds mensen alleen en worden ze niet gemist of gezocht. Dat kan de bedoeling van

een gezond leven niet zijn, leven is maatschappelijk een kwestie van samen-leven (we zijn maatjes die moeten samenleven) en sterven is een sociaal gebeuren, niet iets om in je eentje te ondergaan. Elk initiatief dat eenzaamheid tegengaat is welkom in de week tegen eenzaamheid. Zulke initiatieven zijn van plaats tot plaats verschillend. Maar duidelijk is dat eenzaamheid ongewenst is en uit de taboesfeer moet worden gehaald. Niemand geeft immers graag toe eenzaam te

zijn of zich zo te voelen. Volgens een artikel in dagblad De Limburger kun je met honderd vrienden op sociale media toch eenzaam zijn, maar je geeft het niet toe, dat voelt alsof je een loser bent. En het Reformatorisch Dagblad spreekt over ouderen die zien dat jonge gezinnen zich terugtrekken achter de voordeur en hun buurt links laten liggen. De week tegen de eenzaamheid maakt ons ervan bewust dat we sociale wezens zijn die zich om elkaar bekommeren.

LIMERICK

 KEES VAN EGMOND
 Prikkelarm winkelen

'Nou, lekker...' zucht iemand uit Buren.
 'Staat iedereen buiten te gluren hoe druk het daar wordt.
 Zeg, zou u ('Hup, vort!') de media weg willen sturen?'

Limerick bijdragen? achterop@nd.nl

Today...

.....@Rianne Meijer:
 De brrrr zit weer in de maand.

.....@Waaromweetikdit?:
 Als je een klap geeft op een apparaat zoals een televisie in de hoop dat het apparaat na de klap weer werkt, heet dat percussief onderhoud.

IK EN MIJN HUIS

Goed verstopt

Tijdens een opruimronde viel mijn oog op een oude jas, een beetje verstopt aan de kapstok. 'Deze kan wel in de container' zei ik tegen mijn man. Hij controleerde toch even de inhoud van de zakken. Daarin vond hij een plastic zakje met de gouden sieraden die ik een halfjaar eerder, vlak voor de vakantie had verstopt, uit angst voor een mogelijke inbraak. Ik had bij thuiskomst geen idee meer waar ik dat nu gelaten had.